

BUCUREȘTIUL

LITERAR ȘI ARTISTIC

Revistă fondată la 1 octombrie 2011 de Coman Șova și Florentin Popescu
Apare lunar • Anul XII, nr. 1-2 (124-125), ianuarie-februarie 2022
www.bucurestiul-literar.ro

Scriitori de altădată: Ion Minulescu, Al. O. Teodoreanu, Mihail Sadoveanu, Marietta Sadova, Ion Pillat, Al. T. Stamadiad, I.M. Sadoveanu, Cezar Petrescu și alții

În acest număr:

- D.R. Popescu: *Păpușa spânzurată* (6)
- Mircea Eliade: *Încercarea labirintului* (XV) (7)
- Dan Puric: *Privirea care a învins Eternitatea* (8)
- Valori de patrimoniu: *Ion Heliade-Rădulescu, 220 ani de la naștere* (9)
- Sala de lectură (cronici și redenzii) (11)
- Poezie românească la km 0: Nicolae Dragoș (13)
- Poezie universală la km 0: Rubén Darió (15)
- Marin Iancu: *Martha Bibescu, printesa din “Țara Sălciilor”* (16)
- Aforisme, cugetări, reflecții (18)
- Cezar Ivănescu, omagiat de Asociația Liga Albanezilor din România (19)

Editorial Mai are anul „semne bune”?

Cei care am copilărit la țară, ca și cei care și-au petrecut, în urmă cu nu prea mulți ani, sărbătorile de iarnă, de la Crăciun și până la Bobotează acolo, ne amintim cu plăcere de cortegiul manifestărilor populare care aveau loc la sate. Mai ales *Plugușorul* trecea în toți, de la mic la mare, emoții greu de descris.

De ce scriu despre *Plugușor*? Fiindcă, la început de an 2022 mi-am amintit de versurile de acolo „Semne bune anul are/ Semne bune de belșug/ Pentru brazda de sub plug!”. Ce voiau să sugereze aceste versuri e lesne de înțeles și nu mai trebuie demonstrat.

În aceste zile ale începutului de calendar întrebându-mă ce semne și dacă mai are „semne bune” anul 2022 mă cuprinde, vorba lui Topîrceanu, „o tristețe iremediabilă” fiindcă văd și aud ce se petrece în lumea asta ce îmi apare ca un imens sat global.

Parcă a înnebunit planeta. Peste tot se întâmplă fel de fel de grozăvii. Unii le pun pe toate pe seama pandemiei, care în curând va „sărbători” doi ani de existență și nimeni nu știe când și cum ne va părăsi.

În mai toate țările europene au loc mișcări și ciocniri de stradă între populație și forțele de ordine. Motivul, declanșatorul lor a fost determinat de îngrădirea unor drepturi fundamentale, iar libertatea este primul dintre ele, un drept al omului ca ființă socială, ca ins care nu poate trăi în izolare, simțind nevoia de a comunica, de a relaționa cu semenii.

La rândul lor, autoritățile par a fi depășite de situație și caută să ia măsuri care să limiteze răspândirea virusului. Și cine știe dacă după acest al cincilea val nu va mai apărea cine știe ce „rădăcină” nouă a microbului, îngreunând și mai mult viața populației de la noi și de aiurea?

Și colac peste pupăză, cum bine și exact spune o vorbă din popor, au venit/vin peste noi și alte și alte crize, ca și cum cea sanitară n-ar fi fost de ajuns să ne amărăscă viața.

O mare criză (și cu tot felul de implicații), care ne afectează pe toți, de la vâdnică până la opincă, este cea a energiei. Ea atrage după sine tot felul de necazuri, între care pe primul loc se află creșterea prețurilor, greu de suportat. Pe la televiziuni se vorbește de compensații, de ajutoare din partea statului, dar toate nu sunt decât paleative și, prin urmare, nu se știe cum vom putea ieși din iarnă și de sub povara cheltuielilor pentru traiul zilnic.

La orizontul lunilor ce vin se conturează tot mai mult și o a doua criză – alimentară, reprezentanții trusturilor și companiilor din agricultură (și nu numai ei) plângându-se că vor da în curând faliment din cauza imposibilității achitării facturilor la energia electrică și gaze – de unde și concluzia că vom rămâne în întregime la mâna străinilor care au deschis lanțuri de magazine alimentare în toată România.

Încă din primele zile ale anului diverse sectoare au declanșat greve, atât datorită îngrădirii unor drepturi din cauza pandemiei, cât mai ales împotriva guvernanților care nu și-au respectat/nu și respectă promisiunile asumate prin lege, de a mări salariile și așa foarte modeste în comparație cu cele din alte țări ale Uniunii Europene. Ale acestei uniuni care – prin unii dintre conducătorii ei neinspirati – se amestecă tot mai mult și mai mult nu doar în viața țărilor de sub cupola ei, ci și în viața particulară a omului – prin aberațiile așa-zisilor resetatori și reformatori de acolo (cum ar fi interdicția impusă țăranilor de a crește mai mult de cinci porci, apoi ideea de a se schimba numele statuate de când lumea în familie; se cere înlocuirea numelor de tată și mamă cu acelea de „Părinte 1” și „Părinte 2”, a Crăciunului cu „Sărbătorile de iarnă” și poate și altele) în fond ale unora ce doresc instaurarea unui alt fel de comunism (ca și cum cel căzut în Europa și încă existent în câteva țări și azi n-ar fi fost/n-ar fi de ajuns).

Nu sunt nici politician, nici diplomat, nici analist de politică externă însă, ca simplu cetățean român (și european totodată), mă îndoiesc că dacă la negocierea intrării noastre în Uniunea Europeană cei care au dus tratativele ar fi știut că se poate ajunge până aici, iar dacă ar fi știut ar mai fi fost de acord ca pe lângă renunțarea la suveranitatea națională vom accepta și ceea ce ni se cere astăzi.

Așadar, avem și vom mai avea și în viitorul apropiat crize majore din care nu se știe când și cum vom ieși. În trecut fie spus, nu m-ar mira să avem cât de curând și o criză culturală. Nu în sensul că ni se va limita ori interzice să scriem, să pictăm, să compunem muzică, ci fiindcă statul nu va mai fi interesat nicio clipă de acest sector și că „unelte” și mijloacele materiale de care au nevoie creatorii (de la hârtia tipografică și cheltuielile de tipar și până la pânzele și ramele de care au nevoie pictorii) ar putea presupune costuri greu de acoperit în condițiile în care aproape că nu mai există editură care să plătească drepturi de autor, iar sălile de expoziții se numără pe degetele de la o singură mână, prea puțini conaționali sau străini fiind dispuși să achiziționeze tablouri ale contemporanilor. Iar de sponsorizări nici nu mai poate fi vorba.

Despre criza prin care trece învățământul am scris și noi nu mai departe decât în editorialul din numărul trecut al revistei, ajungând la amara concluzie că Proiectul de mai ieri „România educată” al președintelui țării n-a trecut dincolo de granițele propagandei și că nici că va avea o șansă să fie pus în operă vreodată.

Așa stând lucrurile, cred că arhicunoscutul vers din *Plugușor* – „Semne bune anul are!” nu numai că nu mai este de actualitate, ci pare a fi de-a dreptul cinic. Nu credeți!

Florentin Popescu

„O sută și una de poezii” – un proiect editorial de anvergură

– Interviu cu dl. Dumitru Radu Popescu, directorul Editurii Academiei Române –

Florentin Popescu: Dacă nu cumva mă înșel, acesta este primul interviu pe care vi-l solicită cineva în legătură cu ciclul de cărți intitulat „O sută și una de poezii”, în cadrul căruia editura dvs. a publicat până acum aproape o sută de volume. Un record absolut în materie de poezie în România.

Un record, aș, spune, din toate timpurile, nu numai de acum. Cum și când v-a venit ideea acestei serii editoriale?

Dumitru Radu Popescu: Ideea o aveam în minte de multă vreme și o doream concretizată cât mai repede. Dacă judecăm după apariția primului volum, semnat de Petre Stoica, data nașterii s-a petrecut în 2007. De atunci și până azi am tipărit, cum ați spus și dvs. aproape o sută de cărți. Și procesul editorial se află în plină desfășurare.

F.P.: Cititorii noștri ar fi foarte curioși să afle și care a fost mobilul inițierii acestui „gest” la care nu s-a mai încumetat nimeni până azi.

D.R.P.: Motivul a fost unul singur și foarte clar: dorința de a face cât mai cunoscută poezia românească, al cărei patrimoniu este foarte bogat și valoros, de la Dosoftei și până azi. Demersul nostru se impunea a fi făcut mai ales azi, când mijloacele mass-media, Televiziunile, Internetul și alte mijloace de comunicare moderne tind să pună cultura scrisă (și îndeosebi poezia) într-un con de umbră, lumea citind din ce în ce mai puțin. În școli și chiar și în facultăți poezia este prezentată doar prin câțiva autori, bibliotecile și alte instituții de cultură făcând foarte puțin pentru ea, astfel încât mulți autori (mai ales dintre cei contemporani) sunt prea puțin ori chiar deloc cunoscuți – în ciuda faptului că unii, cu mari eforturi financiare își publică versurile în tiraje confidențiale și acelea ajungând la puțini cititori.

Pe de altă parte noi, fiind cea mai prestigioasă editură din România am vrut/vrem să dăm un semnal, să-i facem poeziei (dacă mai era nevoie!) un proces de apărare. Să facem cunoscut publicului din țară și de peste hotare tezaurul liric atât de bogat și de valoros al României.

F.P.: Critica literară, atâta câtă mai este la ora actuală, a salutat și salută în continuare demersul acesta. Totuși, se impune o întrebare: Care sunt criteriile de selecție a autorilor, dat fiind că acoperiți o palea foarte largă din domeniu?

D.R.P.: În primul și-n primul rând valoarea, fiindcă suntem o editură cu un statut bine consolidat de-a lungul anilor și nu ne permitem să facem rabat la acest capitol.

F.P.: De fapt cine privește lista autorilor publicați până acum își dă număidecât seama că n-ați tipărit/nu tipăriți volume de versuri oțova, la întâmplare și după cum vi se ofertează.

D.R.P.: Firește. Trimitem la tipar numai culegeri al unor poeți afirmați și comentați favorabil de critica literară. Fiecare volum trebuie să reprezinte o sinteză a tot ce a scris autorul respectiv – ceea ce se confirmă atât prin textele propriu-zise cât și prin prefața și opiniile critice inserate la sfârșit. Și – Nota bene! – înainte de a fi încredințată tiparului, fiecare antologie este trimisă pentru referat la două personalități literare, dintre care una trebuie să fie neapărat un academician din secția de specialitate a Academiei.

Bineînțeles, înainte de asta cuvântul cel mai important în decizie revine redactorului de carte. Din acest punct de vedere doresc să vă precizez că avem redactori bine pregătiți și cu multă experiență, pe potrivă răspunderilor ce le revin.

F.P.: Orice autor este, vrând-nevrând, subiectiv atunci când își alcătuiește singur o antologie din propria-i creație și, probabil că-i vine greu când știe că „ghilotina” cade fix la 101 de poezii. Nu credeți că ar fi fost mai nimerit ca antologia, prefața și reperele critice să fie semnate (alese) exclusiv de către un critic, care se presupune că ar fi imparțial?

D.R.P.: Am avut și avem în vedere două criterii: opțiunea autorului (în cazul celor în viață) și cel al încredințării editării unui critic, istoric literar sau poet (în cazul clasicilor și modernilor cu opera încheiată). Sigur, atunci când un poet preferă să se lase în seama altuia, ori când propunerea vine din partea acestuia din urmă (cunoscător îndeaproape al scrierilor unui anume poet) n-avem nimic împotriva.

F.P.: Probabil că v-au mai spus-o mulți: Pentru prima oară la noi în țară ați pus bazele unei biblioteci cuprinzătoare de poezie românească.

D.R.P.: Lucru mare, mai ales în condițiile vieții culturale de azi. Nu-mi rămâne decât să vă felicit pentru asta! Nu înainte, însă, de a vă mai adresa o întrebare care, de regulă, se pune la finele fiecărui interviu: Ce intenții aveți cu acest ciclu liric în viitor?

D.R.P.: Dorim să publicăm nu numai poezia care s-a scris/se scrie în limba română de către autori aflați în granițele actuale ale țării noastre, ci și texte ale unor autori din Basarabia, din Banatul sârbesc, din S.U.A., Australia și alte țări în care creativitatea lirică românească s-a manifestat/se manifestă prin creații originale și valoroase. Vizăm, cum bine ați observat, îmbogățirea unui patrimoniu literar ce trebuie cunoscut de cât mai multă lume, care să devină un reper și pentru istoria literară.

Pe de altă parte nu vă ascund că mai avem în vedere încă un proiect editorial: inițierea unei serii, a unui ciclu sau colecție, cum vreți să-i spuneți, în care să tipărim dramaturgia românească valoroasă, care mi se pare că a cam fost văduvită de cunoașterea ei de către publicul larg. Se știe că nu toate piesele care au meritat sau merită să vadă lumina rampei au fost jucate pe scenele teatrelor. E bine, măcar de aceea, să le avem reunite între copertile unor cărți.

F.P.: Vă mulțumesc și vă asigur că și de aci înainte revista noastră va fi gata să popularizeze inițiativele dvs. editoriale.

Cenaclul „Catacomba” în anul 2021

Întrucât numărul de față al revistei noastre este primul din 2022, considerăm că e binevenită ideea de a trece în revistă câteva din realizările Cenaclului „Catacomba” care, deși forțat de pandemie să-și suspende activitatea, a reușit, totuși, la nivel individual, să fie prezent și apreciat în viața literară a țării.

Astfel, la o trecere rapidă în revistă a succesorilor consemnați: colaboratorii noștri Ion Andreiță, Florin Colonaș, Nicolae Dan Frunteletă, Florentin Popescu și Titus Vișeu au fost declarați *Cetățeni de Onoare ai Orașului Bolintin Vale* de către Consiliul local al acestei așezări giurgiuvene.

Coman Șova, Ștefan Mitroi, acad. Mihai Cimpoi, Dan Puric și Theodor Codreanu sunt laureații săptămânalului „Literatura și Arta” din Chișinău la secțiunile Poezie, Proză, Știință și Publicistică.

Florentin Popescu a primit Premiul *Opera Omnia – 2021* al Fundației Social-Culturale „Miorița”, al Ligii Scriitorilor din Vrancea și al revistei „Salonul literar”; Marin Iancu Premiul revistei „Caligraf” (Alexandria) pentru critică literară; Candid Stoica Premiul „Cartea anului” al revistei „Rinocerul” (București) pentru vol. *Paiate, măști, grimase, găști* (Ed. Eikon, 2021).

De menționat că în anul care a trecut colegii și colaboratorii noștri Candid Stoica, Vasile Răvescu, Petru Mărculescu, Passionaria Stoicescu, Titus Vișeu, Nicolae Dan Frunteletă, Ion Haineș, Theodor Codreanu, Marin Iancu, Stan V. Cristea, Florea Burtan, Florentin Popescu, Nicolae Georgescu, Mihai Antonescu, Ioan N. Roșca, Emilia Dănescu, Ioan Barbu, Mihai Stan, Aurel Ștefanachi, Marian Nencescu, Gheorghe Păun, Magda Ursache, Virgil Diaconu, Victor Gh. Stan au publicat noi volume de poezie, de proză, de critică literară – dovadă limpede a faptului că suntem un grup neobosit și în plină activitate literară, înregistrând de la an la an noi succese.

(Reporter)

Sărbătoriții noștri în Lunile lui Gerar și Făurar

• *Dinu Săraru* (n. 30 ianuarie 1932), romancier și publicist. Colaborator • *Ileana Mălăncioiu* (n. 23 ianuarie 1940), poetă, eseistă. Colaboratoare • *Ovidiu Tuțuianu* (n. 10 ianuarie 1942), istoric literar și publicist. Colaborator • *Geo Călugăru* (n. 27 ianuarie 1942), poet și publicist. Colaborator • *Lia-Maria Andreiță* (n. 29 ianuarie 1948), prozatoare și artist plastic. Colaboratoare • *Leo Butnaru* (n. 5 ianuarie 1949), poet, prozator, eseist și publicist. Corespondentul revistei noastre la Chișinău • *Marin Constantin* (n. 19 ianuarie 1952), poet și publicist. Colaborator • *Valeria Mania Tăicușu* (n. 20 ianuarie 1956), poetă, prozatoare și publicistă. • *Dorin N. Uritescu* (n. 18 februarie 1944), critic și istoric literar • *Vasile Szolga* (n. 22 februarie 1948), prozator și publicist. Colaborator • *Mihai Jingulescu* (n. 3 februarie 1969) Colaborator.

Tuturor un simbolic buchet de flori și un călduros *La mulți ani!*

Bucureștiul literar și artistic, Anul XII, nr. 1-2 (124-125), ianuarie-februarie 2022

Anton Bacalbașa Moș Teacă la teatru

Câtă zarvă și cât tărăboi pentru un lucru de nimic ! Coana Caliopi susținea să meargă la teatru, iar Moș Teacă nu vroia cu niciun preț.

– La urma urmei, strigă Moș Teacă, nu merg eu la panaramă d-alea unde joacă țivilii ! Are să mă-nvețe ei pă mine, ori eu pă ei ? Ce știe țivilu ?

– Nu se poate, Tecușor dragă. Merge toată lumea și tocmai tu să lipsești ? Ai să vezi ce frumos o să fie ! Vine și colonelul.

În sfârșit, Moș Teacă se-nduplecă și pleacă amândoi.

La ușa teatrului li se-ntâmplă însă un mic accident: ușierii de la control îl apucă de bilet.

– Ce bilet, răcane ? Eu sunt ofițer, nu sunt grad inferior ! Numa' gradele inferioare iese în oraș cu bilet de voie.

– Foarte bine, dar aici e teatru.

– Ei și ? Nu mă-nvăța tu pă mine ! Am mai văzut eu panaramă de-astea !

După multă ciorovăială, Moș Teacă primi să cumpere un bilet și jumătate: militarii și copiii plătesc numai jumătate.

Se așezară în stalu-ntâi. Orchestra cânta. Căpitanul privi în toate părțile și se declară foarte nemulțumit.

– Mai întâi, dobitocu ăla cu bătu-n mână nu-mi place: prostește meliția. În loc să cânte și el, dă din mână. Pă urmă, alinierea nu-i bine de loc și nu văd gornistii ! Să cunoaște că sântără țivilii !

Peste un sfert de ceas cortina se ridică. Se juca tocmai o piesă militară. Ieși pe scenă un soldat. Cum îl văzu, Moș Teacă se făcu foc.

– Aoleu, leat, strigă el. Ai ieșit descins ! Să știi că la garda pieței ai să putrezești. Te aștept afară !

Lumea începu să sâsâiască și Moș Teacă fu silit să înceteze din comentarii.

Vine pe urmă o scenă în care soldatul se repede la un ofițer și vrea să-l lovească pentru că acesta i-a răpit femeia.

– Patru zile pluton de pedeapsă ! strigă Moș Teacă. Insulta superiorului în timp de pace ! Târșoru te mănâncă, leat !

A fost un adevărat scandal. Lumea a început să strige: „Tăcere”, iar Moș Teacă, întorcându-se spre un țivil, îi strigă:

– Să nu vorbești unde nu te pricepi ! Panaramă-panaramă, da' deciplina înainte de toate !

În sfârșit, lucrurile se liniștesc. La urmă, soldatul omoară pe ofițer și justiția caută pe asasin. Judecătorul face toate cercetările și nu află nimic. Desperat, el strigă:

„– Așadar, Dumnezeu meu, nu voi afla niciodată pe ucigașul bravului ofițer ? Cine poate fi el oare ?”

– Îl știu eu, răspunde Moș Teacă. E un nalt cu mustăți negre. Are o țcălie în loc de cioc !

Judecătorul se zăpăcește, pierde replica, iar publicul intervine din nou, cerând ca Moș Teacă să fie dat afară.

– Nu vorbi, răcane, că te dau val-vârtej !

Și zărind la galerie un sergent, el strigă:

– Să mi-i torni pă toți cu căteua !

Scandalul devine general. Moș Teacă e ghiontit, iar madam Teacă, disperată, strigă cât poate:

– Tecușor dragă, e numa-n glumă !

– Nu vorbi, cocoană ! Ori poate te-ai dat de partea țivililor ! Vreau să se pedepsească ucigașu superiorului !

Scandalul ia proporții îngrijitoare. Mai mulți țivilii se reped la Moș Teacă, ofițerii îi iau apărarea. Atunci, încurajat, el scoate sabia și începe a comanda:

– Companie-nainte, pas de atac – *marș* !

Și se repede spre scenă. Cocoanele țipă, orchestra fuge, cortina cade.

Directorul teatrului, aflând cauza scandalului, dă ordin să se ridice cortina și apare împreună cu ofițerul care fusese ucis.

– Pofțiți, domnule căpitan, n-a murit; a fost în glumă.

– Nu să glumește cu superioru !

– Dar bine, nu suntem noi de vină.

– Da' cine ?

– Autorul.

Auzind aceste cuvinte, lumea-ncepe a striga pe autor.

Acesta apare, publicul îi face ovații. Moș Teacă-i strigă însă de la ușă:

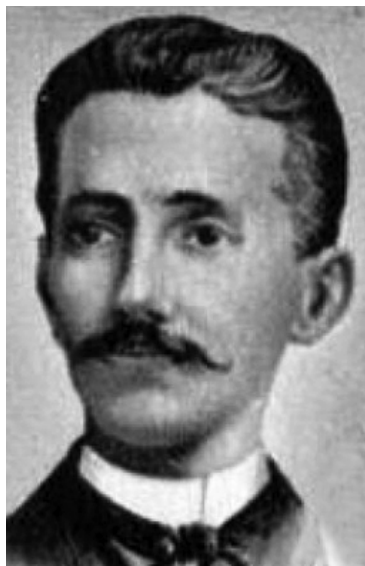
– Patru zile garda pieței ! Din ce companie ești ?

– Din compania scriitorilor, răspunde autorul.

– Aha, furier ! Las' că țî-arăt eu !

Și iese.

– Tot îmi pare bine, zice Moș Teacă pe drum, că am fost la panaramă. Dacă nu eram eu, așa-i că-l omora pă ofițer ?

Moș Teacă la 10 mai

– Știi tu, măi leat, ce este 10 mai ?

Zece mai e zi mare, mă ! Astăzi s-a făcut măriia sa rege. Prin urmare ce-nsemnează asta ? Asta-nsemnează că acuma trebuie să fii mândru, că ești soldat în rigat, nu mai ești în domnie !

Așa explica Moș Teacă pe 10 mai. Soldații, gătiți pentru paradă, așteaptă semnalul de plecare. Colonelul n-a sosit încă. Pân-atunci, Moș Teacă nu vrea să lase pe soldați să plece, fără ca să le spuie pentru ce se face parada.

– Ia să-mi spui tu ăsta roșcovanu, cum trebuie să fie soldatu la 10 mai ?

– Trăiți, don căpitan, la 10 mai soldatu trebuie să fie cu amoniția lustruită și gata de paradie.

– Nu așa, pârlitule ! Soldatu trebuie să fie vesel. Ai înțeleș ? Fii vesel, mă, că-ți scot măselele !

Se aude sunând gornistul. Colonelul intră-n curtea cazarmii, gornistii-i cântă primirea, maiorul comandă „prezentarea armii”.

– Sănătoși, copii ? întrebă colonelul.

– Trăiți ! strigă trupa prelung.

– Eu nu pre sunt bine, răspunde Moș Teacă. Nu știu ce-oi fi mâncat aseară, că mi-am stricat stomacu. Toată noaptea m-am chinuit. Ba încă, Caliopi vrea să trimită după doctor.

– Lasă, căpitane, asta s-o spui la vizita medicală.

– Am înțeleș, don colonel.

În sfârșit, regimentul se așează. Colonelul stă deoparte, iar maiorul comandă:

– *Pe semi-plutonul din cap în gloată răriți coloana ! batalion înainte, marș* !

Se aud puștile ridicare, la urmă, toboșarii încep „coloana”, regimentul pornește.

– Mergi frumos, leat, strigă Moș Teacă, Ține capu sus la cin'sute de metri ! Când îi trece pe lângă don colonel, belește ochii la el, să creadă că vrei să-l mănânci !

Ajung la paradă. Se opresc. Moș Teacă se apropie de un soldat:

– Ce țî-ai pus chipiu pă ceafă, mă ? Parc-ai fi la nunta lu tat'tu ! Îndreaptă-ți chipiu, mă, că d-aia țî-a dat statu două mâini !

Soldatul dă să-și îndrepteze chipiul.

– Nu mișca, leat, strigă Moș Teacă. N-ai mai învățat să nu miști în front ? Patru zile sala de poliție ! Și fii vesel, mă, că e zece mai ! Râzi mă, că te-ai făcut rigat ! Râzi, că d-aia țî-a dat statu gură !

Parada e-ncepută. Se aude comanda:

– *Spre rugăciune, descope-riți* !

Compania scoate chipiul. Moș Teacă scoate și el, dar își pune repede pe cap o basma roșie.

– Ce faci acolo, căpitane ? îi strigă maiorul.

– Eu sufăr grozav de cap, don maior, mi-e frică să nu răcesc !

În sfârșit, parada se isprăvește, trupa defilează pe dinaintea generalului, Moș Teacă nu uită să spuie îndesat soldaților:

– Acuma, leat ! Acuma ! Belește ochii să crape ! Soarbe-mi-l pe don ghegeneral, să vadă că ești melitar... Așa ! Mai mult ! Mai mult ! Belește-i mă, să crape, că d-aia țî-a dat statu ochi !

Când ajung la cazarmă, Moș Teacă e-ncântat de cum i-a ieșit trupa, dar nu vrea să i-o spuie, ca să nu-și ia moicilul nasul la purtare.

Coman Șova

De la capăt

Timpul încurajează rugina
asmute haita microorganismelor
asupra tuturor fără alegere
stârnește praful
oxidează gândurile
se așează pe pupilele strălucitoare
ale studentelor
rărește părul bărbaților
străpunge platoșe de oțel
și devorează țeasta lui Yorick
până la ultimul fir de calciu
oștirea aceasta perfidă
atacă piramidele
le înobilează
pentru a le prăbuși
și n-are odihnă
s-a răspândit de pe pământ
în întreaga galaxie
a trecut și dincolo
și după ce va devora totul
se va surpa într-o altă lume
ca s-o ia de la capăt
meru de la capăt
fără odihnă.

Un alt trup

O casă este un alt trup
în care intri și țî-e cald
și e liniște
și e duminică

O casă este un alt trup
în care poți să fii tu
să te strigi pe numele mic
să te întinzi să caști să cânti
să țipi să șoptești să fluieri
să uiți de toate fluierând
gemând
strigând
urlând
O casă este un alt trup.

– Pentru ce n-ai zgâit ochii bine, leat ? Nu te-am văzut cu cum mergeai ? Parc-ți murise mă-ta și tat'tu. Stai că-ți arăt eu !... Sergen'-majur, să mi-i pui să ochescă soarele, să se-nvețe minte că la paradă nu glumește nimeni. Acuma ! Să-i văd eu !

Sergentul major comandă:

– Foc de companie, companie gătiți ! La ochi !

Trupa ia la ochi, ridicând baioneta-n sus la soare.

– Ține-mi-i așa, sergen'-majur ! Sus, leat, sus ! Uite-te la soare ! Ochește-l bine !

Dar peste cinci minute, trupa nu mai poate ține arma. Măinile încep a tremura și vârful baionetei se pleca la pământ.

– Ține pă loc, răcane ! Sergen'-majur, pune-le țepușe ! Sergentul-major scoate câte un cartuș din fiecare gibernă și-l pune sub bărbia soldaților, silindu-i să ție capu-n sus, ochii la soare.

– Nu clipi din ochi, leat, că te văd !

Când le dă drumul, soldații sunt ca orbiți, sudoarea le curge de pe față, mâinile le-au amorțit.

– Așa, răcane, să te-nveți minte c-ai fost la zece mai ! Nu să capătă rigatu fără muncă ! Ce, mă ! Vrei să-ți cadă rigatu de pomană în gură ?... Fii vesel, c-ai muncit și țî-ai făcut rigat; fii vesel, râzi mă, că de acum ești și tu om ! Și când treci pă drum pă lângă v'un țivil, trage-i cu cotu, că d-aia țî-a dat statu cot !

FP: În amintita „Istorie a presei românești prin personalități” ați scris cu empatie despre ziaristii români, le-ați pus în evidență calitățile și meritele – ceea ce, dintr-un anumit punct de vedere îmi justifică o nouă întrebare: La începuturile activității dumneavoastră publicistice ați avut unul sau mai multe modele? Dacă Da, care au fost acelea? Dacă Nu, ce cod personal de lucru v-ați propus? Și l-ați respectat?

N.U.: Sunt încântat că faceți referire la strădaniile mele în interiorul unui capitol mai cuprinzător: „Mass-media și societatea”. Ele s-au înfiripat dintr-un vacuum documentar. Ajuns

N.U.: Ca și o carte care îți cade în mână, părerea nu se poate exprima sintetizând răspunsul în extrem. A-ți spune părerea presupune fixarea unor criterii, pornind de la impresia imediată, apelând imediat la comparații. Îți place trama? Stilul? Limbajul? Cota de originalitate? „Vei fi avantajat, în orice demers de acest fel, de cantitatea de informație deținută la început de drum.”

Așa încât, mă simt îndemnat să răspund pe... mai multe voci. Venind dintr-o țară latină, am considerat de fiecare dată drumurile mele la Paris și Roma niște privilegii. Destinații nevisate și prin urmare șocante din multe puncte de vedere: S.U.A. de la un

croncar de profesie. Mi-era frică de amicii mei, cronicarii. Dar cartea, au spus cei care au citit-o a fost privită ca o reușită. Un următor volum de carte de călătorie a fost inspirat de drumul în Japonia. I-am zis „Măine, în secolul următor” provocat de constatarea că una din cele mai „bătrâne” țări de pe glob nu se dovedea preocupată de ce va pune pe masă a doua zi ci de cum va arăta Japonia în veacul care vine. M-a confirmat ca reporter bun de trimis la fața locului...

FP: Între publicistica ce se făcea înainte de 1989 și cea de azi există deosebiri ca de la cer la pământ. O știm amândoi și

Neagu Udroidu

Seniorii literaturii noastre

„Atmosfera de redacție m-a câștigat, fuga de sedentarism m-a împins «pe teren»” (II)

Urmare din numărul trecut

în redacție m-am dorit un individ pus la punct cu tot mai multă informație despre presa de la noi și, de ce nu, de pe la alții. Ei bine, respectivele rafturi erau aproape goale. O istorie a presei de la Eliade încoace lacunară, nu depășise etapa șapirografierii. De „Istoria” scrisă de Iorga prin anii '20 am aflat târziu. Cu ea am inaugurat Editura „Rompres” mi-a căzut atunci în mână o carte bine scrisă și de succes: „Cinci coloane pe a-nțâia” semnată de doi publiciști vestiți: H. Dona și Eugen Preda.

Așa s-a născut zbaterea mea pentru istoria, teoria și practica presei de la noi și din alte părți. Vreme de decenii am zăbovit în bibliotecile noastre sau ale altora în vederea descifrării unor elemente de bază în materie. M-a ajutat și împrejurarea de a fi migrant în diverse redacții, de unde am putut privi, calificat și profitabil, etape definitorii ale comunicării de masă-presa scrisă, radioul și televiziunea, agențiile de știri. Iată-mă, după ani și ani, în măsură să pot vorbi despre importanțele vârste ale presei de la noi și din alte țări. A fost mai întâi volumul, mult laudat „Gutenberg sau Marconi?”. S-a născut, printr-o intensă colaborare cu structurile UNESCO „Eu comunic, tu comunic, el comunică”. „Cavalerii ai Ordinului Gutenberg” adună într-un snop ilustrativ momente spectaculoase ale evoluției presei din Europa, Asia, de pe continentul american „Angroșiști în Piața Informației” este consacrată apariției și dezvoltării agențiilor de presă „Regatul meu pe o știre!”. S-a născut, printr-o intensă colaborare cu țara noastră, începând cu „Agenția Havas a României”, din rafturile căreia se hrănea însuși Eminescu, în calitate de redactor la „Curierul de Iași”

Prin „Condeie, voci, chipuri” am dorit să aduc în biblioteca noastră de acasă o parcurgere decentă „când la trap, când la galop”, vorba cântecului, amănunte, multe neștiute, din trăirile unci presei naționale ce se apropie cu pași repezi de două veacuri de existență. Lucrând de unul singur, aveam să constat că mi-au trebuit aproape trei decenii de efort, exprimate în conspecte, lecturi, consultări ocazionale de larg interes. O observație: dacă evoluția presei românești de la origini până la primul război mondial a beneficiat, în mare, de atenția istoricilor de presă, constai un imens spațiu alb în perioada de după. Teama de a nu fi interpretat eronat a operat eliminativ, lăsând la voia întâmplării contactul realității mult mai aproape de noi pe axa timpului. Presa interbelică de pildă. Ideologic vorbind, sunt lucruri de evitat și de amânat. Dar cine ne împiedică să constatăm că asemenea titluri și protagoniști de presă au existat ca adevărat. Nu ne putem lipsi de ceea ce a contat atât de mult, în bine sau în rău, societatea românească.

Să revin la întrebarea adresată mie. Întreb: cum să te ferești de fixarea unor modele, un fel de fotografie a cuiva, fixată la capul patului, ca de acolo să-ți supraveghezi mersul sub stele. O anchetă – sociologică, nu-i așa? – printr-o învâțăceie de presă de pe la mijlocul veacului trecut, ar evidenția cam ce puteam bănuși: toți sau aproape toți, priveam către publicațiile și publiciștii momentului. Nu, nu ne ducea capul să-i copiem pe Eminescu, Slavici, Iorga, Argezi. Ce citisem noi, în fond, din publicistica lor până la acea dată? Dar gândul de a ne ști aproape de succesul celor aflați în preajma noastră, urmărindu-i în paginile la zi îmbinate de parfumul cernelii tipografice, asta da! Marii protagoniști ai anilor '60-70 erau de găsit în colecțiile „Contemporanul”, „Lumea”, „Magazin Istoric”, „Flacăra”, „Cinema”, „Scânțea”, „România liberă”, „Scânțea tineretului”, „Știință și tehnică”, „Viața economică”, au performat într-o anume perioadă prin calitatea condeiilor aflate în tranșee.

Cât privește codul personal la care faceți referire, cred că el a funcționat fără să-mi dau seama. Ce pot face și ce nu am știut totdeauna. Dacă am reușit, îi las pe alții să se pronunțe.

FP: Destinul, viața, profesia v-au purtat pe multe meridiane și ați scris de peste tot de pe unde v-a fost dat să ajungeți. Care a fost țara care v-a impresionat cel mai mult? De ce și prin ce?

Ocean la altul, inclusiv Alaska și Hawaii și, de bună seamă Japonia, inclusiv Hiroshima și Nagasaki. Șocul întâlnirii cu neprevăzutul? La Piramide, în India, la Borobudur. Greu de uitat: survolarea Polului Nord, trecerea peste Everest și Kilimanjaro, cascadele Niagara (cea nord-americană și cea canadiană, întâlnirea cu ecuatorul în Ecuador. Localități neverosimile: Brasília, St. Petersburg, Ciudad de Mexico. Locuri eveniment: Waterloo, Austerlitz, Borodino, Vicksburg. Adrese – eveniment: Kennedy Center 9 (Florida), Johnson Cener (Houston, Texas). Ape curgătoare „iute la mână”: Mississippi, Orinoco, Nil, Volga, Amur, Fluvial Galben. Orașe de nicio culoare: Caracas (prea latino-american), orașele canadiene (prea nord-american). Și tot așa... Personalități intervievate: Hu Yaobang, liderul maxim chinez, George Bush-Sr, Henry Kissinger, secretarul general al ONU – De Cuellar, președintele Braziliei – Fernando Collor.

Explicații de dat. De ce îmi plac sau nu? Prin ce? Pentru că există (vorba lui Hillary). Odgoane rezistente la timp ne leagă de spații ce trimit la cunoștințele noastre, la repere memorabile din manualele de geografie și istorie. Suntem aproape de ele în calitate de cetățeni ai al Planetei, în mod sigur nu ca săteni de pe Dâmbovnic.

FP: Fiecare reporter deține o artă a documentării, a apropierii de oameni, în fine a elaborării textelor proprii. La dumneavoastră în ce a constat această artă?

N.U.: Nu pretind a da lecții altora. Pot spune însă că documentarea, ca practică jurnalistică, m-a ținut aproape, m-a obligat la eforturi considerabile. M-am simțit dator să nu plec la drum, în orice împrejurare, cu ghiozdanul gol. Așadar, am citit pe rupe, am făcut fișe cuprinzătoare, am sistematizat cele aflate, asociate ulterior lecturilor întinse: cărți, albume de artă, enciclopedii specializate. Cum ai putea merge la Iasnaia Poliana fără lecturi de bază: „Război și pace”, „Ana Karenina”, „Invierca”. Cum te-ai descurca la Sant Petersburg, la casa Dostoievski, fără a fi citit „Crimă și pedeapsă”? Dacă tot știi că ajungi pe malul Baikalului, o lectură din „Soldatul Șveik” prinde bine sigur la întâlnirea cu amintirea locurilor despre autor. Cum te-ai simți pe proprietatea lui Faulkner, la Oxford, Mississippi fără lecturile de rigoare despre Sartoriși și ai lor? Cum să calci prin pădurea de la Barbizon fără a ști îndeajuns despre trecerile artiștilor noștri pe sub crengile primitoare ale copacilor de acolo? În sfârșit, eu cred că nu se cade să mergi în vizită la atelierul de pe platforma Centrului Pompidou, înainte de a-ți fi făcut timp să te repezi la Târgu Jiu.

FP: Înainte de 1989 fiecare carte de reportaje de peste hotare reprezenta pentru cititorul obișnuit o posibilitate de a călători și el, imaginar, prin locuri și țări la care nici măcar nu putea veni. Dintre multe volume pe care le-ați publicat și se circumscriu acestui gen de scrieri la care țineți cel mai mult? Și de ce?

N.U.: E drept, am semnat peste 40 de volume. Cartea cea mai dragă rămâne cea a începutului: „Reporter pe Mississippi”. Ajuns în America pentru un an universitar, eram convins că voi recepta îndeajuns parfumul locurilor. Obligația de a împărtăși altora din aglomerația de constatări, de impresii vine de la sine. Cu o condiție: să nu spui tot ce ai spus alții. Să nu-i imiți în abordare și limbaj. Să probezi – apropo de ce subliniam la un moment dat că „ai ceva da spus”. M-am decis greu. Nu aveam încă exercițiul editorial. În anii '70 bibliotecile noastre se chinuiau să ne arate o „Americă la ea acasă”, așa cum o văzuseră norocoșii de a o privi, de aproape. „Adică pe scara de serviciu”. Era un gen cu care nu mai puteai ieși în lume. Norocul meu că mi-au căzut în mână și cărțile despre America scrise de Mauriac, Steinbeck, Dos Passos. Au apărut cam odată cărțile semnate de Rusan și Bacalu. Motiv să mă simt la largul meu, să-mi dau drumul. Pot mărturisii că având exemplarele de semnal am hotărât să nu trimit cartea niciunii

amândoi simțim lipsa reportajului de calitate, a anchetelor, a altor genuri publicistice care se practicau atunci și care lipsesc astăzi din presa noastră. Ce părere aveți despre felul în care presa și audio-vizualul de acum răspund sau nu așteptărilor publicului?

N.U.: Presa românească a cunoscut în evoluția ei numeroase etape, fiecare cu un crez de urmărit. Fondatorii, Eliade, Asachi, Barițiu au pus accentul pe îndemnul știut de la Văcărescu: „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”. Kogălniceanu și Bălcescu își asumă rolul de scafandri, trimitând pe români la izvoarele istoriei. Vor veni pașoptiștii cu mobiluri ce vizează societatea românească în întregul ei. Războiul de independență convoacă inima românului să urce „sus, sus la parapete”. La fel vor face patrioții adevărați câteva decenii mai târziu chemând batalioanele române să treacă Munții Carpați. „Românul” lui C.A. Rosetti, „Timpul” lui Eminescu, „Tribuna” lui Slavici, „Neamul românesc” al lui Iorga, „Universul” lui Cazzavillan, presa din Sărindar, având pe puntea de comandă pe Mille prefațează un secol în care cuvântul scris, apoi radioul, pe urmă televiziunea, completate de „Rador”, agenția de știri pusă pe picioare de Gafencu anunță un veac de inimaginabile mutații în presa românească. Vom avea un bogat capitol de presă totalitară, inițiată sub Carol al II-lea, continuată de Antonescu și desfășurată fără limite în anii de „democrație populară”

Fiecare etapă cu luminile și umbrele ei. Ce ne doare este ușurința cu care au fost uitate nume strălucite din istoria presei, experiențe memorabile, practici de reală valoare. La un moment dat, scăpând de strânsoarea coborâtă din Turnul Spaski, publicațiile și-au căutat un loc al lor, în căutarea de formule de succes. S-au impus nume mult apreciate. Datorită lor, presa în ansamblu, până la un moment dat reușea să ajungă cu folos la public. Promoțiile de publiciști de calitate își vor trece de la una la alta „cheia” reușitei. Un reportaj de Ilie Purcaru, categoric cel mai înzestrat al generației sale, ținea a fișul zilei. O anchetă de George Radu Chirovici, Vasile Băran ori Ion Băieșu, de asemenea. Esecurile semnate de D. Popescu sau Paul Everac, pamfletele lui Nicuță Tănase stârneau aplauze. Corespondenții permanenți din străinătate – Ioan Grigorescu, Vasile Oros, Florea Țuiu, N. S. Stănescu se dovedeau adevărați vrăjitori în a ne lega de restul lumii. Comentariile externe îi completau fericit prin experți formați în lungul timpului la „Lumea”, „Agerpres”, „Scânțea”, „Scânțea tineretului”, „România liberă”.

P e când astăzi? Unde „ne sunt visătorii”? Lipsesc nu atât temele incitante cât legătura lor cu viața, cu societatea, abordările din unghiul interesul real al cetățenilor. Suntem împroșcați cu noroiul unor întâmplări de toată ziua, care mai de care mai otrăvitoare și suntem lipsiți de hrana necesară cu informații și puncte de vedere de interes. Ne-am putea pregăti lucrări de doctorat cu privire la iubitelor ori iubiților printre vedete de toată ziua. S-au specializat în „mersul la vorbitor” persoane pe care nu le recomandă nimic să iasă în față, obligând privitorii și ascultătorii să-i urmărească în predispoziția lor de a nu se pricepe la nimic. Nuclee lipsite de personalitate dispersate într-o protoplasmă lipsită de substanță. Absența unor reguli acceptate de bună voie încurajează amatorismul și pierderea de timp. O vizibilă contribuție în acest sens au posturile comerciale de radio și televiziune, preocupate mai ales de rating și nu de conținutul în sine al emisiunilor. Un rău comensurabil îl aduce și obiceiul de a popula ecranul sau difuzorul cu aceleași voci și chipuri șterse ca prezență, lipsite de aderența la subiect. S-a creat astfel o elită a celor ce n-au nimic de spus dar care nu evită nicio ocazie de a se afla în treabă.

FP: În trecut (și chiar și azi) au existat/există voci care neagă dreptul reportajului (cel scris cu profesionalism și pe teme care

(continuare în pag. 9)

A consemnat Florentin Popescu

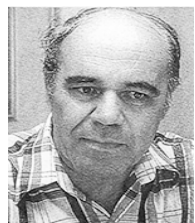

O empatie aflată dincolo de orice îndoială mi se pare a fi versul lui Marin Sorescu: „Sunt ochii mei accia care mă privesc”. Un vers ce poate fi înțeles în două feluri: ochii poetului privind în oglindă sau ochii altcuiva, contemplându-i chipul și, firește, mergând mai departe, prin extrapolare, poezia scrisă de el (eventual o privire critică, despre care autorul are a da seamă publicului).

Nu m-a surprins să citesc acest vers drept motto la volumul intitulat *Inventarul unei comori*, de Marian Dumitru (Editura Semne, 2021) deoarece cunoșteam în mare parte poezia pe care o scrie acest autor care l-a făcut pe Nichita Stănescu să exclame: «Lungane, ești mare și bramburos, te mai dai și haiduc (asta se întâmplă după ce dl. Marian Dumitru publicase volumul lui de debut semnat cu pseudonimul Marian Haiduc, în 1993, n.n. F.P.), și-ai pus numele sub autodenunțul: „Răul meu de lacrimi crește, va porni o hidrocentrală”. Trebuia semnat „Un poet nebun... după iubire”. Iar declarația „Am dat ocol comorilor din vis”, te lasă cu gura căscată. Aici trebuie să iscălești: „Poet fără casă, cu hoții la ușă”.

Se știe că mai ales în ultimii lui ani de viață Nichita Stănescu era foarte generos cu confrății care îl rugau să se pronunțe în legătură cu poezia lor, însă nu atât de generos încât să înalțe e înalte elogiile oricui și oricând. Dovada o face acum și dl. Marian Dumitru, care a confirmat ulterior predicțiile lui Nichita Stănescu. Astfel, poetul despre care scriem acum a tipărit de atunci: *Cântec din vremea eclipsei* (1999), *Ochiul zimbrului* (2005), *Divina muzică de uragan* (2008), *Faguri sălbatici* (2009), *Eleganții atomi ai frumosului* (2011), *La o ceașcă de lună* (2013), *Les elegants atomes de la beauté* (2013), *Maria lacrimilor mute* (2014), *Fiorul cu inel de aur* (2016), *Pelerin în țara războiului* (2017), *Doamna de onoare a milei* (2019).

Și poeții fac din când în când inventare

Florentin Popescu

Cine vrea să pătrundă în universul liric al d-lui Marian Dumitru și vrea să-l cunoască mai îndeaproape, e musai să-i parcurgă „Inventarul” încă de la primele volume, fiindcă poetul nu cântă pe o singură strună, nu este monocord, iar surprizele îl așteaptă pe cititor de la o carte la alta, dându-i impresia, în ansamblu, că se află cu adevărat în fața unei comori alcătuită din briliante, pietre prețioase și monede bine adăpostite într-o ladă specială, ea însăși din materiale scumpe.

Dl. Marian Dumitru, care se presupune că a cunoscut bine poezia confrăților, venind din ținuturile Vlăsiei și Bărăganului și la data când s-a hotărât să-și încredințeze poeziile tiparului știa foarte bine că poezia câmpieci nu-și epuizase toate resursele (nu și le-a epuizat nici azi). Un rapsod al locurilor (George Alboiu debutase cu *Câmpia eternă*) și, prin urmare, în căutarea originalității, dl. Marian Dumitru s-a detașat de pluton. *Cântec din vremea eclipsei* aducea mai degrabă ceva din aerul trubaduresc al lui Nicolae Labiș (care, ca și autorul nostru trăise amara experiență din anii secetei) decât din cel grav al predecesorilor sau chiar al contemporanilor.

Poetul își clama deopotrivă disponibilitatea de a se dăru, prin vers, celorlalți: „Eram odată patru la foitei de trifoi/ Treceam naiv masive de munți, călcăm pe mare/ Din mâna mea – aceeași – luau sfânta de mâncare/ Și porumbelul păcii și câinii de război” (*Frumosul glob amăgitor*) sau „Da, între voi, prieteni, am fost cel mai nebun/ Eu am mușcat cu foame din măr tot adevărul/ Să îmi păstrați din viața săracă doar fiorul/ Că țării mele sfinte i-am fost soldatul bun” (*Proiectul testamentului meu*).

În acolada temporală dintre 1993, anul debutului editorial, și 2021, cel al apariției cărții de „inventariere” a „comorii” (citește poeziei), traiectoria urmată de dl. Marian Dumitru a marcat/marcează sușuri și din când în când opriri și mai rar coborâșuri.

Aerul trubaduresc de care aminteam a fost abandonat aproape definitiv, autorul optând pentru o poezie a conceptelor, lirică în care, adresându-se unui interlocutor nevăzut, dialoghează, de fapt, cu sine: „Ai auzit cumva tămâia vorbind cu voce tare./ Ai ascultat, măcar, tăcerea ta ?/ Ai gustat vreodată, cearta dintre îndoieli ?/ Nu îți mai găsești unele clipe ?/ Înceamnă că fericitele au fugit în uitare./ Pentru păcate și mai scumpe la vedere” (*Tămâie cu voce*).

Pe canavaua vieții, a existenței lui pământeste, poetul se dovedește a fi, cum ar fi zis, poate, V. Voiculescu „Un surugiu la cuvinte”, cu deosebirea că dl. Marian Dumitru se dorește a fi un adevărat mag ce trăiește „Nebunia poeziei”, văzută ca o bijuterie pe care montează o imagină „trecere de pietoni la inimă” (vers surprinzător de sugestiv pentru întregul mesaj al cărții).

Pe de altă parte originalitatea poeziei pe care o scrie dl. Marian Dumitru se relevă și prin insolitul ce încarnează termeni abstracti (ceea ce te duce cu gândul la Błaga). Pentru d-sa „Confuziile zâmbesc tăcute”, „poezia e viața personală a norocului”, „absurdul basmului este un everest ispășitor”, „oftatul inimii e urlet de floare tăiată” (superbă comparație), în timp ce emoția se prezintă în fața unei „comisii de evaluare”, „steaua bea din sărăcie”, „dorul nu e băgat în seamă de scenă” etc. etc.

Poet al asocierilor insolite, al metaforei străbătându-i universul ca o cometă ce refuză prozaicul și banalitatea pământescă, dl. Marian Dumitru a ajuns la un nivel de la care limbajul îi permite rostiri grave și axiomatice, dar și jocuri în care cuvintele se orânduiesc în formații pe cât de neașteptate tot pe atât de originale.

Pornind de la acest adevăr evident în mai toate textele, este de așteptat ca volumele viitoare să probeze cu și mai mare pregnanță o individualitate lirică inconfundabilă. „Inventarul” de acum justifică din plin așteptarea.

E puțin probabil să mai afli în poezia noastră de azi atâta dor și atâta patos în evocarea liniștilor satului (de odinioară ? !), a naturii înseși, de fapt, dătătoare de viață și de liniște sufletească, pe care o decantează Florentin Popescu în poezia sa neobucolică – *O sută și una de poezii* (Antologarea versurilor și selecția reperelor critice aparțin autorului. Prefață de Romul Munteanu. Editura Academiei Române, București, 2020) – „să stai desculț în fâneață/ răsturnat pe spate/ și s-ascuți greierii/ să privești cerul albastru/ și-o buburuză încet să se urce/ pe brațul, pe umărul tău/ în timp ce-ntr-un stog, pe aproape/ un pitpalac îți dă de veste/ că-i liniște-n lume/ și oamenii-ascultă/ cum crește grâul/ și sorele-n spic, rotund, se-implinește” (*Un câmp al păcii*).

E departe de a fi idilică o asemenea poezie, în care întoarcerea la esențe, la primordialitatea devenirii și ființării omului în cuprinsul firii, dă măsura existențialității sale. Poetul se simte legat osmotic de toate elementele acestui univers rural, ce reprezintă permanența, pe care și le asumă cu întregul lor freamăt și zbucium definindu-și astfel personalitatea: „adevăr și trup mă arăt dimineții/ carnea mea piatră, carnea mea lemn/ carnea mea frunză, carnea mea apă/ drum și copac și izvor carnea mea/ (...) / noapte și zi și durere în sufletul meu/ mă desfac și m-arăt ție întreg/ cad în genunchi și cu mâna la piept/ vin să-ți cer răspuns la neliniști/ de ce lemn când toamna m-aruncă-n rugină/ de ce drum, de ce lătrat, de ce cântec/ când însumi ceață sunt și pe lume/ eu mă destram, ca prin păduri, în oameni ?” (*Adevăr și trup...*). E în această nesfârșită înfrățire cu germinația grâului, a ierbii, cu plutirea prin aer a fluturilor, a păsărilor („trupu-mi se face o pasăre albă/ o pădure și-un râu și o carte”), un soi de panteism, altfel rostit decât cel blagian, deși ecouri din lirica acestuia răzbat de pretutindeni („e atâta vis în odaie și-n suflet/ că se-aude cum trece în goană/ din culoare-n culoare ora mea...”), întrucât cosmosul întreg nu e altceva decât imaginea răsturnată în sine a acestuia: „Privește și caută-n tine/ alcătuirea minunii de-a fi, de-a trăi/ căci totul prin tine se-ntâmplă/ și stelele mersul lor îl știu de la tine/ și frunza noastră și cântecul păsării/ și valul de mare și noaptea/ (...) / M-am închis apoi cantr-o peșteră-n mine/ și-am început în adevăr să privesc înăuntru/ până m-am prefăcut cer și piatră și floare/ și-am auzit cum firea întreagă, treptat/ se tocmea. Se-așeza în lucrare/ pentru veacuri de

Constantin CUBLEȘAN

Poezia bucolică, azi

veacuri și-n veacuri/ după propria-mi înfățișare” (*Invocație către Anu*).

Întreg acest lirism se împlinește într-o asumare intimă a înțelesului filosofic al întoarcerii febrile la vârsta propriei copilării, a copilăriei universale, astăzi când înstrăinarea devine o dramatică ipostază a trăirii („copilul de-altădată/ se pierde-n amintire, străin și-al nimănui” – *Desigur mori de apă*). De aceea și iubirea se cere împlinită, eminescian, sub mirajul purității vegetale: „ninge cu flori prin țara fântânilor/ hai să fugim afară, iubito./ mai puri înmugurind acolo în cuvinte/ (...) / hai să fugim spre neaua aceasta, iubito./ cât nu și-a pus rugina ei pe clipă/ pe trupuri și pe vise și pe zarce” (*Ninge cu flori...*).

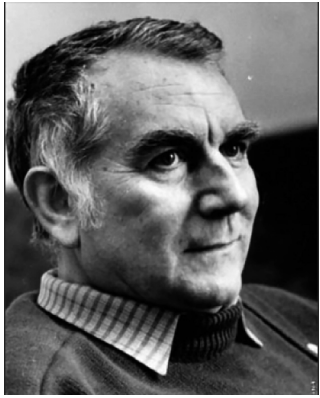
Spirit clasicist, Florentin Popescu e totuși un romantic iubitor de călătorii inițiatice. Întregul ciclu *Peregrin la Ninive* se definește prin meditații (livrești), asupra vremurii, a trecutului asumat ființial, a originilor umanității: „Supus eram unui zeu: lui Enilil/ pe când la Nippur rădăcinile mele/ căutau în pământ alte și alte/ urme-ale duselor, vechi seminții/ și popoare de lei și popoare de arbori/ și popoare de semeni neștiut întrupate/ în vorbele soldatului cu armură de vânt/ încet măcinându-se, risipindu-se-n vânt/ până se schimbau în nisip și în soare și-n apă/ trupul meu de pe-atunci asculta, asculta/ vaierul vremii ce-avea să ajungă/ peste zările toate cu scâșnetul altui nisip/ și-al altei limbi rostogolindu-se-n risipă/ din mîntea și gândul și închipuirea/ urmașilor mei nenăscuți” (*Supus lui Enilil*). Se află în această atitudine o liniște ancestrală pe care poetul o caută și o regăsește, solitar călător prin lumea ambientă înțeleasă sub semnul sacralității („De-acum sunt singur peregrin, prin lucruri/ e liniște în ele ca-ntr-o mare catedrală”), proclamându-și identitatea ca om al fertilității câmpului dătător de viață: „Astăzi sunt regele câmpului/ neincoronat și desculț/ alerg pe-o cărare de lan/ până mi se schimbă mâinile-n aripi/ picioarele mele calcă mereu/ ca niște degete pe clape de pian/ pe spice – și-n ele se aprind treptat/ șiraguri și ghirlande cântecele toate/ înălțându-se-n hore pure și-albastre; astăzi sunt regele câmpului/ neincoronat și desculț” (*Prințul de grâu*).

Nostalgic și pur în rememorarea vârstelor copilăriei, Florentin Popescu face din dimensiunea bucolică a universului campestru, pe care îl evocă pictural, cu voluptate și tandrețe, o imagine emblematică pentru destinul său legat prin totul de o lume ce pare a exista doar ca icoană a unui timp ireversibil apus: „desigur vine toamna, ne-am vrea din nou copii/ cu sufletul în sate, peregrinând prin vii/ pe când amurgul pune o galbenă cortină/ pe ziua ce se duce, pe zorii ce-or să vină/ desigur ne e gândul la ceasul plin de rod/ și-am vrea ca altădată, scormonitori prin pod./ să căutăm o tîmă cu nuci și cu gutui/ și carul plin de mere noi să-l gustăm întâi/ am vrea prin iarba moale să alergăm un mînz/ și când se iscă-n sălcii, nostalgici, aramă/ să alergăm la râuri, la pești să cerem vamă/ desigur vis e totul și ne trezim buimaci/ pe când se-arată ziua ca floarea pe araci” (*Bucolică*).

Prea puțin interesat (ca să nu spun: deloc) de experimentările moderniste pe care le practică poeții de azi (mai ales cei afirmați după ‘89), Florentin Popescu pare, prin cultivarea elevată a versului și a limbii clasice românești, un atemporal, desigur pentru cei care îi lecturează în grabă și superficial creația. Numai că, tocmai în această șlefuire statornică a expresiei și adăugând mereu corolarului imagistic tradițional, național, al acesteia, sunt probele ce îi statuează modernitatea. A fi modern înseamnă pentru el (și în general, pentru scriitorii care nu caută ciudate formule străine de versificație), condiția esențială a fixării în actualitate, în fibra profundă a ființei naționale, azi, modernitatea sa autentică, în care fixează, în efigie metaforică, portretul eminescian al perenității: „pe marea albastră a limbii române/ trece-o corabie albă/ catargele ei sunt tei înfloriți/ pânzele ei sunt frunze de nulfăr/ pe care cântă coruri de privighetori/ ca o inimă, ca un murmur corabia/ și-acolo/ ar putea fi Eminescu” (*Ar putea fi*). În acest sens își și exprimă crezul artistic, o declarație de fidelă apartenență pământului pe care s-a născut („beat de zbor să nu îți uiți pământul”), ca un cântec de leagăn, ca un îndemn de ursită: „să cauți în fiecare vară/ un colț de fâneață/ din copilărie/ și să știi că acolo te-așteaptă/ același greier de-atunci/ pentru a-ți rosti/ același cântec./ cântecul lui/ și tu să-l ascuți/ ca și cum l-ai auzi prima oară/ iar lumea să-ți pară/ o nesfârșită poiană/ în care inima ta/ lângă altele, aflate acolo/ să simtă-nmugurindu-i pe umeri/ aripa eternității” (*Un chip al păcii*).

Florentin Popescu aduce, în esența liricii sale, un freamăt orfic pur („spicele alcargă și cântă –/ și mă întâmpină cu amforele pline/ și regăsesc în fiecare spic/ un strop din nimbul dăruit de mine” – *Gust bucuria din lanuri*), asumându-și chemarea de a însufleții poetic miracolul fertilității pământului și al firii dintotdeauna.

D.R. Popescu

Sapte babe se

îndreptau alene spre casa mortului. Se întâlniseră la răscruci. Cea mai înaltă dintre ele, care locuia la capătul satului, cam pe la amiază se îmbrăcase curat și din pragul porții numărăse bătăile arângului. Cunoșcându-i obiceiul, fiii și nepoții trecuseră pe lângă ea fără să o stingherească măcar cu o vorbă. Bătrâna aștepta în pragul porții momentul când să

pornească spre casa mortului. De la o vârstă, bătrânele simt că trebuie să conducă la groapă pe fiecare mort din sat, indiferent dacă le e neam sau nu. Și bătrânele sosesc la casa mortului când e timpul mai potrivit; îl jelesc și aprind lumânări la căpătâiul lui, indiferent dacă în viață acesta a fost bun sau rău. Bătrânele iartă totul morților.

Noua babe se îndreaptă alene spre casa mortului. La fiecare răscrucă, numărul lor crește. Acum sunt unsprezece și peste puțin timp vor fi cu una mai mult. A douăsprezecea stă în pragul porții și ascultă bătăile arângului. Când va simți momentul că trebuie să plece, din vale va vedea venind pe cele unsprezece babe și, ca să n-o găsească în prag, va ieși în drum și le va aștepta la răscrucă. Un mecanism ciudat le împreună și le îndreaptă pașii spre casa lui Toma Jumanu. Nu se grăbesc, dar nici nu stau la taifas, pe loc. Ele știu că nu e bine să sosești la casa mortului prea devreme, dar nici prea târziu. Numai țiganii pe care-i interesează doar colacii vin din vreme și încercă lumea, sau vin târziu, când e scos sicriul în drum, să adune banii aruncați în urma mortului.

– Acum douăzeci de ani, înainte de nunta Ioanei, ploua, zise baba care locuia la marginea satului.

Celelalte paisprezece babe se gândiră și după o vreme îi dădură dreptate.

– Ploua cu găleata și nimeni nu știa cum să oprească ploaia. Toma, rău din fire, Dumnezeu să-l ierte, înjura și bea într-una de necaz că nu se arăta să fie vreme frumoasă la nunta lui. Ioana privea ploaia și nu-i venea să creadă că se mărită. Era fragedă ca o potârniche, neîmplinită în toate cele lăsate de Dumnezeu. Dar toate trec fără să le iei aminte. Și nunta Ioanei a trecut și azi își îngroapă bărbatul, om de patruzeci de ani, ajuns nici la jumătatea vieții. Eu la vremea lui nu mă lăsam biruită nici de sapă, nici de seceră și nici de altceva lăsat de Dumnezeu.

– Dar în ziua nunții lui Toma n-a fost vreme frumoasă? Întrebă cea de a cincisprezecea babă. Eu pare-mi amintesc c-a fost.

– A fost vreme frumoasă, vreme de petrecere. A venit la mine în ajunul nunții mama Ioanei și m-a întrebat cum să facă să stea ploaia. Și-am spus să găsească o nevastă care a fugit cu bărbatu-său și să ia nevasta aceea o troacă și s-o umple cu gaz. Și nevasta aceea să se lase cu capul gol, să pună troaca în gard și să-i dea foc și să zică un descântec și să facă semne cu basmaua către nori să fugă de pe cer. Mama Ioanei a găsit-o pe drăcoasa de Tudorița Firului, aia ce-a spart capul cu mestecăul la toți oamenii care s-au legat de ea. Tudorița s-a lăsat cu capul gol, a umplut troaca cu gaz, a pus-o în gard, i-a dat foc și a zis norilor, făcându-le cu basmaua: „Cum am fugit cu tu Nicolaie al meu, de drag, pe sub soare, așa să fugă și norii”. Și să vezi minune, după descântecul Tudoriței norii au fugit și s-a făcut vreme bună. A fost vreme frumoasă la nunta Ioanei.

– Ioana asta s-a măritat la doisprezece ani, când nici nu puteai ști bine dacă e fată sau băiat, zise a treisprezecea babă.

– Las' că s-au măritat altele și mai tinere; fetele când se mărită, simt ele că-s bune de ce le-a rostuit Dumnezeu...

Șaisprezece babe cu părul alb, primenite, parcă venite din altă lume, se îndreptară alene, discutând, spre casa mortului. Cea mai înaltă dintre ele le amintește celorlalte viața Ioanei Jumanu.

Acum douăzeci de ani, Ioana împlinise doisprezece ani și era în clasa cincea primară. În fiecare seară recitea luptele lui Mihai Viteazu cu turcii și privea cu emoție fotografia ce-l înfățișa pe domnitor la Craiova, în fața călăului, care, înfiorat de privirile lui, n-a avut curajul să-i reteze capul. În seara când a venit Toma s-o pețese, Ioana terminase de citit lecțiile pe a doua zi și se juca, în pat, cu păpușile. Părinții ei au vorbit câteva ceasuri cu Toma și cu mama acestuia, dar ea n-a știut ce vorbesc. N-o interesau decât lecțiile și păpușile. Iarna sătenii se adună și vorbesc fel de fel de lucruri despre care copiii nu e bine să afle. Ioana, în mijlocul patului, descultă și îmbrăcată sumar, se juca cu păpușile și nici nu se gândea să tragă cu urechea la șoșotilele părinților cu oaspeții. Își

PĂPUȘA SPÂNZURATĂ

mărita păpușile, le despărțea și le mărita din nou, cântând încetișor. Toma îi arunca priviri scurte și prelungi, dar ea nu le lua în seamă. Pe vremea aceea, Toma își lăsase mustăți și purta cizme ungurești, cumpărate de la un jidan din Crăiești. Era potrivit de statură, osos, nu prea puternic, dar îndeajuns să se impună, pe lângă ce avea acasă, în ochii satului. Împlinise douăzeci de ani și-i venise de mult rândul să se căpătuiască. Nu se însurase, că nu-l prea plăceau fetele și nici el nu se prea obosise să-și găsească una să-l placă. Nu ducea dorul după femei, satul era plin de văduve. Ochii lui Toma, galbeni-verzui peste zi, ca foile de ceapă nu bine uscate, inspirau bunătața omului bleg din naștere, iar surâsul din colțul drept al gurii, mai mult schima veșnică a unui surâs, căci nu era prilejuit de vreo trăire, te făceau să crezi că fiul lui Marcu Jumanu e bun la suflet, din prostie. Însă nu era prost, de asta s-a convins Ioana, mai târziu. Atunci seara, i-a zis maică-sa într-un târziu:

– Ioană fată. vino la masă să te vadă lumea.

– Ce-are lumea cu mine?

Lumea erau cei veniți la pețit. Ea nu știa pentru ce veniseră și nu voia să se despartă de păpuși.

– Ioană, ce-ai zice tu dacă te-ar peți băieții?

– N-aș zice nimic, m-aș mărita, că doar n-o să rămân nemăritată ca Ilina Sfetcului.

(A treisprezecea babă tuși)

– O să mă mărit după un om frumos și voinic, mamă!

– Toma e om frumos, vrei să te măriți cu el?

– O fi frumos, dar mie nu mi se pare... și nu-mi plac ochii lui. Și nici mustățile. O să mă zgăric cu ele pe obraz. Și el e om mare, își găsește fete de seama lui, nu mă așteaptă pe mine să cresc, a zis Ioana.

Toma s-a apropiat de pat și a încercat să rădă de gluma fetei și s-o mângâie pe umeri. Ioana s-a lăsat mângâiată și l-a prins de mustăți, apoi, bângâind de seamă că mâna lui Toma alunecă pe umerii ei, în jos, spre șolduri, a înlăturat-o brusc și l-a privit cu dușmănie și a zis:

– Nu țî-e rușine, om bătrân să te țî de prostii! Mamă, spune-i omului ăștia să plece de lângă mine E beat.

Părinții Ioanei beau vin cu mama băiatului și discutau fără să se sinchisească de purtările lui Toma. Considerau firească purtarea lui și rușinea fetei. Ioana, văzând că părinții se prefac că n-o aud, și-a luat păpușile în brațe și a fugit în bucătărie.

– E sperioasă, a zis Toma.

– Dacă acuma n-o fi când e nemăritată, când o să mai fie? Că după nunție îi trece răutatea, dacă nu de bună voie, de nevoie.

– E sperioasă și rea, a repetat Toma.

– Se învață ea, l-a asigurat mamă-sa. Așa-s fetele la început, apoi se dau pe brazdă.

Între bucătărie și camera unde erau oaspeții se afla o fereastră fără geam, doar cu perdeluță de borangic, și Ioana a putut auzi și înțelege de ce venise Toma cu mamă-sa la ei și ce doreau. La început n-a vrut să creadă că mustăciosul cu ochi galbeni-verzui are de gând s-o ia de nevastă, apoi, incredințându-se de intențiile lor, a strâns păpușile la piept și n-a știut ce să facă. Toma voia s-o despartă de păpuși. Atât a înțeles atunci.

Nunta a avut loc după două săptămâni. Tudorița lui Nicolae Firu, ca să alunge norii, a dat foc unci troci pline cu gaz și a făcut norilor semn cu basmaua să lase cerul limpede, să se vadă soarele. După nunță. Toma a luat-o pe Ioana zilnic la muncă. Primăvara la arat și semănat, vara la săpatul porumbului și la seceratul grâului. La școală n-a lăsat-o să se mai ducă. După un an a început s-o bată. Ioana nu știa să facă mâncare. Și Toma o bătea. Ioana nu știa să țese, nici să coase cămăși sau izmene. Și Toma o bătea. Ioana știa doar să se joace cu păpușile, să le îmbrace, să le mărite. Și Toma, ca să scape de ele, le arunca iarna pe șopron, în zăpadă, sau le punea primăvara în carul cu bălegar și le ducea pe ogor. Pe cea mai frumoasă dintre păpuși a spânzurat-o în nukul din fundul grădinii. Nucul era gros și bătrân și Ioana nu putea să se urce fără scară după păpușă. Bărbatu-său încuia toate scările în pivniță. Sta Ioana sub nuc, când nu era văzută de Toma, și plângea cu ochii la păpușa spânzurată. Îi era milă de ea. În câteva nopți l-a visat pe Mihai Viteazu. Neînfricatul domnitor, îmbrăcat la fel ca în fotografia din cartea de istorie, venise în sat, îl prinsese pe Toma de gât și-l întrebase de ce a spânzurat păpușa în vârful nucului. Toma se bălbăia de frică și murea răpus de dreptatea domnitorului. Ioana strângea păpușa la piept și râdea de bucurie, până se trezea din vis ca să plângă.

– Nevastă-mea știe numai să se joace cu păpușile, mărturisca Toma, râzând.

– De ce ai luat-o, îl întreba oamenii, doar știai ce știu fetele de seama ei.

– Am luat-o să n-o ia altul, să nu fugă cu ea și să rămân

fără pământul ei. N-are mult, dar altele n-au deloc. Am luat-o ca să crească, s-o am pe mai târziu. D-aia am luat-o, și fiindcă îmi place carnea tânără.

Douăzeci și cinci de babe se îndreptau alene spre casa mortului. Cea de la capătul satului terminase de povestit viața Ioanei și a bărbatului ei. A treisprezecea babă zise:

– Toma era curvar mare. Ioana n-a trăit bine, că a fost proastă și s-a măritat.

– Parcă ea a vrut să se mărite? Au măritat-o ai ei.

– Nu trebuia să asculte de nimeni. Dacă nu se mărita, era mai bine.

– Tu ai vrea să nu se mărite nici o fată, să rămână toate fete mari, ca tine.

– Parcă ea, dacă nu s-a măritat, a rămas fată mare?

– Să știi că am rămas! și dacă vream, mă măritam de o sută de ori, că mulți mi-au dat târcoale și m-au iubit. Dar n-am vrut...

– Auzi, n-a vrut...

– N-am vrut, asta e. Nu m-am măritat ca unele, la doisprezece ani, când nici nu știi dacă ești fată sau băiat, și nici ca altele, la șaiszeci de ani, când sunt cu amândouă picioarele în groapă.

– Dar mai tăceți dracului, că mergeți la mort, nu la târg.

– Douăzeci și șase de babe tăcură deodată. Erau la poarta casei mortului.

– Muicile, măă! Vin muicile, strigă un fânc deschizând larg porțile. Acuma să vedeți lacrimi și jale...

Tudorița lui Nicolaie Firu, cea care aprinsese troaca plină de gaz ca să alunge ploaia la nunta Ioanei, intră în curte după cele douăzeci și șase de babe. Cunoștea viața Ioanei și nu se întristase de loc de moartea lui Toma.

Nu-l suferise niciodată, dar nu-l dușmănise decât după ce acesta încercase în repetate rânduri să se culce cu ea. Odată, îl bătuse cu mestecăul atât de rău, că i-a trebuit o săptămână lui Toma să-și oblojească vânățile și să stea în pat. Nu pricepuse niciodată cum poate trăi Ioana cu un asemenea bărbat. Acum, că scăpase de el, Ioana n-avea să se mai teamă nici de părinții ei, care o considerau fericită alături de Toma, și nici de el. Firea închisă a Ioanei putea să explodeze de fericire la moartea bărbatului ce n-o respectase niciodată. Chiar înainte de a muri, Toma a aruncat cu o strachină după Ioana și i-a spart capul. Un asemenea om rău putea fi plâns și iertat decât de babele satului. Tudorița voia să rădă și să joace alături de Ioana, să participe la ușurarea sufletescă și la reînvierea prietenei sale. O muiere din Valea Anilor, când i-a murit bărbatul, a cântat de bucurie și a jucat pe bățatură, nebună de fericire. Era ologă, dar parcă înviasse tinerețea în ea, așa de nebunește a jucat și a cântat, până a căzut jos, moartă de oboșală. Trăise rău cu bărbatu-său. Fusese fată frumoasă și avusese o curea de pământ, d-aia o luase acesta de nevastă. Povestea femeii din Valea Anilor se asemăna cu a Ioanei, numai că Ioana e mult mai tânără și poate de-acum încolo să trăiască după placul inimii, cum n-a trăit până acum.

Când intră în odaia unde se afla mortul, Tudorița găsi pe cele douăzeci și șase de babe ale satului plângând. Numai babele plângeau. Numai ele iertau pe toți morții. Ioana nu se afla de față. Tudorița constată că, și mort, zâmbetul i-a rămas lui Toma în colțul gurii, ca o sfidare, ca un dispreț postum. Profitând de un moment de neatenție a babelor, Tudorița scoase din sân o păpușă și o puse în sicriu sub giulgiu, să-l urmărească și pe lumea cealaltă cu gingășia ei pe omul ce nu-i putuse suferi suratele.

Douăzeci și șase de babe plângeau în jurul mortului. Tudorița plecă s-o caute pe Ioana, de abia mai putându-se abține să nu ureze singură. Se simțea atât de atașată sufleteste de prietena ei, încât rămase uimită când o găsi pe aceasta în grădină, plângând.

– Ioană, ești nebună, de ce plângi? Omul ăsta nu merită...

– O, lasă-mă, lasă-mă...

– Ioană, omul ăsta nu poate fi iertat, de ce plângi?

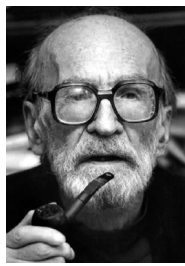
– O, lasă-mă-n pace...

Ioana plângea în grădină, sub nuc, și privea în sus spre creanga de care mai atârna o ață putredă. Anii trecuseră fără să-i vadă. Tinerețea trecuse fără s-o vadă. Și acum o vedea întruchipată într-o păpușă imaginară atârnată în lațul aței putrede din vârful nucului. Printre și prin lacrimi vedea curgerea tinereții trecute de mult și nevăzute până atunci. Printre și prin lacrimi anii se arătau goi, fără joc și colinzi, fără nopți senine și iubiri: anii tinereții, goi, luau chipul păpușii imaginare osândite să se legene de creanga din vârful nucului...

Tudorița, care aprinsese cândva troaca umplută cu gaz ca să alunge ploaia, pricepu de ce repeta într-una Ioana:

– O, lasă-mă, nu pe el îl plâng, nu pe el îl plâng...

Mircea Eliade

ÎNCERCAREA LABIRINTULUI (XV)

Urmare din numărul trecut

CHICAGO PROFESOR SAU GURU

Claude-Henri Rocquet – Propriu-zis, locul unde dumneavoastră lucrați este America. Aș vrea să știu ce fel de profesor sunteți...

Mircea Eliade – Nu am fost niciodată un profesor „sistematic”. Deja la București, presupuneam că studenții citiseră o viață a lui Buddha, câteva *Upanișade*, ceva despre problema răului. Nu începeam într-un mod didactic și, de altfel, nu-mi pregăteam, nu-mi scriam cursurile. Aveam câteva însemnări, urmăream reacțiile studenților. Azi e același lucru. Fac un plan, meditez câteva ore înainte de a începe lecția, aleg citate, dar nu scriu nimic. Riscul nu e mare: dacă mă repet, nu e grav, și dacă uit ceva, le pot vorbi a doua zi sau la sfârșitul lecției despre aceasta. Sistemul american e excelent: după cele cincizeci de minute de expunere, sunt totdeauna vreo zece minute pentru discuții, pentru întrebări. E cu totul altfel decât pe vremea mea: profesorul venea, vorbea, și apoi pleca; nu-l mai vedeai o săptămână. Dar poate lucrurile s-au schimbat pretutindeni... În orice caz, uneori, se întâmplă ca tocmai în cele zece minute de dialog, în urma vreunei întrebări, să-mi dau seama că am omis un detaliu important. Paul Ricoeur se minunează de raporturile pe care le avem aici cu studenții; la Nanterre i se întâmplă să aibă o mic de studenți pe care nu putea să-i cunoască, preda filozofia unei mase. Aici relațiile au devenit personale. Deja din prima oră le spui studenților: „Treceți-vă numele pe această foaie și veniți să mă vedeți.” La începutul anului, îmi rezerv două lungi după-amiezi pe săptămână ca să-i întâlnesc pe toți, câte o jumătate de oră pe fiecare, chiar și pe cei din anul precedent, ca să-mi împartăzesc memoria: ce a făcut în timpul verii, ce are de gând să facă?... Și după o lună de cursuri îi văd din nou pe toți, timp de o oră. Drept să spun, îmi place din ce în ce mai puțin să-mi țin cursul în fața a vreo sută de persoane. Pe vremuri, și mai ales în România, când vorbeam de lucruri aproape necunoscute, învățământul mă pasiona. Vorbeam în propria mea limbă, mă adresam tineretului, fiind eu însumi tânăr, aveam de spus și de descoperit atâtea lucruri pe care deja le-am publicat... La sfârșitul acestei activități care durează de patruzeci de ani, desigur, simt că am mai puține lucruri de spus sub formă de prelegeri. Dar ceea ce îmi place în continuare foarte mult este seminarul, unde lucrăm împreună. Ultimul meu seminar, în 1976, avea drept obiect alchimia și ermetismul Renașterii: a fost pasionant. Și tocmai aceasta îmi place: să adâncim anumite detalii cu un grup mic de studenți bine pregătiți, să aprofundăm anumite probleme care-mi sunt dragi. Așa învață studentul să lucreze, așa învață metoda. Pregătește un referat, este ascultat, îi invit pe colegii săi să comenteze referatul, intervin și eu, și dialogul durează uneori ore în șir. Și simt că nu-mi pierd timpul, pentru că nu ar putea găsi în cărți ceea ce le dau acolo. Tot astfel, întrevederile personale de la începutul anului sunt de neînlocuit.

– Reușiți totuși să vă apărați viața personală, viața de scriitor, viața de cercetător?

– Da, pentru că sistemul prevede întreruperea cursurilor și o „perioadă de lectură” pentru student. Iar în al doilea trimestru, țin numai un seminar. Pot deci să mă ocup de propriile mele lucrări. Dar știți, când simt că pot să ajut pe cineva, renunț bucuros la propria mea muncă, sau lucrez puțin mai mult noaptea, sau dimineața. Fac un efort în plus. Pentru că simt că este important. Dacă vreun student ascultă cursul, dar nu se interesează prea mult, atunci, nu-i așa, îi propun să citească niște cărți; ale mele sau altele.

– În cele din urmă, sunteți profesor sau guru?

– Există mereu riscul, în America, mai ales pe coasta Pacificului, și aceasta, pentru unii cel puțin, să fie luați drept guru. Într-un an ținam un curs la universitatea din Santa Barbara despre religiile indiene, de la *Rig-Veda* la *Bhâgavad-Gîtâ*. Studenții veneau după curs, considerându-mă ca pe un guru care le-ar da soluția

pentru viața lor interioară. Le-am spus: „Nu faceți confuzii; aici sunt profesor, nu sunt guru. Pot să vă ajut, dar numai în calitate de profesor. Aici vreau să vă prezint lucrurile așa cum găsesc eu că sunt.”

TINERI AMERICANI

Claude-Henri Rocquet – Acest tineret american pe care îl cunoașteți îndeaproape și pentru care, uneori, religia nu este o simplă chestiune de studii, cum îl vedeți dumneavoastră și cum ce gândește?

Mircea Eliade – Ceea ce am văzut la Chicago și la Santa Barbara este pasionant. În America istoria religiilor este o disciplină la modă, nu numai printre studenții care, așa cum spunea Maritain, sunt niște „analfabeți din punct de vedere religios”, ci și printre cei ce sunt curioși să cunoască religiile celorlalți: hinduismul, budismul, religiile arhaice și primitive. Șamanismul a devenit aproape un obiect de delectare. Pictori, oameni de teatru se interesează de el, și mulți tineri, ei cred că drogurile lor îi pregătesc ca să înțeleagă experiența șamanică. Printre acești studenți, unii au găsit absolutul într-o sectă efemeră ca și Meher Baba, Haré Krishna, Jesus Freaks, în anumite secte „zen”... Nu-i încurajez, dar nici nu le critic alegerea, deoarece ei îmi spun: „Înainte, mă drogam, eram o larvă, nu credeam în nimic, am încercat de două ori să mă sinucid, era cât pe ce să fiu omorât într-o zi când eram complet drogat, și acum, am găsit absolutul!” Nu le spun că acest „absolut” nu este de cea mai bună calitate, fiindcă, pentru moment, acest tânăr care era în haos, în nihilismul total, și era de o agresivitate periculoasă pentru colectivitate, acest tânăr a găsit ceva. Și pornind de la acest „absolut”, care uneori e un pseudo-absolut, se va regăsi pe sine însuși și va putea citi mai târziu *Upanișadele*, pe Magistrul Eckart sau Kabbala, și să caute un adevăr personal. Rareori am întâlnit vreun student care, de la golul religios și de la un dezechilibru aproape nevrotic, să treacă la o poziție religioasă bine articulată: creștinism, iudaism, budism, islam. Nu, o ia totdeauna printr-o pseudo-morfoză, prin ceva ușor și ieftin, de minimă autenticitate, cel puțin pentru ceilalți, fiindcă, pentru el însuși, e absolutul, e mântuirea. Abia cea de-a doua etapă îl duce spre o formă mai echilibrată, mai plină de înțeles.

– Îmi spuneți deunăzi că ruptura cu monoteismul și cu ateismul, opusul său, se realiza la acest tineret pe două căi: prima era „religia naturală”, „religia cosmică”; cealaltă era aceea a „religiilor orientale”.

– Da... La început, e o reacție aproape instinctivă împotriva a tot ce e „Establishment”, deci împotriva părinților lor. Dacă părinții lor frecventează sinagoga, atunci ei resping în întregime această religie, această tradiție religioasă. Ea nu-i mai interesează. E imposibil să-i convingi să citească cel mai neînsemnat lucru. Într-o zi, un student evreu a venit să mă caute: iudaismul nu are nici un sens, mi-a spus el, e o fosilă; dimpotrivă, el a găsit revelația la un guru, un yoghin care se afla în oraș de câteva săptămâni. L-am întrebat: „Ce cunoști din iudaism?” Nu cunoștea nimic, nu citise nici un psalm, nici un profet, nimic. Să nu mai vorbim de Kabbala... Atunci am încercat să-l conving să citească: „Citiți puțin textele din propria dumneavoastră tradiție. Pe urmă veți putea să o depășiți sau să o neglijați.” Nu, nu voia. N-avea sens. Vedeți deci, e atitudinea unei tinere generații care respinge totul în bloc: sistem, comportare, valorile părinților, tradiția religioasă. Așadar, pentru o parte a acestui tineret, contestatar, gnozele extrem-orientale, mai ales „yoga”, „zen”-ul, au o putere de fascinație extraordinară. Sunt sigur că îi ajută. Când sosește vreo misiune Ramakrishna, se găsește mereu vreun *swami* care ajute să citească anumite cărți. Uneori chiar, nu se mulțumesc numai să citească niște lucrări despre șamanismul american, ci merg să-și petreacă o parte din vacanță în anumite triburi.

La ce stadiu a ajuns tineretul american? Sunt incapabil să vă răspund. În colegii toată lumea spune că drogurile și-au pierdut mult din seducție. Tinerii se întorc spre „meditație”, spre tot felul de meditații – cel mai mare succes îl are „meditația transcendențială”. Cred că sunt mijloace care îi pot ajuta, la început; mai târziu vor găsi îndrumători spirituali și mijloacele unei realizări mai articulate. Și chiar dacă vor renunța la experiența lor „californiană”, devenind funcționari, șoferi, învățători, sunt sigur că se vor fi îmbogățit datorită ei.

VIITORUL ZEILOR

Claude-Henri Rocquet – Presa vorbește adesea de secte și schisme. Ieri, Manson și Moon. Azi, în Franța, cearta Integriștilor. Aș dori să știu ce credeți despre ceea „actualitate religioasă” și de asemenea despre „mișcarea hippy” pe care ați cunoscut-o foarte aproape.

Mircea Eliade – În privința Bisericii Catolice, se vede limpede că nu este vorba numai de o criză de autoritate, ci de o criză a vechilor structuri, liturgice și teologice. Nu cred că e vorba de sfârșitul Bisericii, ci de acela al unei anumite Biserici creștine. Mi se pare că această criză

trebuie să fie creatoare și că după încercări și controverse, anumite lucruri, mai interesante, mai vii, mai semnificative vor putea să apară. Dar nu se poate anticipa.

În privința sectelor: ca întotdeauna, aceste mișcări au mari șanse de a dezvălui ceva pozitiv, ceva nou. Dar cea mai mare importanță mi se pare că o are fenomenul hippy, pentru că prin el am avut dovada că o generație tânără, descendentă a zece generații creștine, protestante sau catolice, a redescoperit dimensiunea religioasă a vieții cosmice, a nudității și a sexualității. Iar în această privință, eu protestez împotriva acelor care consideră că tendința spre sexualitate și orgie a tinerilor hippy face parte din mișcarea de eliberare sexuală ce are loc în lumea întreagă. În cazul lor, e vorba mai ales de ceea ce s-ar putea numi „nuditatea paradisiacă” și unirea sexuală înțeleasă în ritual. Ei au descoperit sensul profund, religios, al vieții. În urma acestei experiențe, s-au descătușat de toate superstițiile religioase, filozofice și sociologice. Sunt liberi. Au regăsit dimensiunea sacralității cosmice, experiență de mult tăgăduită, de pe vremea Vechiului Testament. Vă amintiți indignarea și durerea cu care se ridicau profeții împotriva cultului adresat lui Baal și Belit, acesta având la bază o religie de structură cosmică ce avea o imensă măreție. Era manifestarea sacralității lumii, printr-o zeiță, prin hierogamie sau prin orgie. Aceste experiențe religioase au fost depreciate de către monoteismul mozaic, și mai ales de către profeți. După Moise și după profeți, întoarcerea la o religiozitate de tip cosmic nu avea nici un sens. Dar iată, în America, am văzut redescoperirea unei experiențe religioase pe care o credeam cu totul perimată sub aspectul ei colectiv, spun „religioasă”, chiar dacă acei tineri hippy nu o numeau astfel. Au încercat, cu energia disperării, să regăsească sacralitatea vieții totale. Era o reacție împotriva lipsei de sens a vieții urbane, împotriva acelei desacralizări a lumii care apasă asupra orașului american. Ei nu puteau să înțeleagă valoarea religioasă a unei biserici constituite: pentru ei era „Establishment”; dar au descoperit acest lucru nou și au fost salvați. Au redescoperit izvoarele sacre ale vieții, importanța religioasă a vieții.

– Ce presimțiți în privința problemei religioase, în viitor? Vă apropiați oare de Malraux care, în esență, spunea cam așa: „Secolul al XXI-lea va fi religios sau nu va fi deloc?”

– Nu se poate prezice nimic. Libertatea spiritului e atât de mare încât nu se poate anticipa. Dacă am vorbit de mișcarea hippy, a fost și pentru că ea constituie un exemplu al inepuizabilei și imprezvizibilei noastre creativități. Această mișcare poate va dispărea, dacă n-a și dispărut deja; va fi poate total politizată sau, dimpotrivă, va pierde orice importanță. Oricum, ceea ce rămâne cu siguranță e faptul că, din când în când, survin niște experiențe neașteptate.

Este cu atât mai greu să prezici ceva în acest domeniu cu cât anumite forme „religioase” pot chiar să nu fie recunoscute ca atare. O creație poate fi în așa măsură nouă încât la început, și chiar secole în șir, nici nu este socotită ca o creație religioasă. De exemplu, e posibil ca anumite mișcări, în aparență politice, să pregătească, sau chiar să exprime deja dorința unei anumite libertăți profunde; astfel de mișcări ar fi deci transpolitice, sau ar putea să devină; dar acest fapt n-ar putea fi văzut, din cauza limbajului lor cu totul nou. Gândiți-vă la creștinism. La Roma, creștinii erau acuzați de ateism deoarece refuzau să intre în templu și să dea cinstire zeilor, prin sacrificiu. Ei nu urmau „Establishmentul”! Romanii acceptau cultul oricărui zeu; fie el Sarapia sau Iahve, Atis sau Jupiter. Trebuia doar să-i venerezi pe acești zei. Creștinii nu-i venerau: erau deci considerați atei. Era ateismul creștin! Pentru că romanii nu recunoșteau valoarea religioasă a comportamentului lor.

Nu se poate prevesti nimic. Dar nu cred că anumite revelații primordiale ar putea să dispară. Chiar și în civilizația cea mai tehnologică, există ceva care nu se poate schimba: pentru că există zi și noapte, iarnă și vară. Chiar într-un oraș fără copaci, există cerul cu aștri lui, și omul poate oricum să vadă stelele și luna. Atâta vreme cât va dăinui noaptea și ziua, iarnă și vara, cred că omul nu va putea fi schimbat. Suntem, fără să vrem, integrați în acest ritm cosmic. Putem să ne însușim alte valori – valorile religioase ale agricultorilor, ca vara, noaptea, sămânța..., nu sunt ale noastre –, dar acest ritm rămâne mereu: lumină-întuneric, noapte-zi. Omul cel mai puțin religios trăiește în acest ritm cosmic; acest ritm el îl regăsește de altfel în propria sa existență: viața diurnă, și somnul cu visele – și mereu există vise. Bineînțeles, suntem condiționați de structurile economice și sociale, și expresiile experienței religioase sunt și ele condiționate de limbaj, de societate și de interese, dar condiția umană ne-o asumăm aici, în acest cosmos în care ritmurile și ciclurile ne sunt date. Condiția noastră umană, noi ne-o asumăm pe baza acestei condiții fundamentale. Și acest „om fundamental”, putem spune că este „religios”, oricare ar fi aparențele, deoarece e vorba de semnificația vieții. De ceea ce sunt sigur, e faptul că formele viitoare ale experienței religioase vor fi cu totul diferite de acelea pe care le cunoaștem în creștinism, în iudaism, în islam, și care sunt fosilizate, desuete, golate de sens. Sunt sigur că vor veni alte expresii. Care? N-aș putea să vă spun. Marea surpriză este mereu libertatea spiritului, și creativitatea lui.

Urmare în numărul viitor

Privirea care a învins Eternitatea

Dan Puric

De-acolo, de sus, de pe crucea agoniei Sale, Iisus privește cu ochiu-I de om pământesc zdrobit de nedreptate și mai ales de cumplita-I singurătate ce-L apăsa mai mult decât crucea, la... „semenii” Săi: dezlănțuiți, plini de ură, ce-și strigau furioși rățacirea sufletească în neantul lumii din care El voise să-i dezrobească. Dar tot de

acolo de sus, de pe cruce, Iisus privește cu ochiul lui Dumnezeu la ceea ce Veșnicia avea să condamne la pieire în mod necruțător, dar deopotrivă și la ceea ce avea să păstreze la sânu-i cu tainică sfințenie deasupra atâtor veacuri, ca nu cumva acestea s-o rănească cu indiferența lor, condamnând-o la uitare.

Din templul trupului Său crucificat de unde țâșnea, ca un strigăt spre univers, o inimaginabilă suferință, neînțeleasă de nimeni, Iisus privește cu ochiul Veșniciei la ceea ce pe atunci se credea etern. La numai câteva sute de metri de Golgota se înalță majestos Templul lui Iehova. Stătea neclintit, privindu-l nepăsător pe Cel ce încercase să facă din el doar Casă de rugăciune pentru Tatăl Ceresc. Iisus, însă, îl privea cu milă, știindu-i dinainte iminenta-i ruină.

Și tot de acolo de sus, de pe crucea cutremurătoare-i Lui suferință, Iisus privea cu aceeași ochi ai Veșniciei, orgoliul de nemăsurat al aceluia Imperiu Roman ce se credea invincibil, sfidând timpul. Eferemele „veșnicii” ale istoriei îi stăteau în față, sigure pe ele, neștiind că timpul le va pedepsi. Undeva jos, la baza crucii răstignirii Lui, niște soldați îi împărțeau hainele, ca mai târziu să-I joace cămașa la zaruri. Aceasta era lumea pe care El încercase s-o înalțe și care acum îl pedepsea crunt pentru această „îndrăzneală”. Mulțimea turbată de furie a Golgotei, lumea de la picioarele crucii Lui se grăbise să judece ceea ce niciun om nu poate judeca cu de la sine putere, ADEVĂRUL. Neștiind că făcând păcatul acesta de neiertat în biata lor istorie, Adevărul îi va judeca pe ei în Veșnicie.

Dar dincolo de priveliștea falselor eternități și mai ales de dincolo de privirea plină de ură a celor ce strigau din răspuțeri: „Răstigniți-L !”, se înalța tainic o tăcută privire, ca un fluviu lent de durere, ce se îndrepta spre ființa-I crucificată, încercând să-I mângâie, cu nevăzute lacrimi, suferința. Acea privire ce-I vedea sfintele palme, pe care le crescuse în propriile ei palme, străpunse de piroane, ca niște aripi de înger zdrobite ce însângerau acum cerul. Privea mâinile Lui înmugurite parcă din crucea însângărată, care nu făcuseră decât bine, lecuind, vindecând și mai ales

binecuvântând, cum stăteau ofilite de ura celor pe care El îi iubise atât de mult. Și-apoi, picioarele Lui ținute tot în cuie, care în scurta-I viață, călcând pământul acesta, lăsase în urma fiecărui pas să încolțească câte o rugăciune ce ne ajuta pe noi, muritorii, să înălțăm pentru prima oară capul spre cer, ridicându-ne rând pe rând și parcă pe toți odată din iadul CĂDERILOR noastre.

Durerea mută a acelei priviri suferinde care vedea că sângele acela nevinovat ce se scurgea de pe cruce, venea parcă și din sângele ei. Că respirația aceea suferindă, sacadată, în care încet, încet intra moartea, era respirația ei. Simțea că inima aceea care ne-a iubit pe toți și care acum încet, încet se stingea, se stinge și în inima ei. Și-atunci ar fi vrut să-L strângă în brațe, să-L țină la piept ca atunci în iesle, dar neputând face toate acestea și nerămânându-i nimic pe lume, și-a ridicat ochii către El și L-a privit. Abia atunci fluviul acela de durere mută s-a oprit, căci din ochii aceia arși de chinurile morții, scânteia ca o ultimă pâlpare, ce făcea aerul să plângă, un tremur, fiorul unui sfâșietor amestec de suferință umană, cu milă dumnezeiască pentru cei ce-L răstigniseră. Și numai atunci Eternitatea s-a dat pentru o clipă la o parte, îngenunchind, ca să facă loc acelei priviri ce-o învinsese: privirea fulgerată de neomenasca durere și iubire a fiului ei, privirea Maicii Domnului.

Nicolae Cabel

Un alt grup profesional era al celor care “dirijau” fondurile alocate fiecărui film (o mică instituție/întreprindere în sine, evident, cu caracter

temporar)... Așa cum primele mele filme în Sahia le-am montat cu veteranul Anton Belici, tot așa, la un moment dat m-am “intersectat” cu directorul de producție Ștefan Stanciu. Și el aparținând vechii găzdi de cinematografiști... Ultimele două nume se regăsesc pe genericul discutabilului azi (sub raport ideologic) film al lui Victor Iliu - “Scrisoarea lui Ion Marin către Scânteia”... Afirm, în cunoștință de cauză (veți vedea de ce) că pelicula respectivă ar putea suferi o simplă “intervenție” și mesajul ar fi altul... Personal nu socot teribilism norma estetică potrivit căreia un film poartă în sine și sentința de “artă subversivă”... S-a demonstrat cu brio prin remontarea celebrului “Brenanoseț/Cruciașător Potemkin”... Revenind la citatul film al lui Victor Iliu (imagine – inegalabilul Ovidiu Gologan), în 1974, eroul, *Dragu Vulcan*, din “Scrisoarea...” era în viață, valid... După 25 de ani, cu el am realizat “A doua scrisoare”... L-am întâlnit cărunț, în același sat din Bărăgan (Sudiți – Ialomița), cu un nepot lângă el... Și-a amintit de episodul trecut, trecuse ceva vreme... mai gureșă lui consoartă îl ținea minte pe *Domnul Iuliu*, regizorul...

În pregătirea replicii mele filmice, la masa de montaj, după 25 de ani, am “parcurs” secvență cu secvență... Afirm și astăzi că un comentariu parcimonios și cu altă coloană sonoră, filmul poate deveni un martor elocvent pentru o fațetă extrem de expresivă a satului din Bărăgan, la prag de deceniu cinci al secolului 20, în România...

Despre forța de sugestie și “flagelarea” memoriei

Memoria, ca o capcană (XII)

(la figurat !) vă voi istorisi un mic episod... La Căminul Cultural a fost adus un aparat de proiecție pe 35 mm. Sala, plină... În asistență și foști eroi, inclusiv *Dragu Vulcan*... În timpul proiecției, murmure, oftături, personaje/nume recunoscute... Mulți tineri... La final, tăcere... Și lacrimi în mulți, mulți ochi... Voiam să închei întâmplarea. Dar a apărut un bărbat foarte tânăr, în brațe cu un copil cam de 4 ani. Extrem de emoționat mi-a zis: “*Mai am acasă unul de 7 ani! Vă rog, mă duc să-l aduc și pe el. Mai dați din nou filmul. Să-l vadă și el pe tat-su mare, că nu l-a apucat în viață!*”

Din păcate, episodul nu l-am putut folosi în chiar comentariul filmului...

Repet, rememorările mele resping orice pledoarie pro domo... Ceea ce am trăit/onorat înseamnă viața mea, fără autoamăgiri și fără a-mi trece biografia printr-o... mașină de spălat...

Așadar, pe genericul din 1949, capitolul producției era onorat de Ștefan Staicu, iar montajul de Anton Belici...

Înainte de a elucida afectivitatea acestuia față de mine, trebuie să mărturisesc: într-o lungă după amiază de toamnă, pauză scurtă în cabina de montaj... În asemenea momente de relaxare (aparentă), decanul de vîrstă al secției, *Domnul Belici* îmi povestea episoade de *cînd și cum* lucrase în vechile echipe de la RomFilm... Și, brusc îmi spune că și-a dorit toată viața să monteze un film cu cow-boys... Îl revăd, cu zîmbetul bătrîn-hîtru-ștrengar imitînd poc-poc-ul coltului... Cînd a plecat spre moarte l-am evocat în cîțiva cadraturi în revista “Cinema”... Cineva, dintre moștenitori, mi-a trimis parte din lucrurile sale, între care *foarfeca* lui de montaj și o veche, foarte veche *lunetă* marinărească... Cînd am terminat Institutul și am preluat repartiția la Sahia, nașul meu de botez (și de cununie al părinților mei) îmi spune: “*Vezi, poate-l găsești pe Anton Belici, lucrează și el în cinematografie*”... Nașul meu – grec suliniot... Lui

Anton Belici i-am transmis mesajul... A dat drumul cîtorva amintiri... Părinții, învățători, mutați de colo-colo... O vreme au funcționat într-un sat limitrof *Buzăului*, orașul meu natal... Apoi au ajuns la *Sulina*... Acolo, el, Anton, coleg cu *Garbi Haralambie*, viitorul naș... Adolescenți/elevi întreprinzi (*Sulina* avea statut de *Porto Franco*) făceau bani de buzunar cu “mișcarea” de... stofă, adică contrabandă... Iată, îi pomenesc pe amîndoi, venerîndu-i... Iar pe *Garbi Haralambie*, în plus chiar și pentru prima “lecție” pe care mi-a dat-o de... istorie a Literaturii Române, lecție sui-generis... Eram elev de Școală Medie (Liceu adică). În vacanța de iarnă (1957-1958), venisem la București pentru un control medical... Într-o dimineață l-am însoțit la *Cimitirul Bellu* trecînd încet pe la toate mormintele scriitorilor români ale căror locuri de veci se aflau acolo... El însuși pe unii îi cunoscuse bine... Țin minte unul din numele evocate – *Mihai Tican Rumano*, ba chiar și compozitori...

La vremea aceea comanda Școala militară de muzică...

Peste ani, în 1992, cînd începuse “destrămarea” Sahiei, Studioul cinematografic al Armatei îmi propune un documentar tocmai despre școala amintită... Celor din bordul acelei instituții le-am mărturisit cine sînt. Toți, acum, cu grade de colonel, l-au evocat cu reală emoție pe fostul comandant-profesor, el însuși absolvent de Conservator și dascăl fără veleități cazone, chiar dacă acolo, în acea instituție, pentru a conduce trebuia să ai grad... Și colonelul *Garbi Haralambie* mai avea și gradul de desăvîrșit, recunoscut *muzician*...

Filmul meu s-a numit “*Intermezzo*” și la un festival de Film militar, în *Italia*, chiar în acel an, a fost distins cu *Marele Premiu*, ceea ce a făcut ca Ministrul Apărării să-l citeze pe “*Ordin de zi*”...

P.S. – Nu voi abandona evocarea șefilor de producție cu care am onorat avaturile multor documentare Sahia.

ION HELIADE-RĂDULESCU – 220 de ani de la naștere

Zburătorul

„Vezi, mamă ce mă doare ! și pieptul mi se bate,
Mulțimi de vinetele pe sân mi se ivesc;
Un foc s-aprinde-n mine, răcori mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obrazii-mi se pălesc !

Ah ! inima-mi zvâcnește !... și zboară de la mine !
Îmi cere... nu-ș' ce-mi cere ! și nu știu ce i-aș da:
Și cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine,
În brațe n-am nimica și parcă am ceva;

Că uite, mă vezi mamă ? așa se-nerucișează,
Și nici nu prind de veste când singură mă strâng,
Și tremur de nesațiu, și ochii-mi văpăiază,
Pornesc dintr-înșii lacrimi, și plâng măicuță plâng.

Îa pune mâna, mamă, – pe frunte, ce sudoare !
Obrajii... unul arde și altul mi-a răcit !
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare;
În trup o piroteală de tot m-a stăpânit.

Oar' ce să fie asta ? Întrebă pe bunica
O ști vrun leac ea doară... o fi vrun zburător
Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor.

Și unul să se roage, că poate mă dezleagă;
Mătușele cu bobii fac multe și desfac;
Și vrăjitorul ăla și apele încheagă;
Aleargă la ei, mamă, că doar mi-or da pe leac.

De cum se face ziuă și scot mînzata-afară
S-o mâi pe potecuță la iarbă colea-n crâng,
Vezi, cătu-i ziulița, și zi acum de vară.
Un dor nespun m-apucă, și plâng, măicuță, plâng

Brândușa paște iarbă la umbră lângă mine.
La râuleț s-adapă, pe maluri pribegind;
Zău, nu știu când se duce, că mă trezesc când vine,
Și simț că mișcă tufa, auz crângul trosnind.

Atunci inima-mi bate și sai ca din visare,
Și parc-aștept... pe cine ? și pare c-a sosit
Acest fel toată viața-mi e lungă așteptare,
Și nu sosește nimeni !... Ce chin nesuferit !

În arșița căldurei, când vântuleț adie,
Când plopu a sa frunză o tremură ușor
Și-n tot crângul o șoaptă s-ardică și-l învie,
Eu parcă-mi auz scrisul pe sus cu vântu-n zbor;

Și când îmi mișcă țopul, cosița se ridică,
Mă sperii, dar îmi place – prin vine un fior
Îmi fulgeră și-mi zice: Deșteaptă-te Florică,
Sunt eu, viu să te mângii... Dar e un vânt ușor !

Oar' ce să fie asta ? întrebă pe bunica:
O ști vrun leac ea doară... o fi vrun zburător !
Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor”,

Așa plângea Florica și, biet își spunea dorul
Pe prispă lângă mă-sa ș-obida o neca;
Junicea-n bățatură mugea, câta oborul
Și mă-sa sta pe gânduri, și fata suspina

Era în murgul serei și soarele sfințise;
A puțurilor cumpeni țipând parcă chema
A satului cireadă, ce greu, mereu sosise,
Și vitele mugându la jgheab întins pășea.

Dar altele-adăpate trăgea în bățatură,
În gemete de mumă vițeei lor striga;
Vibra al serei aer de tauri grea murmură;
Zglobii sărind vițeei la uger alerga.

S-astâmpără ast zgomot ș-a laptelui fântână
Începe să s-auză ca șoaptă în susur,
Când ugerul se lasă subt fecioreasca mână
Și prunca vițelușă tot tremură-mpregiur

Încep a luci stele rând una câte una
Și focuri în tot satul încep a se vedea;
Târzie astă-seară răsare-acum și luna,
Și, cobe, câteodată tot cade câte-o stea.

Dar câmpul și argeaua câmpeanul ostenește
Și dup-o cină scurtă și somnul a sosit
Tăcere pretutindeni acuma stăpânește,
Și lătrătorii numai s-aud neconțenit.

E noapte naltă, naltă; din mijlocul țării
Vesmântul său cel negru, de stele semănat,
Destins cuprinde lumea, ce-n brațele somnici
Visează câte-aieva deșteaptă n-a visat.

Tăcere este totul și nemișcare plină:
Încântec sau descântec pe lume s-a lăsat;
Nici frunza nu se mișcă, nici vântul nu suspină,
Și apele dorm duse, și morile au stat.

„Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu urme de schintei ?
Vro stea mai cade iară ? vrun împărat mai moare ?
Or e – să nu mai fie ! – vro pacoste de zmei ?

Tot zmeu a fost, surato. Văzuși, împelițatu,
Că țintă l-alde Floarea în clipă străbătu !
Și drept pe coș, leicuță ! ce n-ai gândi, spurcatu !
Închină-te, surato ! – Văzutu-l-ai și tu ?

Balaur de lumină cu coada-nflăcărâtă,
Și pietre nestimate lucea pe. el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată;
Dar lipsă d-a lui dragosti ! departe de ăst loc !

Pândește, bată-l crucea ! și-n somn colea mi-ți vine
Ca brad un flăcăiandru, și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur ! dar slabele lui vine
N-au nici un pic de sânge, ș-un nas – ca vai de el !

O ! biata fetișoară ! mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuind-o ! vezi, d-aia a slăbit
Și s-a pălit copila ! ce bine-a zis bunica:
Să fugă fata mare de focul de iubit !

Că-ncepe de visează, și visu-n lipitură
Începe-a se preface, și lipitura-n zmeu,
Și ce-i mai faci pe urmă ? că nici descântătură,
Nici rugă nu te mai scapă. Ferească Dumnezeu !”

Atmosfera de redacție, m-a câștigat...

(urmare din pagina 4)

transcend realitatea imediată) de a fi literatură. Alții consideră că ar fi un gen „de graniță”, deși clasicul exemplu al lui Geo Bogza („Cartea Oltului” și nu numai) îi contrazice pe toți aceștia din urmă. Dumneavoastră cum vedeți lucrurile ?

N.U.: Disputa e veche și promite să nu se termine prea curând. Aici, după părerea mea, un articol prezentat drept reportaj poate convinge sau nu. Contează nu ambalajul ci „marfa” ca atare. Dispariția interesului pentru reportaj vine de la faptul că parte din autorii consacrați au abandonat genul pe care ei îl ilustrau cu talent, seduși fiind de predilecția contemporanilor pentru alte specii, precum editorialul, pamfletul etc. Cine își amintește de reportajele strălucite semnate cândva de Cornel Nistorescu regretă cu siguranță venirea lui exclusivă pe terenul de joc al editorialului, e drept totdeauna interesant, atrăgător, binevenit. Îi regretăm pe Lucian Avramescu, pe Eugen Mihăescu, Romulus Lal, Ilie Tănăsache, în

tineretea lor ambițioși și vizibili. Și datorită lor, reportajul lucea atât de viu pe catapeteasma gazetăriei românești. În anii mei de început, în biblioteca ziarelor era nelipsit, cu reportajele sale, Egon Ervin Kisch. De ce n-am încropi pachete vandabile de reportaje scrise de-a lungul timpului de nume demne de conspectat. Exemplul lui Brunea-Fox, materializat cândva, poate deveni contagios. E ceva de muncă, dar efortul merită toți banii.

Am solicitat și cu păreri pe această temă. Într-o întâlnire cu Gabriel Garcia Marques, laureat al premiului Nobel, în țara lui de origine, Columbia, l-am rugat să-și spună opinia. Răspunsul „Patriarhului” a fost categoric: „Reportajul face parte din literatură. Eu însumi m-am considerat în tinerețe mai întâi reporter și abia pe urmă prozator !”.

F.P.: Și dumneavoastră și d-na Lia-Maria Andreiță vă ați implicat/vă implicați, după pensionare, în viața culturală și socială a locurilor natale. Cum o faceți, concret vorbind, la Cartojanii dumneavoastră de Ilfov ? Considerați că ar trebui să procedeze așa și alții, chiar dacă toată viața lor au lucrat în presă, în diplomație, în alte domenii așa-zise „elitiste” ?

N.U.: De bună seamă. Cine știe mai bine ca noi ce înseamnă

pentru propria biografie colțul de planetă de unde am pornit în lume ?

Eu mi-am făcut din asta un proiect permanent. Am evocat satul, oamenii din jurul meu, evenimentele ce le țin minte. Un volum, ultimul, trimis către cititori se numește „La apa Dâmbovcicului” și cuprinde fotograme din existența localității de la începuturi până în prezent.

De la atestarea documentară a numelui localității în care m-am născut se va împlini nu peste mult timp jumătate de mileniu. Mă îndoiesc de faptul ca eu să fiu acolo, la manifestările ce vor fi gândite pentru această aniversare. Dar nimic nu mă va împiedica să gândesc la acel moment. Un proiect special și-a găsit deja locul pe agenda mea. Face parte din acest proiect și site-ul intitulat „Merg în Cartojani”. O prezentare a satului de azi, cu inserții ce pot și sper să fie luate în considerare de autoritățile locale pentru „rotunjirea” locurilor și mândria locuitorilor de azi și de mâine. Un fel de pliant electronic pe e-mail, la dispoziția oricui.

F.P.: Vă mulțumim atât pentru convorbirea de față cât și pentru colaborarea cu care ne onorați în fiecare număr al „Bucureștiului literar și artistic”. Vă urăm multă sănătate, spor la toate, condei înaripat ! La mulți ani !

Emil Niculescu (sau) poetul matein din birja cu crai

Cu ani în urmă, ajuns și eu pe meleaguri buzoiene, am întâlnit un poet învăluit într-o umbră de înfrângere, iar în acea carte de poezie (*Zona Zoster*) era lupta îngerului cu textul. Mi s-a prezentat simplu: Emil Niculescu. Născut în Pleșcoi, despre care a scris poemul/catren *Pleşcoiul bate Bucureștii*: („Sat de pastramagii și cărnățari/Pe-un deal, mânăstire fortificată”). Și mi-a dăruit acea carte. Și tot ce oferea el, în poezie, sufletului căutător al cititorului, dar și îngerului său păzitor era cuprins în acea frază a unui poem rămas în memorie: „Poate că ruga asta-i o tristă erezie/Nu Gloria servindu-ți, ci propria-mi trufie”. Și chiar m-am întrebat, în această lungă viață cine îi era mereu alături, când simțindu-se părăsit sau trădat, îi strecura misterios, în suflet, împăciuirea cu lumea? Căci pe lângă dăruirea lui pentru poezie, Emil Niculescu era și un atent cititor la cărțile altor confrăți și le făcea cronicile, apoi mai era, în viața civilă, bibliotecar (un fel de trăitor prizonier în burta provinciei). Și mi-l închipuim omorându-și tristețile printre rafturile de cărți și stând de vorbă cu anticii și gânditorii

presocratici și raționaliști platonicieni, ori aristotelieni, cu filozofii trecuți în neființă, ori poeții veacurilor, îngânând cu cel mai apropiat sufletului său, François Villon, celebrul „Mais où sont les neiges d'antan?”, iar toate acestea, cu influență în tot ceea ce a scris. De la ei să fi preluat Emil Niculescu conceptul de joc liber al textelor literare, acest joc poetic subordonat de logos, ca să aducă în poezia sa acea abordare împăciuitoare/ludică cu lumea înconjurătoare, conferindu-i, prin vers, sens și semnificație? Nu știu, totuși, în ce măsură viața în bibliotecă i-ar fi transmis acea detașare a omului supus unui continuu proces de împăciuire cu lumea, silit să se adateze și să supraviețuiască. Și care i-a modificat stilul de viață, mentalitatea și în cele din urmă, destinul, concretizând informațiile acumulate între pereții unei biblioteci și în poezia sa. Ultimul volum pe care mi l-a lăsat (*Jurnal de molimă*/ed. Editgraph-2021), are amprenta acelei goane după nou în alegerea rimelor, dar și acea rațiune rece, ironie tăioasă a „moșului din poveste”, care cu un ochi râde, cu altul plânge. În mare parte, poezia e alcătuită dintr-o strofă „epital”, unde substanța celor spuse este mult mai densă și cu o viziune atotcuprinzătoare asupra vieții, iar sentimentul „cu/liric”, aici, lipsește aproape cu desăvârșire. Și spunem că și în acest volum poetul practică fragmentarismul biografic, pentru a puncta ideea că poezia sa este plină de chei memorialist-autobiografice (mai mult sau mai puțin marcate), ori purtătoarea unor simboluri nedesfăcuate: „Da, am citit câte ceva la viața mea/Din care „Cartea porților” lipsea/Ea, din morminte vechi, egiptiene/Nu mi-a trecut sub ochi, o am în gene/Si nu știu, încă, atunci

când se moare./Ce pași sunt de făcut spre trecătoare” (*Cartea porților*). E convins poetul: te îndoiești, te codești, îți urli speranța... ca de viețuirea ta neverosimilă să nu te îndoiești când poezia, în cele din urmă, îți va fura moartea (*după Réne Char*).

Volumul conține cinci cicluri: *Telespectator*, *Metehne*, *Texte fetitodole*, *Arheologice* și *Contemporane*, gândite „în descendență barbiană”, cartea situându-se la granița dintre catrenul filozofic și poezie, dar plonjarea sa lirică, în timp, își are drept coordonate tridimensionale: iubirea prezentă, viața provocatoare cu trăirile ei („cu zilele-ți, câte, n-o să le știi”) și moartea, ca „teritorii” de trecere pe malul celălalt, moartea fiind ultima care va rămâne la masa de joc „ca un ultim vieții vis”. În *Telespectator* sunt neliniști care se resimt în torentul de răbufniri blamate, însoțite de unele stări de agitație ce pândeste calmul și echilibrul ființei al poetului: „Frig, ninsori, ploi – un timp iabraș/Din rigor mortis aldămasă./Căini rebegiți, ai nimănu/Trec strada, printre roți, tehui./Incendiar breaking-news:/Prin A.T.I. –uri paturi nu-s.” (*Nervi de primăvară*). În jurnalul său, unde își notează zilnic câte ceva, ochiul poetului reține doar imagini ale realității: „Precum nudiștii de la

Vama Veche/Sunt puși, azi, în sieri cu covid” (*Timp*). Faptul cotidian este descris la modul simplu, dar convingător: „Spre a fi spre vară, relaxați c-un ton/S-au declanșat vaccinuri maraton.” (*Aprilie*). Un autoportet fugar, scrijelit doar în titlul poemului, e făcut cu un exercițiu de luciditate al unui poet lucid și neiertător cu sine, dar oricât dăre autobiografice ar conține textele, nu aceasta îi este și intenția: „Gutenberg e minat de mari avarii./Se pustnicește și bibliotecarii./Va reveni „în cărți” Nana Mouscoury/Acum, când crește verdele pădurii?” (*Sihăstriri*). Prizonier al unei provincii „numite sarcastic *felix*” (după Theodor Codreanu), poetul e obligat să-și asume rolul de martor neimplicat, fie pe al unui condeier cinic: „Mijindu-și ochi miopi sub pince-nez./Rămâne Conu’ Iancu viul crez./Că mergem cu viteză spre absurd/În vuietul sirenelor de SMURD” (*Crezul*).

Metehne conține poeme aproape acuzatoare la îndemnul onora la consolare și așteptări încurajatoare de la viață și trasează poemelor un teritoriu al suferinței și neînțelegerii cu soarta: „Când trag pe dreapta, tot pe dreapta dorm./Prevenitor față de vreo apneie./Și umărul mă-nțeapă lungiform./Ceva de nu-ți faci, puiule, idee” (*Noapte de catifea*). Atmosfera acestui ciclu e a unei prăbușiri în interiorul gândurilor, a unui poet devenit grav la un moment dat, obosit parcă de acest „joc” de-a poezia „din evantaiul amurgic matheim” (după Gheorghe Istrate), cu timpul în curgere (vezi *Spital; Perfuzii; Disperare humanum...*), recurgând la arma scrisului, singurul anesteziec al morții care îl face să nu se predea,

să nu își rătăcească luciditatea: „De pritocea Voltaire „Scrisori persane”./În veac iluminist, mai toate vane./Eu am primit doar „Scrisori medicale”/La externări de prin varii spitale./Citindu-le cumva mai printre rânduri./Te duce-un gând spre fabrica de scânduri.” (*Corespondență*).

Texte fetitodole sunt nostalgii scrise pentru „prietenul necuvântător”, cățeluș de casă, ce pare a înțelege că nici Moartea chinuită de moarte de năstrușnicul Ivan Turbincă al nostru, nu poate schimba cursul și orânduiele lumii. Iar una din soluțiile de a ieși din această capcană a nostalgiei timpului este detașarea, eliberarea din ea. În ciclul *Arheologie*, viața ca o comedie umană pare a face jocul destinului, a unor zile ce parcă au fost ieri, a unor prieteni care nu mai sunt: „Eram holtei, adică „sempre solo”/(Toto Cutugno). Casa-i tot acolo./Estimp, într-o provincie mizeră./Trăiesc, senect, într-o garsonieră.” (*Suvenire*). Iluziile, regretele, evenimentele sunt lăsate în urmă, deși nici timpul care a venit după, nu rezolvă toate convulsiile, frământările, depresiile, însingurările: „O, conifere devastate crunt/Și munți pleșuvi și câte... Ubi sunt?/Mă văd silabisind ca Emil Botta/În film: „Li-chior o-ri-en-tal! Vreau nota!”/Vai, Doamne, ce fantastice istorii./Cu noi de-un leat, avură trăitorii.” (*Bal la Nehoiu*). Dacă există un țel, apoi acesta nu poate fi decât unul rimbaldian-apoteotic. În realitate el este deja un obosit de viață, înjosit de consistența unor tandreți refuzate (vezi *Coca; Telefonista*), dar lumea nu se oprea peste aceste „frânturi de viață eronat trăite”.

Ultimul ciclu *Contemporane*, ce „frapează prin barochismul expresiei și al prozodiei” (punctat, cândva, de Ion Roșioru), ne oferă nu doar un fascinant spectacol al unei societăți care se mișcă fabulatoriu într-un fel de bovarism exotic, ori privită „De la etajul patru, un atol/Pe care am rămas în claustrare”, poezia lui nu mai are tumultul de a transcrie o experiență vie, mundană cotidiană, „o lume crepusculară de crai mateini” (după Theodor Codreanu), așa cum o făcea altădată, la începuturile sale în poezie: „Moara și-a luat, cum e firesc, uiumul./La-ți sacul și te cară către casă./Bine îți șade, călător cu drumul./De rest, vin alții, cui că-i pasă...” (*Moara*).

Cu acest volum ne găsim dinaintea unui poet înzestrat al poeziei cotidiane de perspectivă pesimistă, decepționistă ori, mai degrabă, liric vorbind, în telurismul fluvial al stihuirii și în expresia biruitoare a spaimelor autogenerate. O lectură atentă și o analiză imanentistă, din interiorul textului, păstrând prudența comparațiilor, cu poezia lui Dimov sau Villon, va descoperi și cititorului lumea maladivă a alienării urbane construită pe afirmații incerte și indeterminări sufleteste ale unui poet cu voce lirică originală și inedită: „Poetul este veșnic neconsort./Dar câte amăgiri fără suport!”. Poet cu o simțire de cărturar însingurat, Emil Niculescu ne grăiește dintr-un „anotimp” în care toți suntem doar în trecere pe scena la care poetul a și tras cortina peste noi, cei care am rămas în casa gândului său, încă o vreme. **Tudor Cicu**

Nicolae Cabel, autorul volumului de sonete, „Carte de dor”, este un poet consacrat, personalitatea sa artistică făcându-și mai demult simțită prezența în peisajul literar românesc actual. Volumele publicate – „O cometă în cușcă”, „Lăstun sub strigătul frunzei”, „Cronos, pe balanșoar”, „Alfasonete și alte poeme”, „Corabia cu plete”, „Cititor în rouă”, „În fracul de mălai” etc. – s-au impus printr-o notă distinctă, particulară, sugerând idei și sentimente de mare varietate și sensibilitate, toate contribuind la realizarea unui univers poetic autentic, în care predomină lucrări cu forță de sugestie, caracterizate prin spontaneitate și inedit. Edificator în acest sens este și grupajul de versuri, publicat în „Cronica Timpului”, din septembrie 2021, sub genericul „Altarul din cuvânt”, inspirat din titlul unuia dintre poemele sale, din care reținem versurile: „...ploua cu seară pe tăcerea noastră/ la cină graiul aștepta mirat/ pe fruntea ta uimirea mea sihastră: /tu din surghiun pe înger l-ai salvat...”

Recenta realizare lirică a lui Nicolae Cabel, volumul sus amintit, cu titlul încărcat de reverberații de simțire și de amplă expresivitate, „Carte de dor”, specific acestui gen de poezie cu formă fixă, alcătuită din paisprezece versuri: două catrene (cu rimă îmbrățișată) și două terține (cu rimă liberă) De regulă, ultimul vers al sonetului cuprinde o formă sentențioasă, ca o concluzie a întregului conținut. Măsura versurilor sonetului românesc era alcătuită din unsprezece silabe, ca și a sonetului italian – model, poetul Petrarca, chiar dacă și alți mari artiști ai lumii scriseseră sonete. La noi, Gh. Asachi, Eminescu, Macedonski, M. Codreanu, V. Eftimiu, V. Voiculescu (cine să uite „Ultimele sonete închipuite ale lui Shakespeare”...?) etc. au acordat atenție acestui gen.

Cele șaptezeci și patru de sonete, intrate în componența volumului „Carte de dor”, sunt marcate de trăiri profunde, în care cel mai adesea melancolia se îmbină cu nostalgia, atingând, uneori, forme de adâncă tristețe: „...să știi că mori și-mi spui că ai curaj.../de unde-ți vine limpede gând/și care simț te-anunță că-n curând,/vei

CARTE DE DOR

părăsi al vieții dur siaj?” („La tronul tău”)

Poetul se destăinuie treptat, definind ușor metaforic acest sentiment de care e cuprins: „cu chipuri înflorite-n ploaie./prin briza mării, spre senin, / peste-ale vieții...mușuroaie - /tăcerea aspră cu pelin.../vezi, e tristețea – grea lăcată/pe pleoapa verii... de-altădată.” Așadar, tristețea e ca un lacăt greu, omniprezent, care pune stăpânire pe sufletul poetului. Pe măsură ce înaintăm în lectura volumului, realizăm tot mai mult că tristețea nu e un sentiment trecător, ci se amplifică și ia forme de adâncă mâhnire, chiar de profundă suferință: „cu fulgi de viscol plânge zarea/și umbra ta-i un semn ceresc./să-mi străjuie mereu cărarea”... De aici încolo, sonetele lui Cabel îmbracă o sonoritate elegiacă, ce ne încarcă sentimental și pe noi, cititorii, făcându-ne părtași la suferințele sale. Creațiile lui Cabel, prin avalanșa de sugestii și reprezentări, prin frânturi de culoare și pete cenușii, înfățișează o stare poetică ce ne conduce către un cadru tot mai grav, în care atmosfera, prin versuri extrem de inspirate, devine tot mai apăsătoare, învingătoare fiind poezia.

Sonetul „Și-n cuibul amintirilor” s-ar părea că marchează momentul despărțirii poetului de iubirea sa, ca o graniță de netrecut, impresie inexactă, pentru că, chiar dacă fizic femeia iubită nu mai este prezentă, sentimentul dragostei persistă neîncetat, el putând să se hrănească chiar din amintiri: „auzul vorbeii tale mă așează/pe treapta nopții pure, de opal/și-n cuibul amintirii, de cristal, /desprins din mine versul se-ntristează;/un rob acum e ceasul cel de taină.../tu, te-ai desprins încet din viitor/ și-n sfera de vocale fără zbor/mi-ai pus a așteptării aspră haină...” Și

ceea ce era de înțeles, acum se înțelege foarte clar, dacă adăugăm și versurile care conțin o imagine cutremurătoare: „un înger adunase scoici în lan -/plecării tale, un etern colan...” Poetul, fără îndoială, a trăit o dramă, în urma căreia are viziunea unui basm sfios, unde iubita își are locul său bine definit: „te-ascunzi acum, etern în lumânare, surâzi în ea tăcere e-ntre noi”. Sentimentele sale irump de-acum „cu magică deschidere spre dor...” Cu acest sentiment, iubita e însoțită pe un alt tărâm, poetul rămânând pradă amintirilor: „...ai spusinat sau nu, sub pleoapa nopții/ pe drumul neștiut spre alt tărâm./sub un catarg de spaime cu rămân” Regretul și mâhnirea, melancolia durerosă a amintirii sunt lăsate în urmă de o iubire care nu a fost pe deplin trăită, ci mai mult dorită: „aștept în fiecare dimineață./din cer înalt să mai privești o clipă/spre casa ta... ai părăsit-o-n pripă.../la ea în geam candoarea se răsfață”.

În urma evenimentelor triste pe care le-a trăit, poetul are meritul de a nu fi căzut pradă disperării, ci reușește să se salveze prin „Cuvânt”, văzând până la urmă iubirea ca pe un sentiment dumnezeiesc, nemuritor: „El, Cel-de-Sus, ne-a învățat iubirea, / când noi pusesem vremea la arat: / cu har în fiecare-a semănat/ un gând febril, vecin cu nemurirea.”

Volumul lui Nicolae Cabel (tipărit la Editura RAVEX COMS, în 2021, în excelente condiții grafice, cu o postfață semnată de poetul Titus Vijeju) este, fără dubii, în totalitatea lui, o creație demnă de luat în seamă, din care izvorăsc unele dintre cele mai frumoase și curate gânduri și sentimente dedicate ființei iubite. Versurile sale splendide, care îmbracă un conținut valoros, merită împreună, să facă obiectul unor ample analize, care să se constituie în ceva cu mult mai mult decât o simplă prezentare.

Ioan Stoica

Poetul Ionuț Țene la maturitatea artei scriitoricești

Cu o impunătoare carte de vizită, scriitorul Ionuț Țene de această dată se prezintă în fața cititorului cu un nou volum de versuri „Solitudini”, cu un subtitlu „100 de poezii”, apărut la Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2021, prefață realizată de Constantin Cubleşan (scriitor, critic și istoric literar, prozator, dramaturg, poet). Foarte activ în producerea de valori culturale și estetice, cu prioritate prin punerea în lumină a producției literare de diverse genuri – poezie, proză, eseu, publicistică, știința istoriei –, în ansamblu, Ionuț Țene își exprimă mesajul artistic prin imagini expresive, pline de sens, pline de farmec scriitoricesc ce emană numai încântare și frumusețe autentică. Scriitorul și istoricul clujean, născut la 23 februarie 1972, în orașul Drăgășani, județul Vâlcea, de-a lungul timpului a adunat în palmaresul său literar și științific lucrări de mare valoare, care s-au remarcat prin conținuturi calitative și inovative.

Pe lângă activitatea științifică, cu precădere în domeniul istoriei, Ionuț Țene este un minunat și talentat scriitor și în domeniul literaturii, acumulând în realizările sale mai mult de 20 de volume de versuri, eseuri, publicistică, aprecieri critice: „Bal ca-n iad” (versuri, 1993), „Roși de lună” (versuri, 1997), „De izvoare” (versuri, 1999), „Manifestații studentești anticomuniste la Cluj în 1946” (istorie, 1999), „Suflet dac” (versuri, 2001), „Reflecții critice despre o Teologie a Istoriei” (istorie, 2001), „Capitala în Ardeal” (eseuri, 2002), „Cronici de istorie românească” (eseu istoric, 2003), „Poezia noastră cea de toate zilele” (critică literară, 2004), „Viața mea, clipele” (versuri, 2007), „Clujul Universitar, 1944 – 1948” (2008), „Biografii Universitare Clujene. Mărturii orale” (2013), „Contra Curentului” (2015), „Valeriu Gafencu. O biografie teologică a Sfântului Închisorilor” (2016), „Ridurile pietrei” (2018), „Solitudini” (versuri, 2021), altele. Ca urmare, despre creația literară a domnului Ionuț Țene au scris și s-au pronunțat mulți critici literari și personalități eminente din cultura română, unul dintre ei fiind scriitorul și criticul Ion Cristofor care spune: „Ionuț Țene este un apostol al poeziei postdecembriste”. Deci, în circuitul public românesc sunt prezente lucrări remarcabile în versuri, proză, esecistică, critică literară, iar autorul acestora

fiind Ionuț Țene – poet, eseist, publicist, prozator, critic literar, istoric și, nu în ultimul rând, inspector superior în cadrul Serviciului Învățământ, Cultură, Culte al Primăriei municipiului Cluj-Napoca; director editorial, NapocaNews.ro; redactor-colaborator Jurnalul Românesc din Viena; președintele Fundației Culturale Sarmisegetuza din anul 1997; membru fondator al Ligii Scriitorilor din România, 2006; etc.

Referindu-ne la volumul de față „Solitudini” – 100 de poezii vom scoate în evidență faptul că avem de-a face cu un scriitor-poet de o mare sensibilitate – intensitatea afectivă, emotivitatea și multe alte însușiri de excepție specifice autorului se perindă prin capacitatea expresivă în a transmite și a provoca intens emoția artistică sau, mai bine zis, receptivitatea literar-artistică. Este ceva uimitor în acest sens, respectiva abordare văzându-se prin „În ziua de azi oamenii nu se mai văd/ Și nu se ating/ Acum clipele închid ochii pe stradă/ Iar întunericul flămând aleargă ca leul în junglă/ Să înghiță păcatul care eliberează/ Doar această zi fără mâine și ieri/ Fără o frângere de pâine și pahar cu vin la cină” (Înșelare); însă perceperea asupra fenomenelor ce aparțin existenței umane din acest univers este o viziune plină de sensibilitate accentuată asupra lumii pământești prin intermediul căreia se resimt și se desprind constant stările sufletești ale autorului, în centrul subiectelor fiind în mod prioritar

suferința și îndurarea sufletească, dar și indolența semenului său „Poate într-o zi am să zbor doar cu aripa frântă/ În văzduh va rămâne amintirea păsării/ Și aripa care mângâie cerul până la asfințit/ Poate nu va mai fi atunci izvorul de aer// Noaptea înnebunită de singurătate/ Va spăla pe față oglindirea stelelor din fântâni/ Și oamenii vor căuta doar acea măiastră/ Care nu va fi descoperită” (Niciodată). Cu un impuls divin și o inteligență aparte, poetul Ionuț Țene deține un mare spirit de imaginație, în cele din urmă având capacitatea de a reda cu multă iscusință mesajul artistic printr-o formă concretă, evident, reprezentând un conținut literar arhiplin de sentimente inocente față de băștinașii săi,

ținutul natal, univers, față de tot ceea ce este firesc în viața pământească și propriu omului din astă lume: „Un colț de rai este acolo/ Unde se apune în genunchi/ Și soarele se închină/ E răsăritul acestui pământ/ Plămădit de rugăciuni și mori/ Care macină lacrimi/ Care coboară zborul măiestrei lui Brâncuși/ Unde firele de iarbă dansează înnebunite/ Ciocârlița pe rapsodia lui Enescu/ Iar cerul paște urmele pașilor Mioriței” (Colț de rai). Pe lângă meditațiile pline de zbucium și încordare pentru epoca și timpul necăjit, pentru omul și societatea acestuia care sunt mereu în decădere, pentru idealuri și năzuințe existente și inexistente, poetul prin arta cuvântului dorește să fie transferat și în limitele tăcerii și a singurătății, a liniștii și a împăcărilor sufletești, astfel declarând credință deplină în tot ceea ce este divin și sublim: „Ești singur cu singurătatea/ Și nimeni nu bate la ușă/ Doar vorbele/ Se reîntorc tăcerile aspre/ Și lacrimile nu mai dor/ Și aerul se aude cum se frânge-n dor/ În trup de flori ce ofilesc durerea/ Și depărtarea picură clipe de vis/ Dintr-un robinet de mult închis” (Însingurare).

Creația poetică a domnului Ionuț Țene este o construcție perfectă despre viața lumescă cu toate subtilitățile și preocupările ei existențiale; despre realități umane, dar și imaginare ce sunt corelate prin conținuturi spirituale și materiale, corespunzător fiind desemnată structura internă și externă a unui subiect sau a unui proces vital. Urmărind cu multă atenție mijloacele de expresie pe care le aplică autorul, remarcăm că acestuia îi reușește foarte bine să pătrundă în cadrul tuturor acțiunilor și întâmplărilor care se vor istorisite. După cum ne mărturisește prefațatorul cărții Constantin Cubleşan „Volumul Solitudini, datorat lui Ionuț Țene, impune în peisajul literar clujean, și nu numai, un poet matur, cu o voce distinctă în galeria poezilor generației sale, marcat profund de actualitatea timpului său căruia îi dedică emoționante versuri de o sinceritate frapantă” –, la rândul nostru putem confirma că poetica lui Ionuț Țene din volumul „Solitudini” se axează pe factorul uman al existenței, mesajul având o intensă vibrație sufletească ce se asociază și se încadrează atât în limitele comunicărilor științifice și filosofice; cât și în limitele unor cercetări de cugetare metafizică sau cosmologică.

Galina Martea

Creația poetului IULIAN PATCA sub semnul dragostei și al Cuvântului Dumnezeiesc

Cu dragoste și interes mă opresc asupra celor două volume de poezie: „DE DRAGUL TĂU” și „SĂ VII ȘI MĂINE”, semnate de poetul Iulian Patca – volume care stau sub semnul Divinității prin tema iubirii – tema celei mai profunde meditații integrată în tezaurul sacru al omenirii – temă, care ne conduce pe noi, cei care, căutăm de-a lungul vieții creștine, dreptatea și integritatea caracterului; și cum Divinitatea n-are început nici sfârșit, tot așa iubirea sădită de Dumnezeu în sufletul omului....

Creația poetului Iulian Patca ne îndeamnă la reflecții: Cât de aproape este omul de izvorul sfânt; Fiindcă spița noastră ascendentă, nu e de ordin biologic, ci de natură spirituală: „zadarnice sunt visurile oamenilor despre progres, în zadar sunt toate silințele pentru înălțarea omenirii, atâta timp cât aceștia neglijează singura sursă a speranței și ajutorului neamului omenesc căzut în păcat.” (E.G. White)

Personalitate singulară și originală, poetul IULIAN PATCA, purtând dorul și iubirea în suflet, exprimă în versurile sale, dialectica identității și identificării în formarea personalității, valențele sentimentului de iubire în lumea vârstei, în însușirile morale, căutând sensul valorilor în legea iubirii lui Dumnezeu:

„Nu mă mai tem de moarte
Oricum pentru tine mor
De mai multe ori pe zi.”
(Scrisori apocrife)

Sau,
Dorul meu aprins abia se ține
Copil fragil în rostul lui boem
Și glas șoptit îndrept acum spre tine
Cu armonii de vrajă în poem.
(Cărări pe care... din vol. De dragul tău)

Gândesc la caracterul unui popor, care, după cum spun cercetătorii este în consonanță cu teritoriul pe care s-a așezat și prin analogie gândesc la caracterul oamenilor, în consonanță cu psihologia sufletului, formația profesională, sensibilitatea și încet mă cufund în eternitatea spirituală a ființei umane spunându-mi în sinea mea, „că omul este adânc necunoscut.” (Alexis Karel)

În viața noastră, ne dăm seama că Dumnezeu ne-a lăsat nenumărate dovezi ale iubirii, legând inimile noastre de

El – dovezi din ceruri și de pe pământ.

El a căutat să ni le descopere prin lucrurile din Natură și prin cel mai profunde și gingașe legături pământești, „pe care inimile omenesci le pot cunoaște” (Ellen G. White 1827-1915)

Creația poetului Iulian Patca este un ALTER EGO, un egou, un eu care dispare în Cuvântul lui (Dumnezeu) – lui Hristos Dumnezeu, căci „plinătatea binecuvântării constă în supunerea celui; de aceea o astfel de creație se adresează unui public cititor – superior în gândire și simțire, adevărindu-se zicala: „Școala face omul om și altoiul, pomul, pom”. Toată știința este o funcție a sufletului, spun cercetătorii, în care este înrădăcinată întreaga cunoaștere (Erwin Schrodinger), sufletul este cel mai mare din toate miracolele cosmice, el este condiția sine qua non a lumii ca obiect. (Erwin Schrodinger)

Poetul Iulian Patca scrie poemul sufletului său îndurerat, străbătut de unda de tristețe izvorâtă din sentimentul ireversibilului. Iată, din iubire înflorim, din iubire suferim, din iubire ne jertfim...

Eros îl face poet pe cel îndrăgostit, chiar dacă mai înainte era lipsit de inspirație. Legile iubirii au putere mai mare decât toate celelalte legi, fiind în stare să rupă nu numai pe acele ale prieteniei, ci și pe cele divine!

Un farmec aparte au versurile poetului prin metaforele rare care dau culoare, regăsindu-se în romanțe, balade, madrigale.

Poetul iubește și cultivă trimiterele mitologice în trăirile sufletești:

„Aceasta e forța iubirii
Iubito, Orfeu cred că sunt uncoori
Și tu Euridice, nimfă de fior și vis...”
(Măcar un senin – Iulian Patca, din vol. Să vii și mâine – ed. Mega, Cluj- Napoca, 2011)

Poemele acestui poet reprezintă o transcriere de stări sufletești discontinue, explozive, revelatoare, oscilând între solaritate și arderi mocnite. Întocmai ca Orfeu din opera Euridice, care invocă zeii, cântându-și pe liră

durerea pentru soția sa Euridice, cerând scoaterea acestuia din infern. Iată de ce, trăirile poetului mă duc cu gândul la DRAMA PER MUSICA (prima denumire a operii – opera Euridice și aria lui Orfeu), spectacol ce reactualizează teatrul antic grecesc, în care un loc important, alături de textul poetic și muzică, îl ocupă mișcarea scenică, dansul, decorul, caracteristica principală fiind reliefația poeziei, a Libretului de proveniență antică, printr-o muzică ce derivă din accentele expresive ale versurilor.

Din aceste accente expresive se naște un stil cântat, apropiat de vorbire, DECLAMAȚIA CÂNTATĂ sau RECITATIVUL SECCO.

Poetul ca și personajul din opera Euridice caută un echilibru, ca totul să se termine în Hapy End, prin transfigurarea imaginărilor a lumii externe și a celui, oglindindu-se în propria sa conștiință, creind o ființă nemuritoare, prin iubirea nemuritoare.

Durerea sufletului se risipește în văzduh, însăilând parcă suspine stinse, și un leit motiv și apoi o chemare pornită din zbuciumul sufletesc, transformată într-o melodie tristă, ce atinge înălțimile celei mai mari ale portativului, cu trilar grave, uitând ce înseamnă VESELIE.

Și serie de-i noapte ori zi... poezia nopții, un strigăt de taină, demonstrând bunătate, inteligență, spirit prietenesc în fața singularității și suferințelor sufletești, curajos și hotărât, să scrie până s-o înnopta.

Primăvara din sufletul poetului este o față frumoasă, cu bucle negre, fluturând în vânt ca un stol de rândunele voioase, ciripind, ciripind...

Portretele celor dragi constituie pentru fiecare om o sursă de nebanuită forță, în învingerea asperităților vieții.

Romain Roland, vorbind despre Ludwing von Beethoven, relatează cuvintele geniului artist, privind portretul iubitei: „Ce frumoasă erai, ce suflet mare, ca un
(continuare în pag. 19)

Paraschiva Cărbunar

Un autor și comentatorii lui: Nicolae Dan Frunteleată

Pledoarie pentru poezia orașului

Dintotdeauna relația unui poet cu orașul unde trăiește a fost dinamică, adesea plină de acceptări și revolte. Versurile fiind grevate de spiritul și arhitectura urbei. Iar de la un anumit moment apare internalizarea, procesarea și exprimarea în cheie personală a tuturor reperelor specifice cetății, fie ea doar gazdă temporală sau locație permanentă. Fernando Pessoa și Lisabona, respectiv Radu Stanca și Sibiu pot fi două din numeroasele și relevantele exemple ale acestui binom care a suscit mult interes din mai multe puncte de vedere și va fi în continuare o temă justă și incitantă de dezbateri. Cu atât mai mult cu cât tentația unor polisurilor de a-și asocia barzi reprezentativi este câteodată irepresibilă din considerente ce depășesc cadrul literar.

Aflat în filiație cu zona mai sus prin procedură dar diferit prin scop este volumul de versuri „Baladele micului Paris” al scriitorului și ziaristului Nicolae Dan Frunteleată publicat în anul 2021 de Editura Hoffman ca parte a colecției a colecții „Jurnalul cărților esențiale”. Realizat în condiții grafice deosebite cartea beneficiază de o pertinentă prefață a scriitorului Titus Văjeu, de grafica cunoscutului Mircea Dumitrescu și de tehnoredactarea Oanei Mária Orbán, redactor de carte fiind Ioana Frunteleată fiica autorului.

Lucrarea este împărțită în două segmente ambele invitând cititorul la explorarea unei geografii personal-magice a Bucureștiului, considerat drept o capitală în miniatură a Franței dar și numit de un călător străin drept „opiul Balcanilor”. Sociologii spun că un oraș constituie astăzi „epiderma” unei țări sau regiuni, căci pe suprafața ei un ochi avizat poate citi: gradul de dezvoltare și tipul civilizație, modul de viață, felul de raportare la ceilalți și chiar și regimul politic. Explorarea arealului poetic se face prin intermediul baladei, ducând cu gândul la vechea formă melodică provenșală de exprimare a bucuriei dar a și de relatare a întâmplărilor. În cazul de față a întâmplărilor trecute, căci din toate poeziile transpare exclamația: *Îmi este dor ca unui nebun/de orașul trecutului meu* “

Prima parte *Planeta Colentina* face referire la cartierul unde poetul și-a început experiența de locuitor al capitalei: „Doamne, Dumnezeule, într-o noapte de septembrie/ sufletul meu a fugit din poarta raiului/ Colentina, paradisul promis/ prin care am intrat în istoria bolnavă/ a marelui, București...” (Noaptea de septembrie). O planetă aflată în constelația orașului sudic, veritabil vestibul al Balcanilor și al Orientului, un topos caragialesc dar și eliadesc unde totul este „pris à la légère”, cu persistența „formelor fără fond” și unde multe proiecte se abandonează precum sculpturile realizate în maniera „non finito”, privit acum de poet sub tălșul vremii ce pătrunde încet în lucruri, oameni, memorie: „Planeta Colentina/pierdută pe orbita unui vis/ de golan tânăr, de poet zăpăcit./ Doamne, tramvaiul Unu întoarce la Pod./ Viața mea nu mai întoarce niciodată acolo.” (Planeta Colentina). Legenda cartierului, spune că această denumire vine de la „colca-n tină” cu referire la locul unde domnitorul muntean Matei Basarab a avut o dispută cu otomanii. Raportul dintre așezare și neașezare specific urbelor sudice este trăit plener atât atunci *sur vif et sur place* dar și acum printr-o *memoria vivente*: „La căruciumă din fața pieții/ pe urmă, făceam ca toată lumea/ îmi scoteam pantofii/ cu bot de rață/ îmi suflecăm pantalonii de tergal/ scoteam cămașa și o fluturam/ ca pe un steag al nebuliei de douăzeci de ani” (Când plouă în Colentina). Dar aici este și spațiul toamnelor intens senzoriale, al amestecului de pasiune: „Miroase-a crizantemă și-a pelin/ amar ca augustul din care a fugit/ mă pierd între o vară bezmetică și oarbă/ și între toamna ce m-a năpădit.../ E toamnă, lumea nici nu mai există/ mă îndoiesc de mine că există/ Oborul însoși este o elegie/ a timpului modern și anticrist” (Toamnă grea) Este de asemenea locul conlucrării între arhitectura franceză și italiană, machiavelism și spirit grec temperat, discrete perseverențe bulgare și vagi dărzeni sârbe, spirit tranzacțional turc cu rigori laxă și o latinitate adesea zgomotoasă, mai nou coabitând nonșalant cu engleza americană. Spirit matern cu pulsuni goliardice, poetul încearcă cartografierea unui București al tinereții și începutului de maturitate unde totul era prietenie și pelerinaje prin mici localuri ce adăposteau ziariști, scriitori, artiști plastici și actori. Acești prieteni își trăiau bucuria de a fi și mai ales de a fi împreună, pe bulevarde și alei ce și acum există unele decerpate altele resuscitate în târziu și împăcatea celui care le-a parcurs: „Știu străzile acestea/ ca pe niște artere ale sângelui meu.../ Știu străzile acestea cum știu/ că timpul meu aproape a trecut/ Pe Dâmbovița cea fără de maluri/ nu mai plutește niciun vis târziu...” (Târziu). Din acest motiv apar multe spații de întâlnire ce azi nu mai există iar multe poeme sunt dedicate unor personalități culturale precum Nichita Stănescu, Mircea Micu, Grigore Hagiu sau Fănuș Neagu. Toată materia lirică are ceva din spiritul melodiei „La bohème” cântată de Charles Aznavour, cu note puternice evocative și poate un ton mai apăsător.

A doua parte a volumului intitulată „Moartea bătrânelor cartiere” tratează dispariția unui anima ținut și întreținut de acele cartiere periferice sau nu, care, chiar dacă mai există și astăzi, au pierdut din eleganță, din acel tip de convivialitate a celor care nu doreau să fie doar locuitorilor ci și cetățeni și prieteni demni ai orașului: „Pune-mi la telefonul cu pânne/ un cântec din America de coră/ să danseze negrele din sângele meu.../lumea miroase a floare de tei/ au nu mai ști să învârti patelefonul/ au cineva ne privește în cartel/ și ne trișază și ne desparte/ ca-ntr-o osândă, din trei în trei ?” (Chintă spartă). Acel mod de existență îl evocă poetul împreună încercând să dea o șansă reconsiderării de orice tip: „Hai să greșim, să zicem că nu-i toamnă/ că drumurile nu mai trec prin noi.../ Să zicem că s-a spus deodată totul/ Și ne-a rămas tăcerea s-o-mpartim/ Că nu mai e acum nimic pe lume/ Să spună când și-anume cât greșim.” (Să zicem că nu-i toamnă). Aceste balade dedicate orașului sunt o declarație de dragoste dar și o formă de asumare a urbei cu bune și mai puțin bune dar mai ales cu frumusețile ei ce pot da o șansă frumuseții din noi să se extindă și să se manifeste. Asta într-un oraș afectiv ce va fi deasupra grădinilor, piețelor și lacurilor, deasupra străzilor și clădirilor și deasupra geografiei ce i se va subordona întotdeauna: „O, ce plimbare îți ofer, iubito./ de-a ne vedea în piețe îmbătrânind/ sub ochii trădători ai dimineții/ care măsoară suflete pe rând/ o, ce plimbare fără de speranță/când totul este cântărit și înstrăinat/ dacă-aș putea să mut iubirea noastră/ în mai departe sau în niciodată” (Piețele orașelor)

Un element inamovibil în dinamica acestor memorii cu aritmetică glisantă prin subiective geografii urbane (multe asemănări cu abordările liricii borgesiene) rămâne bucuria de a fi și a trăi frumos prin adevăruri perene ce nu pot fi încorsetate decât efemer. Iar domnul Nicolae Dan Frunteleată, care a cunoscut poate mai mult decât alții, din mai multe perspective, sinusoidele istoriei știe că aliatul în acest demers al configurării unui drum va rămâne mereu poezia: „Noi, noaptea și duminica/ mergem cu săniile în paradis/ ninge lumina, troienelede cuvinte/ de-a dreapta și de-a stânga poetului/ fiecare își pune în hamuri un lup/ din pădurile vechi ale alfabetului” (Ars poetica). Căci doar ea poate transforma orice cvartal într-un mai mare sau mai mic oraș lumină. Acesta este semnul lăsat de aceste balade, celorlalți din viitorul apropiat. Un mesaj asemănător cu al poetului James Elroy Flecker din „To a poet a thousand years hence” prin care anunța poezii din veacurile ce aveau să vină că și el a fost cândva poet și tânăr și așa se va întâmpla cu fiecare dintre noi la un moment dat. Un glas mărturie de care merită cu prisosință să luăm aminte „și glasul meu, prietene, ca sunetul copitelor aceluși cal bătrân ce umblă noaptea/ pe liniile pustii de tramvai/ și glasul meu, singura mărturie/ care s-ar putea să ajungă la tine” (Și glasul meu)

Alexandru Cazacu

Poetul care aduce ploaie

Mai întâi, un *Cuvânt înainte* al autorului, „Întoarcerea în Mica Valahie”, în care explică ideea de „târziu” și de întoarcere “la mine acasă, la gustul laptelui matern, la aerul cu miros de pelin, de oman, de iarbă tăiată prima oară de coasa amintirii”.

Această “prefață” este o declarație de dragoste pentru ținuturile natale, pentru Sudul său, “cald și bun ca pâinea făcută în țăst de bunica limbii mele materne, Constandina, de tot ce-am fost cât am fost de tot ce-am iubit”.

Poetul se reîntoarce acasă după optzeci de ani și, din păcate, “pe nima nu mai găsi, nima nu mă mai aștepta” (De observat autenticitatea limbajului oltenesc, cu perfectul simplu specific) și înstrăinarea de tot ce a însemnat copilăria și adolescența sa, dar și dorul (“care nu înserează niciodată”) după aceste ținuturi de vis, în care ploierul și prigoria cântă cântece de dor și jale.

Bălăcița, Desnățuiul, Dunărea snt coordonatele geografice și sufletești ale acestui spațiu mirific.

Poet, prozator și gazetar de prestigiu, Nicolae Dan Frunteleată este una din personalitățile marcante ale literaturii române contemporane. El are o operă diversă și bogată, care marchează o biografie exemplară și o prezență permanentă în peisajul literaturii române actuale.

În cartea pe care am publicat-o acum câțiva ani (**Grupul literar “Catacomba”** Editura Rawex Coms, 2017, am prezentat un profil complet al autorului, cu speranța că am surprins acolo trăsăturile esențiale ale operei sale scriitoricești și jurnaliste.

Între timp, el a mai publicat și alte cărți, care completează în mod fericit acest profil.

Am acum în față un nou volum de versuri, **Târziu, ploierul**, reprezentativ pentru viziunea artistică a poetului și pentru concepția sa de viață. Autorul este un romantic, care se întoarce cu nostalgie la ținuturile sale natale, la emoțiile primei tinereți.

Postul baladist (“**Baladele de la Grand Vanjou**”, Rawex Coms, 2014) revendică balada ca specie a poeziei lirice, eș recidivează, multe poezii din acest volum fiind o reluare a celor din volukul anterior.

Cartea se deschide cu **Balada anilor**, în care poetul (soldat) răspunde la o întrebare a unui ipotetic comandant: „Câți ani ai, soldat ?/Șaptezeci, domnule, să trăiți/Acum când nu mai știu cât mai este /respir greu în această baladă /în această unică și scurtă poveste”.

“În această unică și scurtă poveste”, Poezia este pentru el “Gură de aer, aromă târzie/dar sau blestem”, prin care își dezvăluie “amprenta secretă/codul câmpiei, Mica Valahie,/obosită de istorie și de cerul/pe care-noată stelele getice”. (**Gura de aer**).

Poetul simte povara anilor, el adresează “numai o rugă, Maică Precurată,/a tuturor și-a mea, umilul rob/al înșării ce mi se-arată”, el mai așteaptă un semn pentru a se vindeca de dorul de “maica mea, bătrână, luminoasă, neuitată” a cărei mângâiere o simte pe fața sa, iar Sudul îi pare “singura răsplată”. (**Rugă**).

Nu întâmplător, toamna apare des în poezia sa, iar octombrie, luna năsterei sale de demult, îl găsește întristat, “nu mai am cu cui zice mamă, tată nici atât./ drumul orfan plânge după mersul meu/la cap[ul dinspre Dunăre, dinspre apus]/ unde”mă așteaptă, tot singur, tot trist/Dumnezeu”. (**Octombrie**).

Poetului îi este dor de tinerețe, de “Sudul fantastic al câmpiei”, când “alergam pe câmp, pârul tău (al iubitei) flutura / ca un steag al vântului neînvinș”, când “Dimineața ne spăla tălpile, roua urca/ până pe buzele tale cerești”, atunci când “noi făceam istoria” (“**Mi-e dor de noi**”).

Într-o “**Baladă a tăcerii**”, poetul se simte înstrăinat: “M-am trezit pe-o câmpie străină/nu mai aveam miros, nici culoare/Doamne, tu erai plecat din sat/ când m-am clătina pe picioare / și-am căutat cuvinte vechi, n-am găsit/decât teamă și întristare/ era asfințit, eram în asfințit/simțeam amintirea lor cum mă doare/ Buna mea, părinții mei/ iarbă cu miros de tei”.

Ploierul (cuvânt provenit de la “ploaie”) este o pasăre variat colorată, mică, cu picioare lungi, dar “ploierul” este chiar poetul: „Eu, de fapt, sunt ploierul zburând/peste lumea plină de dor”...Eu plâng ori mi se pare /când plouă peste amintirile noastre “...când am sentimentul că am pierdut /definitiv războiul cu mine”. El nu-i aduce flori iubitei pentru că florile mor, “ți-am adus numai un strop de toamnă/într-o ceașcă neagră de cafea” și-i declară, în ciuda vârstei: „Sunt prea bătrân pentru proba iubirii/doar imaginează-ți că zboară/peste patul tău un ploier/lacrima lui cade în asfințit/atât cât am putut/ așa cum am fost/te-am iubit” (“**Ploierul**”).

Poetul deplânge soarta țării, istoria ei tristă: “Ce țară, Doamne, ce istorie/parșivă și vândută pe doi bani/când răsul e-mpărat tristeții noastre/și stăpânește sutele de ani/când scheunăm de foame-n mări de grâu/când milogim sârmani în munți de aur/când alții ne învață să răbdăm/iar ei se umflă din acest tezaur”. (“**Murind de răs**”).

Poetul deplânge soarta tragică a lui Brâncoveanu și a copiilor săi uciși cu bestialitate la Stambul, pentru că nu și-au trădat credința și neamul, spre bucuria ambasadorilor “lunii luminate”, care asistă la acest spectacol ca la o “sărbătoare de gală”. (“**Sărbătoare de gală**”).

Poetul vizează, de fapt, stăpânii de azi, cei din “Europa Unită”, care se înfruptă din bunurile noastre, “vinul, grâul, petrolul” într-o “istorie beată”, în care noi, “un popor mare și încăpățânat”, devenim “un popor mic”. (“**Balada istoriei**”).

Într-o “**Elegie balcanică**”, poetul, care se confundă cu Brâncoveanu, constată cu tristețe că “se repetă istoria” și simte până-n nervi “nenorocul, mânia/rugându-se divinității “foaie verde, nu mă pierde foaie verde, România !”.

Într-o “**Baladă olteană**”, poetul se confesează unei doamne imagineare: „Eu, doamnă, nu mai pot să mă întorc/în patria mea de ceilalți uitată/pentru că, pur și simplu, nu am plecat/ din pântecul ei niciodată./Eu, doamnă, încă respir, încă simt/ frumos ca o toamnă de Vânu Mare/cu aromă de struguri înlăcrimați/și de gutui bolnave de soare”.

Într-o altă **baladă (eretică)**, afirmă, cu un superb orgoliu, dragostea pentru aceste ținuturi: “Nu sunt eretic, Doamne Sfânt,-Dar Dumnezeu poate să vie-/Oricând, oricum pe-acest pământ/ să se boteze în câmpie”.

“**Balada generalului**” e o declarație de dragoste pentru natură, pentru “câmpia sinucigașă a Desnățuiului/care se înecă în Dunăre/sunt chiar mareșalul tulpinilor de mărar uriaș/ care asediază curtea bunicii Gaia/cu sabia mea de lemn, cu visele mele de copil nebun”.

În sfârșit, destinul a făcut ca poetul să fie **ploier**, asta a fost voia Domnului:” Domnu ‘a vrut să fie ploier/într-o margine de țară/într-o margine de veac/ Și m-a botezat în ger/și m-a învelit cu iarbă/la un mal de Dunăre”... ,ntr-o toamnă mai betagă/Domnu ‘a vrut să fie ploier/pe o secetă cumplită/ când era deșert în noi”. (“**Voia Domnului**”).

Nicolae Dan Frunteleată este omul care aduce ploaie într-o vreme de secetă, aduce încredere și speranță, într-o vreme a dezbinării și urii.

Ion Haines

Nicolae Dragoș

Îndepărtatele frate al meu...

Îndepărtatele frate al meu, tu, Abel
smeritul, cu mari tristeți și tragice speranțe,
pe tine, rogu-te, că numai tu
să mă ajuți mai poți,
pe Cain să îl cauți, să îmi explice el,
„De ce pe tine, Abel, el, Cain,
te-a vrut jertfă ?”

Doar numai tu și el cunoașteți
care e adevărul cel adevărat,
sau poate numai el, despre-a lui faptă,
și numai ție poate să-ți răspundă.

Cum cred că bine-am înțeles,
el, Cain, nu-i ușor de-a fi găsit,
și, totuși, mă încumet să întreb:
„De ce pe tine, Abel, el, Cain
te-a vrut jertfă ?”

(dacă doar el te-a vrut).

N-aș vrea s-aud cum plângi
când îmi șoptești:
„Întrebă-l mai curând pe Dumnezeu !”

Cum știi, pe Dumnezeu n-am dreptul eu
de-a-l întreba,
doar numai tu ai acest drept,
tu, Abel, întristatul frate-al meu,
doar numai tu !

Omul negru

Omul negru, pe hoțește
pe nimeni nu-l ocolește.

Vine când nu te aștepti
cu pretenții să-l respecti.

E perfid și infidel,
vine numai când vrea el.

Tu n-ai vrea să-ți intre-n casă,
vine și îți stă la masă.

A fi, pare să-i convină,
stăpân la tine-n grădină.

Se mai vrea, Măria-Sa,
stăpân și pe ființa ta,
dar și paznic la culori
când câmpia-i numai flori.

Toamna, când e să te bucuri,
se vrea Vodă peste struguri.

Când frunzele-n arbori mor
s-ar vrea cioclul tuturor.

Vrea și munții cu zăpadă
vistavoi pe el să-l vadă...

Ce mai încolo și-ncoace,
vrea să facă tot ce-i place !

Vrea să te-nveșmânte-n doliu,
Cufundat într-un fotoliu.

Iar privind ponciș spre cer
crede că și sfinții-i cer,
să-ți cernească grabnic casa,
confiscându-i Morții coasa.

Ucigaș cu ochi pieziș
intră-n casă pe furiș.

Când lumina ți-o confiscă,
zice că nimic nu riscă.

Omul negru, neagră piază,
te pândeste și viscăză
că în lume nimeni nu-i
mai dibaci ca dumnealui.

Vrea, când viața e să-ți curme,
să nu lasc-n urmă urme,
iar din noaptea lui, cea rea,
nici să plece nu mai vrea.

Nu aude când coboară
din cer sfat să-l dai afară,
și nu crede c-o să-l doară
dacă-n brânci îl dai spre scară...

Hei, Omule negru, nu te
plimba-n juru-mi, fugi și du-te,
că vrea Moartea să discute
cu tine, vrute nevrute.

Din răspunsul unui recurs la o legendă

„Hei, Iona – rosti Chitul către captivul său –
te-am înghițit când te aflai la greul cel mai rău !
Pe-ntinderi mari de ape, erai demult plecat,
furtuna te pândea-n oceanu-nfurat,
ce alerga flămând, poftind jertfa umană...
Nu știu dacă-mi fu gestul bunăvoință vană.

Acum, când te-am adus la câțiva pași de mal,
când ești, cum vezi, și smuls din nesătutul val,
când granița desparte clar apa de uscat,
poți fi-n puține clipe, deplin eliberat
să te întorci la viață în câteva secunde
și să te bucuri poți, de ce-ți dorești, oriunde.

Grăbește-te, dar, Iona, înoată către mal,
să scapi de gând viclean, de gestul imoral,
de a-ți muta în faptă, urmând pizmaș ideea
ducând până la capăt ce spus-a epopeea:
înjunghiat să fiu, cu prețul morții, eu
cel vinovat că te-am salvat, în contra ei, la greu !”

...Spre cinstea lui, Iona l-a ascultat pe Chit,
iar, binevoitor, a evadat din mit,
și-a renunțat să fie erou controversat,
lângă un stârv al apeii, barbar înjunghiat.

Cum prețuia onoarea, nalt titlu omenesc,
s-a despărțit de Chit, c-un simplu: „Mulțumesc !”

Totuși, s-a comentat că n-a avut putere
ori a uitat să spună, pe scurt – „La revedere !”

Acesta-i adevărul, dar lumea, neatentă,
l-a răstignit pe Iona în vechea lui legendă.

În așteptare

Aud tăișul razei care vine
vrând graiul să mi-l ia
și să-l lumine,
de mine, sfântul porumbel
să nu se înstrăine.

Să zboare-n ceruri
unde să-ntâlnească
gândul ce înflorește-n
mare taină,
din sacra pasăre
pe care, Doamne,
o știu că, din vecie,
sălășluiește-n Tine.

Îi vei întoarce
zborul ei, măcar
din când în când
cântând
și pentru mine ?

Portretul celui care nu mai e

În ochii lui
nu mai apune seara.

E doar o noapte,
o mult prea lungă
noapte.

Cum n-ar fi vrut,
trist a murit
înaltul zbor,
o lacrimă uitată
în trecut.

El, lutul de demult
s-a-ntors în lut.

A fost cândva...

A fost cândva și ea
un vis trăit...

Și o trădare-a fost,
ce-a condamnat-o, vai !,
uitarea grea a nopții.

Din când în când, de ea
ți-aduci aminte.

Cu semnul creștinesc,
iertând-o,
o tristă lumânare
o cuprinde,
la cuvioase mănăstiri...

Păzită de icoane,
vezi flacăra și-ți pare
o lacrimă
ce plânge încă.

Uitare

În adânc chipul se-alungă,
pomii-și uită frunza-n dungă.

Trec corăbiile triste
prin vechi valuri pesimiste.

Învins, timpul către tine
n-o să-l mai auzi cum vine.

Te predă singurătății,
surdă, fereastra cetății.

Ștefan Popescu - 150

Dalia Bialcowski

...cu fața lui de Hrist bizantin, înalt, slab, mlădios în mișcări și în vorbă..., așa cum îl descria Sextil Pușcariu printre colegii aflați la studii în Parisul începutului de secol XX, completează generația definitorie a picturii românești, maturizată între cele două războaie mondiale. Nicio frază nu rezumă mai elocvent personalitatea și opera acestui harnic mânăitor al penelului ca sfatul pe care el însuși îl adresa oricărui tânăr artist. Iată-l consemnat în revista *Flacăra* din 24 decembrie 1921: *Nu te osteni să pari mai interesant decât ești..* Peste scurt timp, la 20 ianuarie, pictorul își serba a 50-cea aniversare.

Iar îndemnul său spre onestitate în creație, asumat lucid, ca o permanentă strădanie, s-a dovedit a nu-i fi zăgăzuit cariera, ci dimpotrivă. A fost recompensat cu importante distincții precum Medalia de aur a Expoziției internaționale *Münchener Secession* din Germania (1904), *Ordinul Legiunea de Onoare* din Franța (1925), *Coroana României în grad de comandor* (1923) ori calitatea de membru de onoare al Academiei Române (1936).

Deși plecat din Fintșeuștii natal și dintre Dealurile Istriței, molcom proptite pe linia de cingătoare a județului Buzău, propunându-și doar absolvirea Școlii bucureștene de institutori, numai după doi ani de profesorat în capitală, va abandona catedra. Avea să-și urmeze vocația artistică, supunându-se exigențelor Academiei de Artă din München. Întreaga perioadă a studiilor parcursă

Ștefan Popescu, *Ilustrație la volumul "Florica"*

cu zel – sprijinit financiar fie prin implicarea ministrului Spiru Haret, fie a profesorului A. D. Xenopol, fie ca desenator pe durata verii la Institutul de anatomie – îi va consolida în primul rând calitățile de grafician și apoi deprinderea organizării compoziționale. Desigur, tematica și maniera de lucru academistă nu puteau satisface spiritul tânăr, dar Ștefan Popescu a cărui evoluție artistică nu s-a manifestat prin negare, dar mai curând prin acumulări, nu preluând ci decantând, a încercat, încă student fiind, o abordare apropiată de cultura națională. După numeroase schițe de odăjdii, broderii și fresce ale bisericilor ortodoxe au rezultat inițial compoziții inspirate din basmele populare (*Cele 12 fete de împărat* – proiect parietal) cu siluete elegante, eterice, elemente din natură și decorative, subtil influențate de noile curente artistice europene *Jugendstil* sau *Art Nouveau* promovate de gruparea *Secession* (afirmau ruperea de clasic printr-o celebrare a lumii vegetale în viziune decorativă, opulentă, cu grafic pronunțată, sinuoasă). O etapă pasageră în creația pictorului. Din aceeași perioadă încolțește însă sămburele compozițiilor dezvoltate ulterior pe baza crochiurilor rezultate din observarea firescului cotidian,

ale căror personaje convingătoare aparțin îndeosebi lumii satelor. *Prânzul secerătorilor* în numeroase variante și în special *Odihnă la câmp* sunt deja construcții bine articulate, subiecte de interes în contextul noului val al căutării identității spirituale și a sevelor locului. Paleta luminoasă trădează deja experiența cromatică a acumulărilor de factură impresionistă din anii petrecuți în Franța, găzduit un interval scurt chiar de Brâncuși. Poate, între toate, mica compoziție *Atelier de tâmplărie* (1907) e una dintre cele mai spontane și rafinate armonii de cald-rece.

Treptat, tema ce îl va consacra și asupra căreia se va concentra interesul plastic al artistului va rămâne peisajul, exceptând ultima perioadă dedicată naturilor statice cu flori. Călător neobosit, însoțit de instrumentarul cu care știa să surprindă toate nuanțele transformărilor atmosferice și caracteristica locului, a parcurs cele mai diferite colțuri ale țării. Apoi Franța, de la asprimea coastei bretone în gama verzurilor-albăstrii până la seninul din Provence; Elveția, Veneția lacustră unde a și participat la Bienalele de artă din 1924, 1938 și 1942; Grecia și Balciul dominat de lumina caldă (transpusă în pensulații acrisite, ritmate, sculptând maluri strălucitoare ce decupează *Turcoaice la fântână*); Turcia și mai ales Marocul. Acest spațiu nord-african a adus paletei sale culori de o intensitate pe care nu o îndrăznise și o structurare a spațiului unde figura umană, mai mult ca oricând, participă în mod egal cu celelalte elemente compoziționale într-o percepție aproape abstractă. În lucrările executate aici, redescoperă plăcerea portretului și forța lui expresivă amintind de *Bătrânul pescar* din 1913.

Nu în ultimul rând, trebuie evocat Ștefan Popescu – excelentul desenator, abil atât în trăsăturile decise sau hașuri de tuș cât și în laviuri ori acuarelă. Deopotrivă gravor și litograf a lăsat în urma sa o ediție bibliofilă cu ilustrații ale poemelor semnate de Ion Pillat sub titlul *Florica* (numele moșiei Brăticenilor) apărută în 1926. Un prilej de a reuni interesul celor doi față de un simbol perceput în asentimentul amândurora ca fiind al trănicioarei – *copacul*. Împreună cu toate schițele pregătitoare, inițiate din 1924, înmănunchează o splendidă colecție de infinite ipostaze și sugestii, de la suple trunchiuri în gingașe apariții la contorsionări spectaculoase. Ce alegere mai bună pentru a acompania versurile din *Odaia bunicului*, decât desenul discret al camerei sale privită din afara casei, pe sub bolta unui arbore secular, evocându-l pe ilustrul politician I.C. Brătianu, rămas necunoscut poetului în timpul vieții?

Numeroase peisaje ale pictorului vor primi acest unghi de vedere, din adăpostul umbrei, deși entuziasmul și capacitatea de muncă l-au ținut mereu în lumină. Și-a confruntat lucrările cu prestigioase simeze internaționale, a fost achiziționat de muzee, răsplătit cu premii și la rândul său a donat sume importante pentru tinerii merituosi. Prezent în jurii, fondator al multor societăți culturale ca *Tinerimea Artistică*, *Arta sau Cercul studenților români* din Paris, a oferit spre câștigul muzeei pe care l-a condus, azi desființat, *Toma Stelian*, albumul imprimat în 1947. Un ultim gest înaintea ultimului an al existenței.

Ștefan Popescu, *Odihnă la câmp*

Radu Adrian

Motive decorative în arta populară românească (V) Asemănări și deosebiri între ceramica neolitică din România și cea din China

Încercând să lărgescă înțelegerea valorii

Culturii Cucuteni, sinologul Constantin Lupeanu lansează o idee plină de originalitate. În cartea *TOȚI OAMENII SUNT FRAȚI* (apărută și în română, și în chineză, în 2019) susține că Ceramica Neolitică din Yangshao – China, seamănă ca două picături de apă cu vasele descoperite la Cucuteni – România. Însă ideea asemănării Culturii Cucuteni cu cea din Yangshao îl frământa de mai mulți ani. În mai, 2017, deja inițiasse deschiderea unei expoziție cu vase de Cucuteni laolaltă cu vase de Yangshao la Institutul Cultural Român din Beijing. La vernisaj domnia sa a vorbit mult despre asemănarea celor două culturi neolitice și a încheiat cu o întrebare retorică: *Oare în urmă cu milenii pe Terra exista un singur trib, în România de astăzi, iar noi, românii și chinezii suntem urmașii?* Și pentru ca întreaga omenire să-și cunoască teza, a publicat-o pe Internet însoțită de imagini.

Astăzi Internetul are cea mai largă priză la public și mulțimea oamenilor neinițiați au tendința de-a crede că-s adevărate toate informațiile culese din el. Așa încât, ca să luminăm bine ce înseamnă acea asemănare, vă prezentăm chiar vasele de pe Internet cu care Constantin Lupeanu își susține opinia.

Un vas la care disputatul S descinde dintr-o bulină împărțită în patru și ajunge într-alta alăturată, este cel de față. Desenul seamănă cu ornamentul vasului din figurile 218 și 219. Credem că bulina împărțită în 4 să reprezinte anotimpurile pentru că și chinezii trăiau din agricultură.

Vasul amintește de Cultura Cucuteni prin formă, dominantă cromatică și parțial prin motivele decorative. Însă mișcarea accentuată și forma lor incisivă, împreună cu dotarea cu ghimpi a tușelor negre, le separă ideile din conținut.

Vas din școala ornamentării cu 4 discuri care ilustrează calendarul într-un fel aparte. Ideea anotimpurilor e preluată și de ornamentul acestui vas, iar derularea lor în timp e sugerată de legarea discurilor între ele prin S-urile mlădiate special.

Vasul chinezesc ilustrează perfect stilul matur al artizanilor din Yangshao de-a încărca cu ideograme întreaga țesătură a ornamentului. Această măiestrie o găsim practicată și pe vasul alăturat din ceramica de Cucuteni, dar cu un motiv decorativ total diferit. Pe piesa chineză vedem o mulțime de motive care diferă între ele ca semnele unei scrieri. Frontul, la nivelul umărului, vasul are și imaginea unui os culcat. Cromatica și mulțimea semnelor îl apropie mult de celebrul vas de Cucuteni dar S-urile din ornamentul tracic ilustrează o singură idee majoră fiindcă toate își păstrează aceeași formă și direcția orientării.

În afara S-ului subțire și ghimpat de pe gâtul vasului chinezesc – întâlnit în altă grafică pe vasele de Cucuteni – alăturarea pe internet a celor două piese nu dovedește că ornamentele lor sunt asemănătoare. Mesajul de pe vasul chinezesc, caligrafiat cu evidentă maturitate stilistică, nu poate fi descifrat decât de populația locală. Dacă, pe alocuri, apare câte o virgulă sau un început de spirală, ele nu par ideograme ci completarea unor colțuri rămase libere în compunerea ornamentului.

Vasul sferic are un gât nobil ornamentat cu rețeaua unor romburi rezultate din linii negre încrucișate, iar în interiorul gurii vedem faldurile a 3 linii. Întregul corp al piesei e ornamentat cu înșiruirea tangentă a 4 discuri mari înrămate cu câte 3 cercuri concentrice, colorate diferit. Rotundul cuprins în mijlocul lor e hașurat și împărțit în 4 prin intervenția unui X pistruiat. Înclinăm să credem că cele 4 discuri reprezintă anotimpurile, iar detaliile sugerează amănuntele unui calendar. Dominanta cromatică a vasului amintește de ceramica de Cucuteni, însă ornamentul său sofisticat și încărcat cu simboluri diferă.

Vas chinezesc (2300-2050 î.C.), Cultura Yangshao, perioada Machang. Chinese vessel (2300-2050 B.C.), Yangshao Culture, Machang period.

Vas ornamentat cu spirală dublă (3800-3600 î.C.), cultura Cucuteni B, MIBT.

Urmare în numărul viitor

Titus Dîjzen

Nicaraguanul Rubén

Darío, născut în 1867 și mort în 1916, reprezintă una din marile personalități ale literaturii latino-americane. Precocitatea sa intelectuală și talentul poetic manifestat de timpuriu l-au impus drept „copilul teribil” al patriei sale. Dar el va rămâne în istoria culturii hispano-americane ca un ales spirit al „modernismului”

reprezentantul cel mai tipic („el representante más típico”), după cum îl caracterizează Françoise Pérus într-o carte de sociologie culturală apărută la Havana și intitulată **Literatura y sociedad en America Latina: el modernismo**. El modernismo a însemnat pentru poezia ibero-americană de la sfârșitul secolului al nouăsprezecelea o reorientare estetică a unei lirici marcate încă de baroc și de romantism. Noul curent a permis o deschidere a discursului poetic, fără a abandona rafinamentul, bine constituit al acestei poezii. Elemente fundamentale ale parnasianismului și ale simbolismului francez au fost preluate de noua mișcare artistică, prin care Rubén Darío s-a impus ca lider incontestabil. Criticul uruguaian Angel Rama considera că „*odată cu mișcarea modernistă, în cuprinsul căreia se afla Darío, începe – dacă nu o profesionalizare a artistului, fapt de neconceput pentru acel moment – în tot cazul, o specializare a acestuia*”.

Cert este că în spațiul latino-american modernismul a fost perceput ca o revoluție artistică fără precedent, o revoluție condusă de acel nou *libertador* care era poetul nicaraguan. Călătoriile lui Rubén Darío în America Centrală și de Sud, din San-Salvador în Chile și din Argentina în Columbia au contribuit la răspândirea noii vibrații artistice. Câțiva ani buni i-a petrecut – la începutul secolului XX – în Europa, în calitate de consul și de ministru plenipotențiar al țării sale la Paris și Madrid. (Un destin diplomatic de anvergură, ce va fi urmat în timp și de alți scriitori latino-americani importanți, între care îi voi aminti aici doar pe chileanul Pablo Neruda și pe cubanezii Nicolas Guillen și Alejo Carpentier.)

Despre sine și al său *Canto errante* (Cântec rătăcitor) Darío va da seama cititorului prin cartea sa de memorii **La vida de Darío escrita por el mismo** (*Viața lui D. scrisă de el însuși*) apărută în 1914, cu doar doi ani înaintea morții, întâmplată la 5 februarie 1916. Poezia sa era născută din chiar această viață neliniștită. Compusă din nenumăratele *cantos de vida y esperanza* (cântece de viață și de speranță), pentru a evoca aici titlul cărții sale din 1905, socotită încununare a maturității poetice a autorului, ea l-a impus pe Rubén Darío drept un tribun

Rubén Darío

melancolic, un vizionar elegiac, dovedind că toate bucuriile și toate chinurile lumii pot încăpea în potirul inimii unui singur om. A fost, tocmai de aceea, primul mare poet al Americii hispanofone. Un om cu o profundă conștiință a rădăcinilor multirasiale ale acesteia. Un om cu o corectă premoniție a destinului unei frumoase și nefericite părți de lume. Fără a avea soarta eroică a cubanezului José Martí, mort pe câmpul de luptă, Rubén Darío a vestit lumii că „*America spaniolă trăiește*” și că ea are dreptul la o existență liberă chiar și prin poezia zămislită de acest pământ al tuturor pătimirilor și al unor suprapuse civilizații: „*America marelui Moctezuma, a lui Incá / America tânără, a lui Columb, / Credincioasa Americă, America spaniolă (...) / tremurând sub furtuni și trăind din iubire...*” Din această vibrație cosmică a lui Rubén Darío se vor naște și **Poemele umane** ale peruanului Cesar Vallejo și **Canto General** al chileanului Pablo Neruda și **Porumbelul cu zbor popular** al cubanezului Nicolas Guillén. Primul din cei pomeniți aici, Cesar Vallejo includea în prima sa culegere de versuri (1919), intitulată **Heralzii negri** poema *Retablo*, în care este evocat acela ce-i fusese antemergător pe drumul lung și chinuitor al poeziei: „*măso spun doar mie: în sfârșit, să scap de larmă / Și, nevăzut, văd nava sacră, iată, / Sosesc aici înalte umbre; printre ele / DARÍO trece cu-a lui liră-ndoliată.*” Chiar dacă, așa cum va afirma poetul mexican Octavio Paz: „*Darío nu și-a propus să scrie biblia erei moderne*”, el a fost perceput de urmași drept un mare preot al credinței în rosturile celeste ale poeziei. Și, nu întâmplător, același Cesar Vallejo care, deși la un moment dat, după apariția volumului de poezii **Trilce** va nega rolul autoritar al modernismului – nu va înceta să-l recunoască pe părintele acestuia drept instanță supremă, vorbind chiar despre un „*Darío al Americii cerești*”.

La 19 ani Darío părăsește în 1886 Nicaragua îndreptându-se spre Chile, țara de la capătul continentului sud-american în care doi mari poeți vor fi laureați cu Premiul Nobel pentru literatură în secolul următor și care vor aplica în scrisul lor principiile novatoare ale „modernismului”. E vorba desigur de Gabriela Mistral și Pablo Neruda. Dar în momentul întâlnirii sale cu pământul chilean tânărul poet, deja afirmat în spațiul Americii Centrale, era încă un continuator al tradițiilor poeziei hispano-americane, fără contribuții notabile la

schimbarea registrului liric continental.

Ușurința versificării, proprie lui, era pusă în serviciul unei „viziuni a lumii senzoriale și creștine pe care o conțin atât funcția socială a poetului cât și poezia pe care-o implică aceasta” („*la vision del mundo sensorial y cristiana que las sustanta y la funcion social del poeta y la poesia que ello implica*” – *La practica poética de Rubén Darío* în Françoise Pérus – **Literatura y sociedad en America Latina: El modernismo, Casa de las America, La Habana, 1976**).

Atitudinea pascistă va fi abandonată în favoarea dinamismului istoriei. Treptat el se impune drept un promotor al liberalismului ce reprezenta în epocă sigla progresului. Această deplasare ideologică (*desplazamiento ideológico*) este evident militantă.

În viziunea sa poezii devin „slujitorii luminii” în opoziție cu vechii sacerdoții obscuranțiști ai poeziei hispano-americane.

Tonul acestei poezii se aude tot mai puternic și cum avea să noteze laureatul din 1990 al Premiului Nobel pentru literatură Octavio Paz, textele lirice ale lui Darío sunt scrise pentru a fi rostite de la tribună, „*ante un auditorio de fiesta cívica*”.

Păstrând proporțiile, putem considera „*revoluția lirică*” a lui Darío comparabilă cu marea revoluție independentistă a lui Simon Bolivar, conducătorul luptei anticoloniale a Americii de Sud, pe care-l va evoca de altfel în poemul *El libertador Bolivar* (Eliberatorul B.). Am în vedere extensia continentală a lui „el modernismo” și marea influență exercitată asupra noilor generații lirice.

E adevărat că după moartea sa a contat mai mult talentul său liric, elegiac. În esul intitulat *Vallejo și Darío* Juan Carlos Ghiano dovedește faptul că marele poet peruan César Vallejo – poate cel mai înzestrat urmaș al poetului nicaraguan – nu s-a putut sustrage, în totalitate, de sub tutela robustă a înaintașului: „*Influența unui scriitor asupra altuia nu poate fi redusă la semnarea coincidențelor tematice sau a unor datorii verbale. A cunoaște, verigă cu verigă, lanțul tradiției literare se soldează cu stimulenți pe care scriitorul îi alege și îi atașază personalității sale, pentru a-i restitui deosebiți ori chiar opuși. Vallejo nu l-a imitat pe Darío, potrivit procedurii obișnuit al discipolilor săi hispano-americani sau spanioli. (...) Și-a îndeplinit astfel datoria față de partea cea mai valoroasă a moștenirii lui Darío, aceea care impunea în primul rând munca de a cuceri personal stilul, dând exemplu cu propria-i operă*”.

SIMFONIE ÎN GRI MAJOR

O vastă oglindă de-argint este Marea, răsfrânge gravurile bolții de zinc; departe, mari stoluri de păsări pătează o zare cu palide zmalțuri de gri.

Se târâie, ca o fereastră rotundă și tulbure, - un soare bolnav la zenit; iar vântul de mare adoarme în neguri, făcându-și o pernă din negru-i zaimf.

Talazuri, cu pântecul ager ca plumbul sub cheiuri, se frâng într-un amplu suspin. Și iată-un matroz, pufăind grav din pipă, șezând pe-un odgon, se visează-ntr-o țară de brume, departe, sub cer fumuriu.

Bătrân e matrozul acesta. Brazilia cu raze de soare pe-obraji l-a părilit; cumplite taifunuri din mărele Chinei Văzutu-l-au bându-și sticluta de gin.

Și spuma cu miros de iod și salpetru

îi știe, de mult, nasul roșu aprins, buclatele-i plete și mușchii atletici, bereta de pânză și bluza de dril.

În norii de fum ce se-nalță din pipă bătrânul zărește un țarm cenușiu, de unde-ntr-o seară fierbinte, de aur, o navă cu pânzele-ntinse-a pornit...

Amiază la tropic. Bătrânul adoarme. Și toate se pierd în nuanțe de gri. O, parc-o suavă, enormă estampă topește acest orizont arcuit.

Amiază la tropic. Un greier încearcă ghitara bătrână cu zvon răgușit, cântând monotonul său solo, preludiu, pe singura strună-a viorii lui mici.

EU URMĂRESC O FORMĂ

Eu urmăresc o formă, dar pana mea n-o prinde: boboc al cugetării ce-ar vrea să fie floare; o simt pe buze ca un sărut care aprinde A Venerei din Milo ciuntită-mbrățișare.

Un șir de marmuri albe sub verzi palmieri se-ntinde;

mi s-a prezis că Zâna în față-mi va apare; lumina doarme-n mine cu pene licărind ca pasărea din lună-ntr-un lac cu unde clare.

Și aflu doar cuvântul fugar, inițiere melodică din flaut, ce-ntr-o clipită pierce, și visul, barcă-n spații, vâslind fără de grabă;

iar sub pervazul scumpei Frumoase-Adormite, suspinele fântânii curgând neistovite și-al lebedei gât candid, arcat, care mă-ntreabă.

Traduceri de Ștefan Augustin Doinaș

MARTHA BIBESCU, PRINȚESA DIN „ȚARA SĂLCIILOR”

Născută în București la 28 ianuarie, anul 1886 fiind stabilit doar dintr-o serie de ipoteze ce mai cuprind și anii 1888, 1889, 1890, 1891, Martha Bibescu provine dintr-o veche și ilustră familie românească, mama sa, Smaranda-Emma, născută Mavrocordat, descinzând din ramura moldoveană a domnitorului Constantin Mavrocordat, iar tatăl, Ioan N. Lahovari, având să fie de-a lungul anilor ambasador al României la Paris, ministru de externe și președinte al senatului. Primește din copilărie o educație aleasă, cu deosebire de la tatăl ei („El mi-a servit drept mamă”) și de la bunicul matern, Alexandru Mavrocordat, care își deschisese inima și inteligența înspre Martha, inoculându-i ideea că face parte dintr-o specie aparte de oameni, hărăziți de Dumnezeu cu semnul autorității. „M-a convins că am primit viața în devălmășie, dar nu o singură viață, ci mii, toate cele moștenite de la el sau pe cele ce urma ca eu să le transmit” (Martha Bibescu). Între Paris, București și Biarritz, unde urmează pensionul doamnelor Dubuc, tână domnișoară Lahovary crește, devenind dintr-un copil destul de interiorizat o adolescentă frumoasă, cu gene lungi, care atrage atenția – și nu doar reginei Carmen-Sylva, soția lui Carol I, dar și numeroșilor pretendenți care încep să roiască în jurul ei, spre disperarea neconsolatei sale mame. Trăiește în lumea bună, înconjurată de foste regine: Natalia a Serbiei, la Biarritz, și Prințesa Maria a României, la București. Viitoarea suverană a României, mai mare ca Martha cu 11 ani, va recunoaște în memoriile ei: „Alături de ea simțeam că mă aflu în prezența cuiva mult mai în vârstă ca mine. Acest copil cu ochii pătrunzători și cu un spirit veșnic treaz nu avea nimic naiv în persoana sa”. Și cât privește educația sa literară, Martha învață limbile franceză și engleză, citește cu pasiune operele marilor clasici greci, latini și francezi, atașându-se cu deosebire de opera lui Chateaubriand (1768-1848), căreia îi va rămâne credincioasă toată viața. Crescută și formată sub semnul acestui impunător arbore genealogic, viitoarea romancieră, poetă și memorialistă de origine română își va împlini educația primită într-o mănăstire din Belgia, cu cea specific românească, sub impresiile fabuloase pe care i le vor oferi zilele petrecute la Mogoșoaia, Posada sau Comarnic și peste tot pe unde va călători și va descoperi cu încântare locurile pline de farmec din „Țara Sălciiilor”. Prin căsătoria în 1905 cu prințul George-Valentin Bibescu, nepot de frate al domnitorului George Bibescu, scriitoarea devine prințesa Martha Bibescu, intrând într-o familie princiară, din care mai fac parte Ana-Elisabeta Brâncoveanu, contesa de Noailles și Elena Văcărescu, dar și cu rude franceze în genealogia directă cu familia împăratului Napoleon Bonaparte.

După călătorii prin mai multe țări ale lumii, printre care și Persia, unde prințul George-Valentin Bibescu primește o însărcinare diplomatică, la întoarcerea în Franța (1908), Martha Bibescu își publică prima sa carte, *Les huit Paradis (Cele opt raiuri)*, un volum de note de călătorie, în care arta autoarei de numai 22 de ani constă într-o concizie de mare densitate a expresiei. Distins în 1908 cu marele premiu al Academiei Franceze, acest volum va deschide seria unei opere impresionante, de patruzeci de volume, din care nu vor lipsi romanele de inspirație autobiografică sau istorică, evocări ale unor personalități din trecut sau contemporane, note de călătorie, versuri, poeme în proză, eseuri, cugetări, corespondență și biografii istorice apărute în patruzeci și nouă de ediții, la Paris, Londra, New York, Stockholm, Amsterdam, București, Oslo sau Frankfurt. Cea de-a doua carte a Marthei Bibescu, *Alexandre Asiatique ou l'histoire du plus grand possible* (1912), oferă aceleași prilejuri de exersare a unei rafinate reflexivități, cu predispoziții interpretative de mare subtilitate. Inspirată în bună măsură din realitățile și obiceiurile românești, *Isvor, le Pays des Saules (Isvor, țara sălciiilor; 1923)* se constituie într-o vibrantă evocare a vieții de la țară, cu toate întâmplările, tradițiile și comorile de folclor proprii unei lumi pe care o cunoaște încă din copilărie și adolescență. Entuziasmat de sugestiile poetice care însuflețesc și acest volum al Marthei Bibescu, un scriitor francez i s-a adresat scriitoarei cu următoarele cuvinte: „Trebuie să-ți spun un cuvânt despre *Isvor*. Este o capodoperă” Cu puțin mai târziu, R. M. Rilke avea să afirme că iubea țara noastră de când citise *Isvor*, fără a-i cunoaște autoarea. De asemenea, Vasile Pârvan, cu care Martha Bibescu stabilise trainice legături de prietenie, îi scria următoarele: „Contemplând viața poporului, dvs. ați făcut operă nu numai de naturalist (...), ci și de poet liric, care se oglindește în apa liniștită a sufletului popular și operă de filosof stoic (...). Ați cântat pe fratele nostru, poporul din țara sălciiilor.” În aceeași notă de admirație față de splendorile peisajului românesc sunt scrise și cărțile *Pages de Bukovine et de Transylvanie* (1930) și *Feuilles de calendrier* (1939), prima fiind un poem în proză consacrat celor două regiuni ale țării, „singurele surse ale emoției noi, singurele mine de frumusețe neexplorate din întreaga Europă: bisericile clădite de Ștefan cel Mare”. Dacă în paginile despre Transilvania sunt mai pregnante unele aspecte de natură socială, *Feuilles de calendrier* cuprinde mai multe articole publicate în diferite reviste, note de călătorie

din Portugalia și Anglia, dar mai ales cele închinare patriei noastre, „această Dacia Felix, Dacia fericită a românilor pe care noi o numim România.”

Cu romanul *Le Perroquet vert (Papagalul verde)*, publicat în 1924, la doar un an după *Isvor*, Martha Bibescu s-a impus definitiv în literatura franceză ca una dintre cele mai înzestrate prezențe scriitoricești, după cum de un succes răsunător s-a bucurat și romanul autobiografic *Catherine* (Paris, 1927) și, în aceeași măsură, volumul *Au bal avec Marcel Proust (La bal cu Marcel Proust, 1928)*, unic și plin de farmec în toată literatura franceză, ajuns deja la a șaptea ediție după numai un an de la publicare. La 17 mai 1927, Martha Bibescu scrie despre Mogoșoaia, țară a câmpiei, și despre Posada, țară de munte, prima reușind să-i dea senzația Orientului („de pe terasa mea am iluzia Nilului”), iar cea de a doua apropiind-o de atmosfera proprie Occidentului. Evocările istorice, biografiile, memoriile și jurnalul politic, dintre care mai amintim și *La Vie d'une amitié (Viața unei prietenii, Paris, 1951-1957)*, *Le Confesseur et les poètes (Confesorul și poezii, 1970)*, *Echanges avec Paul Claudel (Corespondența cu Paul Claudel, Paris, 1972)*, dimpreună cu ediția românească de mai târziu a *Jurnalului politic*. Ianuarie 1939 – ianuarie 1941, publicat în 1979, cu un studiu introductiv, selecție și traducere de Cristian Popișteanu și Nicolae Minel, completează o operă de dimensiuni considerabile, ce a întrunit aprecieri din partea unor mari nume din istoria literaturii universale. Însemnările autobiografice ale Marthei Bibescu sunt adevărate „fotografii” ale epocii și societății în care trăia. Portretele oamenilor de care era înconjurată, descrise cu luciditate, cu un fin spirit de observație, uneori cu o ironie acidă, sunt pentru contemporani adevărate documente istorice ale vremii. Descoperind datinile și obiceiurile poporului român, mulți comentatori apreciază că aceste lucrări dezvăluie calitățile native și noblețea spirituală a locuitorilor țării noastre. Fără intenția directă de a trasa portretul psihologic al poporului român, Martha Bibescu a lăsat o imagine vie a trăsăturilor morale care îl caracterizează și care au contribuit la păstrarea ființei naționale.

Prin toate acestea, opera Marthei Bibescu este cea a unui adevărat scriitor, care a înțeles geniul unui neam și sufletul unui popor. Într-o evocare din volumul *Aristocrați români în lumea lui Proust. Anton Bibescu, Martha Bibescu, Anna de Noailles, Elena Bibescu*, apărut în 2016 la Editura Humanitas, Mihai Dim. Sturdza spunea că „după prințul D. Bibescu, al cărui loc la Institut de France, după moartea sa, a fost ocupat de A.D. Xenopol, a urmat exemplul Marthei Bibescu, al cărei succes la Academia Regală din Belgia a fost Mircea Eliade. Pe întreaga durată a activității sale literare, întreruptă la 28 noiembrie 1973, când se stinge din viață la Paris, în locuința ei de pe Quai de Bourbon 45, departe de țara de care era atât de mândră și pe care a prezentat-o cu atâta încântare și duiosie, scriitoarea Martha Bibescu s-a distins ca o prezență de mare noblețe de spirit a timpului în care a trăit și a creat.

Marin Iancu

Autografe în premieră

Nicolae Dan Frunteletă

Nicolae Dan Frunteletă

„Având cu încredințarea că majoritatea prietenilor și cunoscuților mei nu au realizat că, în urmă cu puțin timp, am aniversat cinci lustri de existență – prilej pentru unii de a sărbători intrarea în „Clubul Peste 75” – și mângâindu-mă cu ideea că toți mă consideră mai tânăr, așez aici, în paginile unei reviste de care sunt legat, imaginea a trei cărți care poartă anul 2021 ca dată a apariției. Încerc să justific prin ele intrarea în clubul de care vă vorbeam.”

Bucureștiul literar și artistic, Anul XII, nr. 1-2 (124-125), ianuarie-februarie 2022

Baladele Micului Paris
(Editura Hoffmann, Caracal, 2021)

“O călătorie în vers prin zilele și nopțile metropolei dâmbovițene care s-a numit,

Mistrețul orb și alte prevestiri
(Editura Hoffmann, Caracal, 2021)

“Antologie de povestiri despre și din Mica Valahie, ținutul meu de inimă.”

Jurnal sudist
(Editura Sud, Bolintin Vale, 2021)

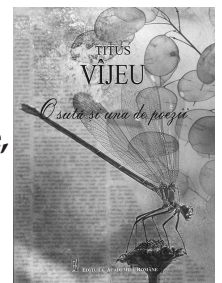
“O carte în care generoasa editură „Sud” adună textele publicate în rubrica „Sud, până la capăt” din revista „Sud”, acest semn de noblețe intelectuală al prietenilor mei din Bolintin Vale.”

Titus Vîjeu

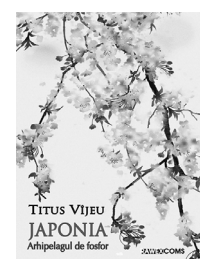

Titus Vîjeu

O sutăși una de poezii
(Editura Academiei Române, București, 2021)

JAPONIA
Arhipelagul de fosfor
(Editura Rawex Coms, București, 2021)

„Uncori, o călătorie la capătul lumii nu e o aventură, ci o datorie de suflet.”

Viața în fișe de roman

Strategia

Vasile Szolga

În întreaga istorie se cunosc cazuri de

strategii prin care dușmanul care invadea țara era descurajat și chiar înfrânt. Aceste strategii purtau și un nume: „strategia pământului pârjolit”. Adică atunci când aflau că țara era pe cale să fie invadată, autohtonii își luau bunurile, inclusiv animalele, și se refugiau pe unde puteau (în munți sau păduri), dădeau foc lanurilor de grâne, pârjoleau totul în calea invadatorului pentru ca acesta să nu poată să se aprovizioneze, să-și hrănească trupele, să slăbească în puteri, astfel că,

de multe ori, prefera să se retragă fără a obține ceea ce își propunea. Această strategie a fost folosită și de poporul român, în multe situații, datorită faptului că a fost, și mai este, înconjurat de puteri care au tănjit, și mai tănjesc, la ceea ce avea mai de preț (și slavă Domnului avea de toate).

Cunoscând acestea, cred că, strategia actualilor guvernanți este așijderea, adică, să nu mai existe în țară nimic care să tenteze o invazie a vreunei puteri străine. Să mă explic. Cum ar putea fi explicat în alt fel faptul că nu mai avem industrie, am demolat-o și am dat-o la fier vechi, nu mai vorbesc de flota care nu mai există de fel, nu mai avem petrol, l-am vândut Austriei (bieții de austrieci, nu aveau deloc petrol iar acum sunt producătorii Europei) nici gaze nu mai avem chiar dacă există cu prisosință în marea Neagră, le sunt date altora să le exploateze și eventual să ne dea și nouă ceva (ca la sărăntoci). Minele de cărbune le-am închis, industria siderurgică nu mai există, apa pe care o bem o plătim altora deși e a noastră, aurul e pe cale să fie dat de asemenea altora, deși avem râuri cât alții nu prea au, și de asemenea hidrocentrale, cumpărăm electricitate de la alții. Pământurile le-am vândut bucată cu bucată, astfel că, aproape nu mai există palmă de pământ deținut de autohtonii țărani români. Șosele nu am construit (cred că tot din același motiv, ca eventualul invadator să nu aibă pe unde să își ducă armatele), căile ferate le-am distrus, curând vom vinde și aerul pe care îl respirăm. „Creierile”, adică „inteligentele”, ne sunt ademenite de alții și au emigrat în cele patru vânturi. Au plecat și cei harnici și muncitori spre alte țări. Și atunci, de ce să ne mai fie teamă că ar jindui cineva să vină să ne cucerească ?

Vedeți că strategia „pământului pârjolit” dă roade și astăzi ? Putem dormi liniștiți, nu vine nimeni să ocupe o țară fără nimic, decât niște conducători proști și corupți, care există și la ei cu prisosință.

Neagu Udvoiu

„Răsună cobza și vioara/

Fac gospodinele pomeni/Ce chef la noi în Viișoara/Ce praznic mare-n Rădășeni//Chiar Hanul Boului învie/Iar jos la crâșma lui Moș Precu/E-atâta zvon și veselie/De parcă azi se lasă secu.”

Cititorii rândurilor de față vor fi recunoscut cu ușurință titluri sadoveniene rostite în vers de un prieten valah al prozatorului, stabilit de la un

moment dat la Iași. Era astfel fixat în mentalul colectiv un moment sărbătoresc din viața celebrului făuritor de baltag și de câte altele - Conu Mihai.

Îmi vin în minte aceste detalii acum când și gândul și al atâtor apropiați privesc spre data de calendar la care a venit pe lume un strălucit cărturar. Numele lui: Teodoz Ardelean, împământat pe acest picior de plai, adevărată gură de rai-Maramureș țară veche, țară fără de pereche.

Tedy este un prinț al cărții, predestinat să i se pronunțe numele în asociere cu produsul care a făcut carieră în strânsă legătură cu invenția lui Gutenberg. Se profilează de la vârste fragede ca un cititor de carte devotat și entuziast. A rămas din copilărie definitiv câștigat de parfumul conferit înscrului de condeieri faimoși, ieșiți în calea lectorului pasionat să identifice culori, arpegii, curcubeie, sonorități nebănuite.

Toate câte ne cucereș în viață vin de undeva: de la familie, de la dascăli, din alcătuirea cosmică în care ne este dat să decontăm existența. Poate ca și în cazul personalității pe care o omagiem acum, numeroasele-i calități care îi împodobesc ființa și credința provin dinspre toate punctele cardinale. Sunt îndemnat să cred că dragul de carte vine dinspre clipa în care ursitorile aflate la capătul plodului în stare născândă, în conformitate cu fișa postului, au compus, prin bineintenționată consultare, oferta așezată sub privirile noului născut. Se găseau acolo, putem bănuși, tentații de tot felul, care mai de care mai colorate, de la jucării atrăgătoare la instrumente de cântat ori arme miniaturale numai bune să apeși pe trăgaci. Nici nu le-a băgat în seamă călătorul, pornit la drum lung. Degetele lui au atins fără șovăire creionul bine ascuțit și coperta de carte care

Scaunul electric

Acatist pentru o revistă: „Lucafărul”

Redacția unui vis nu mai există.

V-ați atins scopul. Cei care au părăsit nava (Dorin Tudoran, Mircea Dinescu, Dan Cristea, Sânziana Pop) pot fi mulțumiți.

S-a făcut dreptatea voastră. Lângă mine, ultimul mohican, mai e doar Nae Georgescu. Mai sunt colaboratorii apropiați (atunci, cândva), Th. Codreanu, A. D. Rachieru, D. A. Doman, A. M. Baros, Victoria Milescu, Iuliana Paloda, Radu Cange, zecile de poeți, prozatori, critici tineri lansați în „Lucafărul”.

Dar ea, redacția visului din anii '80, aproape nu mai există. Nici Marius Robescu, nici Nicolae Velea, nici Gheorghe Suci, nici Grigore Hagi, nici Mihai Ungheanu, nici Arthur Silvestri, nici Aurel Deagoș Munteanu, nici Ion Cucu, nici Mircea Croitoru, nici Ion Gheorghe, nici Cezar Ivănescu. Iulian Neacșu a plecat și el repede.

Nu mai sunt nici Valentin Mihăescu, nici Alexandru Dan Condeescu, nici Gheorghe Buluță și Doamne, iartă-mă pentru cei pe care îi voi fi uitat !

Să fie fericiți cei care ne-au urât atât de mult încât, atunci când s-au văzut „la putere”, în C.P.U.N.-ul de tristă amintire, o mare poetă și-un mare poet au decretat, printre primele hotărâri emise, ca revista „Lucafărul” să fie scoasă din arhivele marilor biblioteci (B.C.U., Biblioteca Municipiului București). Bine că n-au avut acces și la Biblioteca Academiei Române.

Fericiții câștigători nu știu că dincolo, undeva, se pregătește o nouă ediție a revistei visurilor de dimineață, „Lucafărul”. Că acolo, revista albastră care le dădea insomnii, prin campaniile ei literare, prin fronda pe care ei au declarat-o „ceausistă”, dar pe care o reclamau intens la Gogu Rădulescu și la Tovarășa Elena Ceaușescu, revista în fața căreia mergea, ca un far îmbătrânit de ani și de înțelepciune, evreul Edgar Papu, cel declarat papă al proletcultismului și antisemit de voie, va apărea din nou.

Pentru că, în țara asta a noastră, dezbinată și urgisită de tot felul de vrajbe inutile, a fost mai ușor să dărâmi decât să zidești.

Pentru că revista „Lucafărul”, în ciuda tuturor contestărilor unor tabere literare care și-au făcut glorie și biografie din demolări, a fost o zidire pentru scriitorii tineri. Mai are vreun corespondent în viața literară de azi ? Mă îndoiesc.

În orice caz, promit că, atunci când voi trece măcar puțin de boala care mă încearcă iar, mă voi întâlni cu bunul meu prieten și mare poet, părintele Ignatie Grecu de la Cernica, și-l voi ruga să adauge rugilor sale acest articol, într-un acatist pentru o redacție luminoasă.

Îmi asum total acest text, așa cum mi-am asumat atâtea lucruri din viața mea. Dacă revista la care-l propun, o revistă la care am aderat cu toată inima, nu-l va suporta, considerându-l partizan ori, Doamne ferește, politic, îmi va părea rău de tot. Dar cine mai știe ceva în ziua de azi ?

Oricum, cuvintele mele se adaugă unei sintagme pe care am lansat-o aici, la „Bucureștiul literar și artistic” și pe care am încercat s-o impun într-o serie de cărți: „Scaunul electric”.

Azi am lăsat pe acest scaun un semn de amintire pentru o revistă care mi-a deschis tinerețea: revista „Lucafărul”...

P.S. Și la revista care m-a primit lângă ea în acești ultimi ani, „Bucureștiul literar și artistic”, seceră vântul acestor vremuri nebune. A plecat, în urmă cu câteva săptămâni, Romanița Ștențel, prietena noastră bună, cea care știa să înlănțuească inimi cu un zâmbet. „Romanița, iarba fiarelor”, cum se numește o însemnare a mea despre proza ei luminoasă. A plecat și ea înainte de vreme, fără veste și fără timp, a lăsat un gol în suflete și un postuș în inima omului iubit, „Nae al meu”. Doamne, odihnește-o pe Romanița, această zvârlugă crescută în palatul radioului bucureștean !

QUOD ERAT
DEMONSTRANDUM

se răsfăta alături (Aș putea crede că era chiar un volum semnat de Petre Dulfu...)

Dovada a avem de observat: După decenii de sinceră înfrățire cu biblioteca de care s-a simțit sedus oriunde s-ar fi aflat, după examene pe care viața i le-a întins pe direcția de înaintare-adevărare trape, pândind viclen orice eroare a mersului zilnic, poate să vadă oricine de ce s-a dovedit în stare personajul nostru. Tedy este o demonstrație de alcătuire poliedrală, apt să sesizeze punctul cardinal câștigător, orizontul, reperul ce trebuie atins. Biblioteca județeană din Baia Mare decryptează la vedere programul cultural educativ pe care el și colegii săi din imediata vecinătate îl slujesc, în deplin respect față de carte și rosturile ei în viața omului.

Teodor Ardelean se dovedește un ostaș în tranșele hărăzite limbii române, spre rostuirea vieții celor din preajmă. El a ascultat zicerea poetului: „Dumnezeu, prima oară/Când a plâns printre astre/El a plâns peste țară/Cu lacrima limbii noastre.” O lacrimă ce este un dat sfânt, ce ne obligă s-o ținem strâns în căsușca palmei, pentru a o feri de oxidare, de viruși cât de neînsemnați. De aici neosteneala binecunoscută cu care plivește bucuriile de tot felul ce pot sufoca rostirea gândurilor încredințate comunicării prin scris, prin vorbire, prin cântec. Orice virgulă între subiect și predicat, este taxată drept impuritate cu efecte toxice pe termen lung. Îi sună proaspăt, melodic, povețe ce vin de demult. Ca de pildă: „Cântecul ce-adeșe și-l când/Când te-adorm în prag de seară/Puiule, e-un cântec sfânt/Vechi și simplu de la țară.” Ori: „Limba noastră-i limba sfântă/Limba vechilor cazanii/Care-o spun și care-o cântă/Pe la vatra lor țărani.” Sau ceva mai aproape de noi: „...văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere/Zile cu trei sori în frunte/Verzi dumbrăvi cu filomele...” Eforturile de gospodar fără odihnă ale lui Tedy în grădina limbii Române sunt de incontestabilă trebuință pentru curățenia interioară a „limbii noastre”, a „limbii ce vorbim” zbereri motivate la vedere cum că, altă limbă-armonioasă /ea ea nu găsim” câtă vreme „saltă inima-n plăcere” când o pronunțăm, „și pe buze-adeuce miere când o cuvântăm”...

Sunt numeroase firele ce ne țin aproape unul de altul și nu de azi de ieri. Avantajele sunt în dreptul meu și vin

dinspre domnia sa. Aș mărturisi că în atâtea rânduri am simțit îndemnul de a lua notițe, ca un școlar în prezența magistrului.

Evoc aici un episod al colaborării noastre. Se întâmpla acum două decenii, pe când îndeplineam misiunea de ambasador al României în Finlanda. Am prins la televizorul din birou un post ce transmitea din București cu audiență asigurată și peste hotare. Emisiunea mi-a stârnit interesul de cum a început. Era prezentată Biblioteca județeană „Petre Dulfu”. Abia se inaugurasă clădirea cea nouă. Directorul instituției, senatorul de altădată Teodor Ardelean, se explica, se motiva în proiectele sale. A încolțit pe loc ideea unui schimb de experiență pe tema rostului bibliotecii publice în existența oamenilor, în viața societății. Fac precizarea că în materie, țările nordice dau lecții la multă lume. Finlanda își are partea ei de contribuție. Aveam să constat cu surprindere că într-o țară invadată de noile tehnologii comunicaționale, cartea rămâne un auxiliar prețios, încurajat, adulat. La un moment dat, cititorul finlandez dovedea că este cel mai harnic din întreaga Uniune Europeană. (O depășea doar vecinii norvegieni-nu și suedezii-dar nu intra la socoteală pentru motivul știut: vikingii, urmașii lui Ragnar și Einar se uită de sus la noi, preferând să rămână în afara plutonului). De spus că biblioteca comunitară finlandeză se prezintă printr-un precum clădirea oricărei bănci americane, croită după toate regulile artei, astfel încât să impună respect tuturor vârstelor. Asta deoarece, la bibliotecă suntem așteptați și noi cititorii clasici, deprinși a buchisi pe oriunde ne găsim. Dar și copilașii neajunși la vârsta cititului de unul singur. Și, de bună seamă, părinții ori bunicii noștri care nu mai sunt în stare să răsfoiască o carte cu folos. Drept carte, pentru ei funcționează lectura prin auzire, alegi o carte, și se așează la urechi perechea de căști și voci bine timbrate îți șoptesc la ureche expozițiunea, intriga, punctul culminant, deznodământul...

Un mare arhitect finlandez al veacului 20, Alvar Aalto, și-a legat numele de edificii impozante risipite prin toată țara. Între acestea, nenumărate biblioteci, piese de pus în Neckerman. Plafonul sălii de lectură este gândit astfel ca cititorul să aibă deasupra cărții lumina naturală. Lipsesc etajele, care ar putea pune în cauză principiul urmărit. Ferestrele din plafon au format tronconic și este construit în consens cu ora zilei și poziția soarelui în zonă. Operații

(continuare în pag. 18)

**Theodor
Codreanu**

O carte crește în dimensiuni din neputința de a o încheia.

Cea mai importantă calitate a unui critic este *comprehensiunea*, opusul criticismului.

Într-o operă, două fraze sunt dificile, dar esențiale: prima și ultima.

Psihanaliza lui Otto Rank ne poate sluji ca intermediar spre o hermeneutică a inconștientului. În rest, îi scapă ontologicul.

Intoleranța este apanajul omului mărginit, dar care crede despre sine că are cel puțin geniu.

Oportunistul e ca pisica. Nu poate fi prins niciodată cu mâța-n sac.

Nu ideile îi apropie pe oameni, ci doar interesele.

Niciodată în România munca scriitorului n-a fost atât

de disprețuită și de zadarnică precum în zilele noastre.

Beția de cuvinte în literatură, e scriitura fără arheu.

Arta pune sens acolo unde acesta nu este: în viață și în natură.

Cosmopolitismul care nu e încununarea naționalismului este o făcătură.

Cele mai multe cărți promit mult și dau foarte puțin.

Orice înstrăinare este un mod de a-ți pierde memoria.

Cei care nu respectă statul de drept sunt marii gălăgioși care acuză că nu se respectă... statul de drept!

Sunt cărți în care *fragmentul* e admirabil, ca scriitura, dar *întregul* o cruntă dezamăgire.

O figură de stil netrucată e o recuperare a limbii adamice.

Fața *adevărului* ne este interzisă. Suntem condamnați a-i vedea numai masca: *simbolul*.

Încurcați de fața schimbătoare a simbolului, mulți cred că adevărul nu există.

Orice carte e o promisiune, dar puține se țin de cuvânt.

Orgoliul cu măsură îi stă bine unei personalități. Dar câți au măsura?

Câteodată inventăm ingenioase strategii spre a nu face nimic. Și poate că aceasta e ținta ultimă.

Munca fizică te vindecă de zădărnicia muncii intelectuale.

Bătrânețea începe cu neputința de a începe sau de a sfârși ceva.

Uitat ca o carte în podul casei.

Cu cât îmbătrânești mai mult, cu atât păcatele se arată mai grele.

Există un secret al celebrității? Sună titlul unei cărți de succes. Da, prostia celorlalți, e răspunsul.

Parvenții se recunosc după acest semn: ei sunt totdeauna de partea celor care dețin monopolul opiniei și al ideologiei.

Cea mai serioasă muncă a omului, munca de creație, nu e plătită. Societatea plătește totdeauna ceea ce se face mai prost.

Stilul e hyperionic, maniera – miticistă.

Ceea ce se face fără iubire este opera neputinței.

Orice război e mondial, căci lovește, în mod direct sau indirect, în toată omenirea, inclusiv în agresor.

Adevăratul spirit al bibliotecii – transdisciplinaritatea. Altfel n-ar putea sta atât de cărți, atât de diverse, împreună.

Omenirea a optat pentru *pharmakon*, pentru iluzie.

Între două clipe de creație – neliniștea nimicului.

Rareori proza scurtă e suficient de scurtă.

Un spital e o colecție de mașini stricate care nu vor să fie duse în cimitirul de fiare vechi, ci reparate de medici.

Cum să devii prieten cu cineva care nu are vocația prieteniei?

Când părinții muncesc prea mult, copiii nu prea le mai rămâne de treabă. Și ajung vai de capul lor.

Opera ucide autorul, după cum creanga de măr este frântă sub greutatea rodului.

Nimicul este violența pură.

Violența e perpetuă. Numai pacea e trecătoare.

Nașterea este intrarea în Labirint; moartea – ieșirea din el.

De la *putere* la... *putoare* nu-i decât un pas sonor.

Ce n-aș da să mi se mai spună că sunt copilăros decât bătrân și prăpăstios.

Căutând înțelepciunea mulți filosofi s-au mai înțeleptit.

În arta vie e și ceva ne m u r i r e.

Ce trist: votăm și iar votăm ca s-o ducem tot mai rău.

Doar înțeleptul poate spune lucruri multe în cuvinte puține.

Frica de moarte te gârbovește, în nici un caz nu te-ntinerește.

Cine-n Dumnezeu crede – nimic nu pierde.

Imaginația dă plus valoare cunoașterii.

Și în viață eroismul – nu prin vorbe – ci prin fapte se înalță.

Niciodată z g o m o t u l nu va știi ce-i s e n s u l.

Lumea bună, de contribuabili amărăți plătită, a devenit insuportabil de scumpă.

În calitate de domnișoare, multe fetișcane destrăbălate au devenit mari Doamne.

Tot mai des întâlnim politicieni cu minte scurtă, în nici un caz cu minte multă.

Din vase mari, esențele tari singur dispar.

Nu-i rău ca la însurătoare data fabricației să devină hotărâtoare.

Să ne batem ca al iohanului d e î n d a t ă să nu se mai petreacă niciodată.

Din/de/prea multă cugetare, nu se moare...

Cine de lumină fuge, departe n-ajunge!

N-ar fi rău să realizăm tot ceea ce visăm.

Nu doar în beznă, ci și-n lumină, misterul tot m i s t e r rămâne.

Pentru țările mici – d i p l o m a ț i a g l o b a l ă – adevărată păcăleală.

Unii vorbesc despre p r o s t i a d e c a l i t a t e ! – Vai, câtă stupiditate!

Legățiunile/ambasadele românești/ nu pot fi aziluri pentru băieți bine crescuți //orgal, și nici ale cumetrilor politici.

În vecii vecilor împotriva nu se va împăca cu dimpotrivă.

Capital neprețuit – sănătatea – a devenit ogorul cel mai prost păzit.

Vox populi, vox Dei? Nu pe Hristos, ci pe hoțul Barabbas a vrut mulțimea să-l elibereze! Să te mai iei după voința poporului de rând?

Nu uita. Trăind în Univers, din el dobândești numai atât cât îndrăznești.

Nimeni n-a cunoscut golurile din mintea unui politician. În van încercați s-o faceți cu cei situați azi în prim plan.

Nu din față, ci din spate vezi mai bine câtă lume-i adunată.

Pesimist – optimist cu experiență.

În socialism la fel ca în capitalism. Omul este exploatat din plin.

E x p e r t u l știe tot despre nimic. Diplomatul știe doar mandatul cu care a fost trimis.

Când J u s t i ț i a orbecăiește, dreptatea loc nu-și mai găsește.

Fetelor! Nu toți cei r ă z g â n d i ț i sunt ramoliți.

Răul, care în timp se dospește, sigur te nimicește.

Să faci mai bine și mai mult decât s-ar putea – aceasta-i eficiența.

Ce se trage din lașitate în p ă c a t c a d e.

Sărmană Țară! Cu voturi măsluite, contrafăcute, furate sau falsificate, sigur n-ajunge departe.

Dacă pereții fără microfoane ar asculta multe instituții s-ar reprofila.

La noi *masa critică* a prostiei cel mai bine de chitit e la v â r f, în guvern sau în parlament, în mod deosebit. Vina o poartă alegătorii, care și-au trimis inși necopți în "Casa Poporului" și în Palatul Victoria.

Chiar și în ceea ce se petrece bine, unii văd o nenorocire.

Magnetismul victii: Fericirea atrage iubirea, iar iubirea – fericirea!

E o crimă să vezi adevărul întruchipat în minciună.

Să fie meritată, f e r i c i r e a trebuie căutată, muncită, adulată.

M i t a – cireasa de pe tort – e prezentă nu doar la noi, ci peste tot.

Femeia nemachiata – ființă despuiață.

Un polițist adevărat nu va crede niciodată că vinul roșu poate face bine circulației.

Pentru creștinii adevărați, perversitatea este o crimă, în nici un caz o alternativă.

Închinatul la idoli străini nu-i departe de așa zisul multiculturalism.

Dacă și la noi ar guverna R a ț i u n e a alta ar fi Națiunea.

Nu există o asemenea șansă de-a muri o singură dată.

Să fie doar l i b e r a l ă România normală ???

Liberalismul fără libertate e ca o pisică fără mustață.

De la frânare la desfrânare – moderația-i – singura cale.

Doar transparența dezvăluie incompetența.

Răzbunarea nebunului, bucuria netrebnicului.

Edificiul fără temelie e sortit la picire.

**Nicolae
Mareș**

QUOD ERAT DEMONSTRANDUM

(urmăre din pagina 17)

de bijutier. Toate centrele civice construite după război grupează adresele de vază: primăria, biserica, după caz teatrul dar în mod sigur și biblioteca.

I-am dat posibilitatea domnului Ardelean să-și încerce jurnalul acelei călătorii cu multe din particularitățile lucrului cu cartea între Golful Finic, Botnic și Cercul Polar. A meritat cred și cheltuiala și alergătura la care a fost supus. Am mers împreună și la Biblioteca Academiei, de fapt Biblioteca Națională a țării, în diferite biblioteci locale ori teritoriale. L-am dus la Toyala, un orașel din interiorul țării, înfrățit pe durata mandatului meu cu Bolintin Vale, localitatea unde mi-am început liceul. Care dispune de cea mai bogată colecție de carte românească din nordul european. Sunt niște reguli: locuiești, să zicem, în Islanda, Groenlanda sau Far Oer și, cunoscător de limba română, îți dorești să consulți o carte anume din rafturile de la Toyala?

Te adresezi bibliotecii - acum e-mailul rezolvă totul operativ și eficient. Ți se trimite, gratuit, acasă. Așa cum tot gratuit o vei returna și tu, apelând la biblioteca locală din proximitate. N-am îndoieli că Tedy a fost încântat să intre în biblioteca orașului Tampere, localitate mare și puternic industrializată, încă din veacul al XIX-lea. Se numește, biblioteca „Cocoșul de munte”. Are forma acelei vietăți de pădure, imitându-i forma și penajul aripilor, arhitectul gândind să permită accesul luminii naturale prin ferestruici, curioase și spectaculoase, către cartea cititorului aflat la o masă sau într-o suprafețere a rafturilor ocupate de depozite. Să nu uit a menționa că programul – intelectual - al domnului Ardelean s-a dovedit mult mai încăpător, incluzând, între altele, și o întâlnire cu un grup de ambasadori străini acreditați la Helsinki găzduită de reședința șefului misiunii române la Helsinki.

Am convingerea că respectiva deplasare în Țara lui Moș Crăciun nu a fost timp pierdut. Și asta deoarece, prin felul său de a fi, Tedy nu trece pe sub coronamentul unui pom înflorit fără a se asigura cum se numesc viitoarele fructe, ce gust au și ce consistență vitaminoasă.

Îi cunosc opiniile domnului Ardelean în ce privește activitatea cu cartea, munca de zi cu zi cu cititorul. Ca și noi ceilalți, simte că atracția față de carte, pierde, cel puțin pe alocuri, înălțime. Dar crede ca și noi în recuperare. De aici și insistența cu care merge mai departe. Ne insuflă această perseverență optimismul unora de dinaintea noastră. Vă amintiți, ca și mine, ce rostea la vremea lui poetul: „Să stăpânim durerea care pe om supune/Și s-așteptăm în taină al soartei ajutor/ Căci cine știe oare și cine ne va spune/Ce va aduce ziua și anul viitor?”.

Revenind la Topârceanu și la versurile de început al rândurilor de față. Punctul său de plecare era primirea lui Sadoveanu la Academie iar încheierea suna așa: „...Când falnic m-am lăsat din zbor/Pe Academia Română/Eram demult nemuritor...” Și pentru a-i încerca lui Tedy Ardelean umorul binecunoscut, să încercăm o pretențioasă parafrază: „Când falnic m-am lăsat din zbor/Să prind un job la «Petre Dulfu»/Eram demult nemuritor... Quod erat demonstrandum.

Vitrării

Don
AndreiaRomanița – fata
care semna
(și semăna)
cu o floare

Romanița – fata care semna (și semăna) cu o floare! Scriitoarea și ziarista care, pe autografele date pe cărți, la sfârșitul oricărei scrisori sau bilețel de câteva cuvinte, semna simplu, cursiv: *Romanița*, desenând, în prelungirea *a*-ului final, o floricea gingașă ca o șoaptă de primăvară. Era bine cunoscut acest obicei ai ei, floarea prinsă de semnătură devenindu-i blazon, identitate statornică.

Era știută de colegii din redacțiile de la Radio și Televiziune, unde, câteva zeci de ani, glasul ei de clopoțel/ghiocel scânteia prin birouri și cabine de transmisie. Era bine cunoscută – și iubită – în ultimul deceniu și ceva, la Catacomba, sediul Editurii Ravew Coms și al revistei „Bucureștii literar și artistic” (în care ținea o rubrică permanentă) unde același clopoțel înviora atmosfera întâlnirilor noastre literare – și nu numai atunci.

Ghiocel/clopoțel, pe numele exact, Romanita Constantinescu; apoi, după căsătorie, Ștențel.

Vestea a lovit ca o coasă într-un lan de flori: Romanita Ștențel a căzut sub coasa nemiloasă a morții, în urma unei boli necruțătoare. S-a întâmplat în ziua de 29 decembrie, anul abia încheiat (2021) la o vârstă când încă ar mai fi putut da autografe, pe cărți ce urmau a fie scrise.

...Cărțile ei, cărți serioase ale copilăriei, domeniu literar căruia i s-a consacrat, ca scriitoare și ziaristă. Le păstrez în biblioteca mea, alături de cele ale altor confrăți, într-o secțiune destinată prietenilor.

Cărțile ei s-au bucurat întotdeauna de un interes major, chiar și în cazul celor consacrate în exclusivitate copiilor, precum „Aventurile nemaiauzite ale Reporterului în Împărăția lui Rilă Iepurescu” (2013).

Următoarele volume au constituit, de regulă, convorbiri și interviuri cu oameni maturi, personalități din diferitele domenii ale științei și culturii, având ca temă copilăria, văzută sub un spectru mai larg: anii de început, cum au influențat ei drumul de mai târziu în viață, anii de școală, de opțiune și formare profesională, de perfecționarea continuă. Farmecul copilăriei și gingășia florii au ajutat-o pe Romanita Ștențel să-i deturneze pentru câteva clipe de la preocupările lor serioase și să-i transpună, subtil și elegant, în vârsta șotronului de pe Ulița Copilăriei. Câteva exemple: academicianul Gheorghe Păun, pictorul Dan Cioca, scriitoarea Eliza Roha, medicul Viorel Goleanu, actrița Alexandrina Halic, sportiva Iolanda Balaș-Soter – etc. etc. Cu farmecul și talentul ei, Romanita i-a făcut pe acești distinși interlocutori să petreacă întâmplări când mai vesele, când mai triste, din propria-le copilărie – cu mesajul înțelepciunii clipei de azi către cititorii tineri, dar nu numai.

Aceste convorbiri – de fapt, autentice dezbateri – despre viață, opțiuni, performanță, ideal – constituie subiectul unor cărți, dintre care amintesc: „Destine pentru eternitate”, Editura SIX, 2006; „De mic am fost mare”, Editura Ravew Coms, 2012; „Anotimpuri creatoare”, Editura Ravew Coms, 2016; „Călătorii pe Ulița Copilăriei”, Editura Ravew Coms, 2018.

Ultima carte: „Hora Domnițelor – povești din Livada Copilăriei”, Editura RavewComs, 2019. De data aceasta, Romanita invită la o horă a amintirii anilor de copilărie numai... domnițe – flori, aidoma ei. Iată-le, în ordinea prezentării la horă: Lia-Maria Andreia, diplomată, artist plastic, scriitoare; Crina Decusară-Boșan, scriitoare; Emilia Dănescu, poetă; Veronica Florescu, medic, scriitoare; Valeria Manta-Tăicuțu, scriitoare; Iuliana Paloda-Popescu, artist plastic, poetă; Passionaria Stoicescu, scriitoare; Maria Sturdza-Clopotaru, scriitoare; Raluca Tudor, editoare.

Închid pleoapele: ochiul minții admiră elegantul dans al frumoaselor domnițe... – în vreme ce ochiul imaginației întrevide o salbă de flori de primăvară-vară, lalele, zambile, violete, narcise, cu o mândră romanită în mijloc, legănându-se maiestuos în briza caldă a anotimpului.

...Dar Romanita nu mai este. A încheiat hora de pe pământ și-a urcat în Grădina lui Dumnezeu, între celelalte surate cu mireasmă veșnică și sfântă.

Romanita-Maria Ștențel
Povești
din
livada
copilărieiCreația poetului
IULIAN PATCA...

(urmare din pagina 11)

înger”. Iată ce relatează Romain Roland despre L.Beethoven: Therese von Brunswig, fosta logodnică a lui Beethoven, a cărei dragoste artistul n-a uitat-o, i-a dăruit acestuia un portret al ei cu dedicația: „Geniului ales, marelui artist, omului bun”. În ultimul an al vieții sale, Beethoven a fost surprins de un prieten într-o zi singur în odaie, sărutând cu lacrimi în obraz portretul și vorbind tare cum avea obiceiul: „Ce frumoasă erai, ce suflet mare, ca un înger”. Prietenul s-a retras imediat pentru a se înapoia mai târziu, ccând l-a auzit cântând la pian. „Astăzi amice dragă, i-a spus el, nu mai ai nimic din aerul dumitale diabolic.” La care, Beethoven i-a răspuns: „Asta, fiindcă a fost pe la mine îngerul meu păzitor”.

Frumusețea versului său, trădează gusturi alese, poetul Iulian Patca, lăsându-se atins de frumusețea versului popular: Cine mă vede cântând /Crede că n-am niciun gând”, (lied cu folclor), iar asociațiile expresive, insolite, dovedesc ingeniozitate în construcția elevată a versurilor, îndreptându-se spre universul parnasian:

„De dragul tău mă-ăștern cărare
Covor de-azur sub pașii tăi,
Iar din dorul ce mă doare
Mai fac să iasă vâlvătăi.

Astrale ode îți făceam în dar
Răslăt sanctificat sub clar de lună
Un gând de-aveam, oricât de solitar
Îl împărteam adesea împreună.”

(De dragul tău – Iulian Patca, Ed. Mega, Cluj-Napoca, 2017)

Cele două volume ale poetului Iulian Patca (*De dragul tău și Să vii și mâine*) ne îndeamnă să contemplăm sacrificiul uimitor făcut pentru noi din iubire, acesta determinându-ne să aducem Creatorului și Răscumpărătorului nostru, o slujire pornită dintr-o inimă plină de iubire, pentru a fi în armonie și comuniune cu Tatăl și cu Fiul.

Conștientizăm astfel că legea iubirii care guvernează cerul și pământul este scrisă în inima omului și ea va modela viața noastră, reflectând la cuvintele: „Atunci când stăm în fața Cuvântului lui Dumnezeu, rațiunea noastră trebuie să recunoască o autoritate superioară ei, iar inima și mintea noastră trebuie să se plece înaintea marelui EU SUNT !

Mulțumesc pentru volumele dăruite, poetului Iulian Patca, volume care cinstesc literatura noastră spirituală, îmbogățind patrimoniul cultural al neamului nostru, volume scrise cu demnitatea scriitorului – purtător al unei meniri de mare profunzime.

Dumnezeu să așeze pe filele vieții acestui minunat poet depline armonii !

DVD „Cezar Ivănescu 80”

Cu puțin înaintea trimiterii la tipar a numărului de față am primit de la ALAR

(Asociația Albanezilor din România) un frumos DVD intitulat „Cezar Ivănescu 80”, realizat de Radu Săvulescu. Pe eleganta mapă a acestuia se poate citi: «Asociația Liga Albanezilor din România (ALAR) a închinat anul 2021 marelui poet Cezar Ivănescu (1941-2008), la împlinirea a 80 de ani de la naștere. Pe parcursul întregului an, ALAR a organizat evenimente dedicate scriitorului și a produs un serial în cadrul căruia mai multe personalități ale culturii române au vorbit despre persoana și opera lui Cezar Ivănescu.

Acest DVD grupează cele 8 episoade ale serialului „Cezar Ivănescu – 80”, difuzate pe canalele online ale ALAR în perioada august-septembrie 2021. Fiecare dintre episoade conține și câte un recital din poezia lui Cezar Ivănescu, în interpretarea actorului Angel Rababoc, de la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova.»

Iată, așadar, o realizare ce ar putea deveni un bun exemplu de urmat pentru omagierea unor scriitori valoroși de către Uniunea Scriitorilor, ligile, fundațiile, asociațiile și revista le culturale din țară. Mulțumiri și felicitări ALAR !

Catrene

Schimbare la chip

Într-un codru dimineața
sunt copil și-mi râde fața !
Caut, mă amăgesc, amân –
Pe-nserate, ies bătrân.

Remarcă

Nevrând rostirea să-ți amâni,
exprimi un gând fără rețineri:
nu ne lipsesc bătrânii tineri,
dar, vai, nici tinerii bătrâni !

Rețineră

Primind urarea „La mulți ani !”,
simt, parcă, oarecum, și-o frică,
pentru că, dragi contemporani,
tot ce e mult, de fapt... cam strică.

Unui elitist fără scrupule

Deloc nu trebuie să mire
că, urmărind un „ce” folos,
deși e intelectual subțire,
are obrazul... foarte gros.

La o privire mai atentă

Cumplit, probabil, o irită
când adevărul i-l arăți,
dar ridicata-n slăvi elită,
geme de mediocrități.

Soluție imposibilă

– Am o idee salutară:
Să plece proștii toți din țară !
– Ideea ta îi lasă rece:
Nu-s chiar atât de proști... să plece !

Corneliu
ȘerbanBucureștii literar și artistic
apare prin autofinanțare

Mulțumim tuturor colaboratorilor, prietenilor și cititorilor care contribuie financiar la apariția revistei noastre.

(Redacția)

BUCUREȘTIUL
LITERAR ȘI ARTISTIC

Marcă înregistrată la OSIM sub nr. 146985/9.09.2016
Director: COMAN ȘOVA (Tel: 0212101693; 0722623622)
Redactor-șef: Florentin Popescu (Tel: 0762865074)
Seniori editori: Acad. Mihai Cimpoi, Acad. Valeriu Matei, Acad. Gh. Păun, Acad. Vasile Târâțeanu, Horia Zilieru.
Correspondenți speciali: Theodor Damian (New York), Alexandru Cetățeanu (Canada), Jean-Yves Conrad (Paris), Constantin Lupeanu (Beijing), George Roca (Australia), Leo Butnaru, Vasile Căpățână (Chișinău)
Compartimente:
Literatură, critică și istorie literară: Florentin Popescu
Publicistică: Ion Andreia
Teatru: Candid Stoica
Film: Călin Stănculescu
Redacția: Ion Haineș, Iuliana Paloda-Popescu, Romulus Lal, Ioan Barbu, Mihai Stan
Culegere, machetare și prezentare grafică: Raluca Tudor
Manuscrisele se primesc pe adresele de e-mail și site:
revistabucurestiiuliterar@yahoo.com
ralucatudor2000@yahoo.com

Întreaga responsabilitate pentru conținutul textelor revine autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Textele apărute nu se remunerează. Rugăm colaboratorii să nu publice în alte reviste articolele reținute de noi, iar recenziile propuse să fie însoțite de volumele tipărite. Cărțile se primesc la adresa: Bd. Libertății nr. 2, Bl. 118, et. 6, Ap. 17, sector 4, București. Pentru abonamente contactați redactorul-șef la telefonul de mai sus.

ISSN: 2601 - 4351; ISSN-L: 2601 - 4343

Revista poate fi procurată de la chioșcul de presă din Piața Romană (la Coloane), sector 1, București, sau direct de la redacție, Calea Griviței nr. 403, Bl R, Ap. 27, sector 1, București, tel.: 0720773209

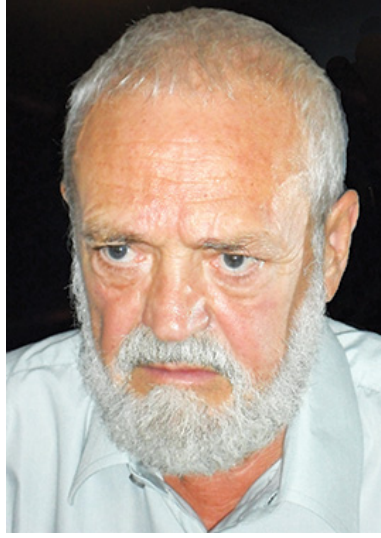

RADU ADRIAN

Voievozii

Unitatea stilistică o conferă tratamentul volumului, al formei monolite, cu angajări spațiale, explorând raportul dintre static și dinamic, dintre forma plină și suprafețele concave, care nu distrug coerența volumului. Repertoriul său gravitează între cele două teme principale - coloana și forma tumulară, tratate în stilizări curbilini sau prismatice. (Dicționarul "Un secol de sculptură românească")

Dinicu Golescu

Învierea

Evantai

Cranii IV

Ion Brăileanu

Mauzoleul Mateiaș - Câmpulung Muscel 1983-1985, Eroii de la Valea Mare-Pravăț